

**KLAIPĖDOS UNIVERSITETO
SVEIKATOS MOKSLŲ FAKULTETO
SLAUGOS KATEDRA**

**KARO MEDICINOS GYDYTOJO PADĖJĖJŲ ŽINIOS
APIE COVID-19 LIGĄ IR PASITENKINIMAS
DARBU PANDEMIJOS LAIKOTARPIU**

Magistro baigiamasis darbas

Autorius

DMSSL20, stud. Žaneta Mackevič

Vadovas

Doc. dr. Indrė Brasaitė-Abromė

Klaipėda, 2022

SANTRAUKA

Mackevič Ž. Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu. Slaugos magistro studijų programos baigiamasis darbas. Darbo vadovas doc. dr. I. Brasaitė-Abromė, Klaipėdos universitetas: Klaipėda, 2022. – 66 p.

Naujas koronavirusas, dabar vadinamas sunkaus ūminio respiracinio sindromo koronavirusu – 2, šio viruso sukeliama liga vadinama COVID-19. 2020 m. kovo 11 d., PSO paskelbė, kad naujojo koronaviruso protrūkis yra pasaulinė pandemija. Slaugytojų žinios apie COVID-19 ligą ir efektyvus darbas pasikeitusioje aplinkoje yra gyvybiškai svarbūs kovai su pandemija. Žinių trūkumas sukelia nepasitikėjimą savimi ir koronaviruso baimę, o tai mažina pasitenkinimą darbu.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti karo medicinos gydytojo padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu.

Tyrimo metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas. Naudotas tyrimo instrumentas – anketinė apklausa raštu, kuri sudaryta iš 2 standartizuotų klausimynų: „COVID-19 pandemijos klausimynas“, „Pasitenkinimo darbu klausimynas“. Aprašomoji duomenų analizė atlikta statistinių programų paketu „SPSS 22.0 for Windows“. Imtį sudarė: 82 respondentai. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Tyrimo rezultatai. Tyrimo rezultatai parodė, kad respondentų žinios apie COVID-19 ligą yra labai geros, maksimalus balas yra 1, karo medicinos gydytojo padėjėjų imtyje vidutinis apskaičiuotas balas yra 0,82 (standartinis nuokrypis 0,09). Analizuojant vyrų ir moterų žinias apie COVID-19 ligą gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($p < 0,05$) – moterų vidutinis įvertis aukštesnis negu vyrų, moterų – 0,84, vyrų – 0,78. Išanalizavus karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu nustatyta, kad respondentų bendras pasitenkinimas darbu yra vidutinis. Respondentai yra patenkinti darbo pobūdžiu, vadovavimu ir bendradarbiais, o vidutiniškai patenkinti – ryšiais darbe, privilegijomis, lengvatomis, pripažinimu, darbo užmokesčiu ir paaukštinimo galimybėmis. Apskaičiavus koreliacijos koeficientus nenustatyta statistiškai reikšmingų sąsajų tarp karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu ($p > 0,05$).

Išvada. Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios apie COVID-19 ligą yra labai geros. Karo medicinos gydytojo padėjėjų bendras pasitenkinimas darbu yra vidutinis. Nenustatyta statistiškai reikšmingų sąsajų tarp karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu.

Reikšminiai žodžiai: COVID-19, žinios, pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu.

SUMMARY

Mackevič Ž. The Military Medical Doctor Assistants' Knowledge regarding COVID-19 Disease and Work Satisfaction during the Pandemic Period. Final thesis of master's study program in Nursing. Academic supervisor assoc. prof. dr. I. Brasaitė-Abromė, Klaipėda University: Klaipėda, 2022. – 66 p.

Novel coronavirus, currently named the severe acute respiratory syndrome coronavirus – 2 causes the COVID-19 disease. On March 11 2020 WHO announced that the outbreak of novel coronavirus became a global pandemic. Nursing staff knowledge concerning the COVID-19 disease and the ability to work efficiently in the changed environment are vital to fight the pandemic successfully. Lack of knowledge leads to self – doubt and fear of coronavirus, which reduces job satisfaction.

The main objective of the research – to analyze the military medical doctor assistants' knowledge regarding COVID-19 disease and their job satisfaction during the pandemic period.

Methods of the research. A quantitative study was performed. The tool used during the study was written questionnaire, composed of two standardized questionnaires: „COVID-19 pandemic questionnaire“ and „Job Satisfaction Survey, JSS“. Descriptive data analysis performed by using statistical software package „SPSS 22.0 for Windows“. The sample consisted of 82 respondents. The research was conducted following the ethical principles.

Results of the research. Results of the study showed that respondents knowledge regarding COVID-19 disease were very good, because its maximal score was 1, and the average calculated score for the respondents was 0,82 (value of the standard deviation was 0,09). Knowledge of the male and female respondents concerning the COVID-19 disease differed significantly ($p < 0,05$), as the females had better average score compared to the males (0,84 and 0,78, respectively). Results of job satisfaction during the pandemic period showed that its value was average. Respondents were satisfied for the nature of work, supervision and coworkers, while moderately satisfied for the communication, fringe benefits, contingent rewards, pay and promotion. No statistically significant correlation between the military medical doctor assistants' knowledge regarding COVID-19 disease and their job satisfaction were found ($p > 0,05$).

Conclusion. The military medical doctor assistants' knowledge regarding COVID-19 disease were very good. Their job satisfaction during the pandemic period was average. No statistically significant correlation between the military medical doctor assistants' knowledge regarding COVID-19 disease and their job satisfaction were found.

Keywords: COVID-19, knowledge, job satisfaction during the pandemic.

SANTRUMPOS

angl. – anglų kalba

EK – Europos Komisija

EMA – Europos vaistų agentūra

ES – Europos Sąjunga

ir kt. – ir kiti

ir t. t. – ir taip toliau

JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos

KMGP – karo medicinos gydytojo padėjėjas

pav. – paveikslas

PGR – polimerazės grandininė reakcija

PKSPC – pirminės karių sveikatos priežiūros centras

proc. – procentas

PSO – Pasaulio sveikatos organizacija

t. y. – tai yra

žr. – žiūrėk

PAVEIKSLŲ, LENTELIŲ IR PRIEDŲ SĄRAŠAS

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Paveikslo pavadinimas	Puslapis
1.	Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios vertinant teisingus teiginius apie COVID-19 ligą	42
2.	Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios vertinant klaidingus teiginius apie COVID-19 ligą	43
3.	Karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimo darbu aspektų vidutiniai įverčiai	46

LENTELIŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Lentelės pavadinimas	Puslapis
1.	Respondentų socialiniai – demografiniai duomenys	34
2.	Pasitenkinimo darbu klausimyno vidinio suderinamumo rodikliai	38
3.	Respondentų nuomonės apie tai, kad COVID-19 galima išvengti pasiskiepijus, palyginimas pagal lytį	43
4.	Respondentų žinių apie COVID-19 ligą palyginimas pagal lytį	44
5.	Karo medicinos gydytojo padėjėjų amžiaus koreliacijos su jų žinių apie COVID-19 ligą įverčiais	44
6.	Respondentų žinių apie COVID-19 ligą palyginimas pagal šeiminę padėtį	45
7.	Respondentų žinių apie COVID-19 ligą palyginimas pagal išsilavinimo lygį	45
8.	Respondentų pasitenkinimo darbu palyginimas pagal lytį	46
9.	Respondentų pasitenkinimo darbu palyginimas pagal bendrą darbo stažą	48
10.	Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą koreliacijos su jų pasitenkinimo darbu įverčiais	50

PRIEDŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Priedo pavadinimas	Puslapis
1.	Anketa	67
2.	Tyrimo rezultatų lentelės	71
3.	Autorių leidimai naudoti klausimynus magistro baigiamajame darbe	77

TURINYS

ĮVADAS	5
I. KARO MEDICINOS GYDYTOJO PADĖJĖJŲ ŽINIOS APIE COVID-19 LIGĄ IR PASITENKINIMAS DARBU PANDEMIJOS LAIKOTARPIU	8
1.1. COVID-19 ligos samprata, klinikiniai bei diagnostikos aspektai slaugos atžvilgiu.....	8
1.2. Slaugytojų žinios apie COVID-19 ligą.....	12
1.3. Slaugytojų pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu	17
1.3.1. Slaugytojų pasitenkinimo darbu samprata bei pasitenkinimą lemiantys veiksniai	17
1.3.2. COVID-19 įtaka slaugytojų pasitenkinimui darbu	22
1.4. Slaugytojų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu pandemijos laikotarpiu sąsajos	26
II. EMPIRINĖ DALIS	31
2.1. Tyrimo metodika.....	31
2.1.1. Tyrimo imties charakteristikos.....	33
2.1.2. Tyrimo metodai.....	35
2.1.3. Tyrimo instrumentas	36
2.1.4. Tyrimo procesas/eiga	39
2.1.5. Tyrimo etika	41
2.2. Tyrimo rezultatai.....	42
2.2.1. Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios apie COVID-19 ligą	42
2.2.2. Karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu.....	46
2.2.3. Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą sąsajos su jų pasitenkinimu darbu.....	49
2.3. Tyrimo rezultatų aptarimas	52
IŠVADOS	56
REKOMENDACIJOS	57
LITERATŪRA	58
PRIEDAI	66

ĮVADAS

Naujas koronavirusas (toliau tekste – 2019-nCoV), šiandien vadinamas sunkaus ūminio respiracinio sindromo koronavirusu – 2 (toliau tekste – SŪRS-CoV-2), šio viruso sukeliama liga vadinama COVID-19, patraukė viso pasaulio dėmesį. Pirmasis užsikrėtimo koronavirusu atvejis buvo užregistruotas 2019 m. gruodžio 31 d., Kinijoje, Uhano mieste. Per trumpą laiko tarpą COVID-19 infekcija išplito Kinijoje ir kitose pasaulio šalyse (Pasaulio sveikatos organizacija [PSO], 2020). 2020 m. sausio 30 d., Pasaulio sveikatos organizacija (toliau tekste – PSO) pranešė, kad 2019-nCoV protrūkis yra tarptautinės svarbos visuomenės sveikatos krizė. 2020 m. kovo 11 d., PSO paskelbė, kad SŪRS-CoV-2 protrūkis yra pasaulinė pandemija (PSO, 2020). SŪRS-CoV-2, tai nauja koronavirusų šeimos padermė, kuri anksčiau nebuvo nustatyta žmonėms. COVID-19 infekcinė liga plinta per kontaktą su žmonėmis, o keliami grėsmė visuomenės sveikatai yra labai didelė (Guo *et al.*, 2020).

Mokslininkai vis dar tiria COVID-19, todėl visiškai COVID-19 klinikinis vaizdas dar nėra pilnai suprantamas. Remiantis šiandien turima informacija, COVID-19 yra labai užkrečiama liga ir jos pagrindiniai simptomai yra karščiavimas, kosulys, pasunkėjęs kvėpavimas, nuovargis, raumenų skausmas, dusulys (PSO, 2020).

Europos vaistų agentūra (toliau tekste – EMA) atlikus vertinimą ir pasikonsultavus su Europos Sąjungos (toliau tekste – ES) valstybėmis narėmis, Europos Komisija (toliau tekste – EK), 2020 m. gruodžio 21 d., patvirtino pirmąją vakciną nuo COVID-19 ligos (Europos skiepijimo informacijos portalas, 2020). Komisija suteikė sąlyginę „BioNTech“ ir „Pfizer“ sukurtos saugios ir veiksmingos vakcinės nuo COVID-19 ligos rinkodaros leidimą (Europos Komisija [EK], 2020). EMA, 2021 m. sausio 6 d., rekomendavo pritarti amerikiečių kompanijos „Moderna“ sukurtos vakcinės nuo COVID-19 ligos sąlyginei registracijai. Vakcinės registracijai pritarė ir EK (Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerija, 2021).

Jungtinės Karalystės valdžios institucijos, 2021 m. lapkričio 4 d., pirmieji pasaulyje patvirtino farmacijos kompanijos "Merck Sharp & Dohme" kartu su "Ridgeback Biotherapeutics" sukurtą antivirusinį preparatą, pirmąsias geriamąsias tabletes, sėkmingai gydančias COVID-19. Antivirusinė priemonė vadinama molnupiraviru. Tikimasi, kad molnupiraviras, trukdydamas SŪRS-CoV-2 gamybai žmogaus organizme, neleis virusui daugintis (Jimenez, 2021). Neatsižvelgiant į tai, vis dar atliekami klinikiniai tyrimai, kurių metu tiriami antivirusiniai vaistai bei antikūnų preparatai (European Centre for Disease Prevention and Control [ECDC], 2021).

2021 m. lapkričio 6 d., pasaulyje buvo užregistruota apie 250 mln. užsikrėtimo atvejų ir apie 5 mln. mirčių nuo COVID-19 (Center for Systems Science and Engineering at Johns Hopkins University [CSSE JHU], 2021). Lietuva taip pat rimtai paveikta COVID-19 pandemijos.

Slaugytojai, tiesiogiai atsakingi už pacientų, sergančių COVID-19, gydymą ir priežiūrą, patiria didelę psichinę ir fizinę įtampą, jiems kyla didelė rizika užsikrėsti ir perduoti SŪRS-CoV-2 virusą (Abolfotouh, Almutairi, BaniMustafa ir Hussein, 2020). Slaugytojų žinios apie COVID-19 ligą ir efektyvus darbas pasikeitusioje aplinkoje yra gyvybiškai svarbūs kovai su pandemija (Acharya, Maharjan, Dongol ir Ghimire, 2020). Efektyvus slaugytojų darbas yra neatsiejama dalis visapusiškam, veiksmingam atsakui į pandemiją (Mo *et al.*, 2020). Mokslininkai teigia, kad mokymai yra svarbiausias slaugytojų pasirengimo ir kompetencijos, reaguojant į nelaimę ar ligos protrūkį, komponentas (Labrague ir Santos, 2021). Labrague ir Santos (2021) atliko tyrimą, kurio metu nustatė, kad slaugytojai, dalyvavę mokymuose susijusiuose su COVID-19 infekcijos valdymu, jaučia mažesnę koronaviruso baimę nei tie slaugytojai, kurie mokymų nelankė. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad koronaviruso baimė gali trukdyti slaugytojų darbui, dėl ko padidėja nepasitenkinimas darbu ir padažnėja ketinimai palikti profesiją ir organizaciją.

Tyrimas atliktas apklausiant mažai tiriamą kontingentą – karo medicinos gydytojo padėjėjus. Karo medicinos gydytojo padėjėjas – „tai slaugytojas, turintis bendrosios ar specialiosios praktikos slaugytojo licenciją, taip pat Karo medicinos mokymo centro išduotą karo medicinos gydytojo padėjėjo parengimą liudijantį pažymėjimą ir tarnaujantis Lietuvos kariuomenėje arba esantis rezerve“ (*Isakymas „Dėl pirminės karių sveikatos priežiūros centro ir karių reabilitacijos centro veiklos specialiujų reikalavimų tvirtinimo“*, 2006).

Tyrimų, atliktų Lietuvoje, kurie atskleistų karo medicinos gydytojo padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu, nėra. Atsižvelgiant į tai galima kelti probleminius klausimus: kokios yra karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios apie COVID-19 ligą? Ar turimos žinios apie ligą sąlygoja jų pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu?

Tyrimo objektas. Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu.

Tyrimo subjektas. Karo medicinos gydytojo padėjėjai.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti karo medicinos gydytojo padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu.

Tyrimo uždaviniai:

1. Ištirti karo medicinos gydytojo padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą.
2. Ištirti karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu.
3. Nustatyti sąsajas tarp karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu.

Tyrimo hipotezė. Tikėtina, kad aukštas žinių lygis apie COVID-19 ligą susijęs su karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimu darbu pandemijos laikotarpiu.

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė.
2. Kiekybinis tyrimo metodas – anketinė apklausa raštu.

I. KARO MEDICINOS GYDYTOJO PADĖJĖJŲ ŽINIOS APIE COVID-19 LIGĄ IR PASITENKINIMAS DARBU PANDEMIJOS LAIKOTARPIU

1.1. COVID-19 ligos samprata, klinikiniai bei diagnostikos aspektai slaugos atžvilgiu

2019 m. gruodžio 31 d., PSO buvo pranešta apie nežinomos etiologijos pneumonijos atvejus Kinijoje, Uhano mieste (PSO, 2020). 2020 m. sausio 9 d., Kinijos valdžios institucijos pranešė, kad šios pneumonijos priežastis – naujas koronavirusas (2019-nCoV) (Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centras, 2020). 8-asis PSO generalinis direktorius, Tedros Adhanom Ghebreyesus, 2020 m. vasario 11 d., informaciniame pranešime 2019-nCoV sukeliama ligą pavadino COVID-19 (angl. „*Coronavirus Disease 2019*“) (angl. *CO* – *Corona*, *VI* – *Virus*, *D* – *Disease*). 2020 m. kovo 11 d., kai užsikrėtimo atvejų skaičius viršijo 118 000, PSO COVID-19 infekcinės ligos plitimą įvardijo kaip pandemiją (PSO, 2020).

COVID-19 yra koronaviruso 2019-nCoV (angl. *2019 novel coronavirus*), dabar pervadinto į SŪRS-CoV-2 (angl. *SARS-CoV-2 (Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2)*), sukeliama infekcinė liga (UK Health Security Agency, 2020). Koronavirusai priklauso *Nidovirales* poklasiui, *Coronaviridae* šeimai, *Coronavirinae* pošeimiui, kuris skirstomas į keturias gentis, tai: *Alphacoronavirus*, *Betacoronavirus*, *Deltacoronavirus* ir *Gammacoronavirus*. PSO, 2021 m. lapkričio 26 d., paskelbė apie naują koronaviruso atmainą, kurią pavadino omikron. Pirmą kartą apie šią atmainą PSO buvo pranešta iš Pietų Afrikos 2021 m. lapkričio 24 d. (PSO, 2021). Šiandien žinoma, kad septyni koronavirusai infekuoja žmones iš kurių keturi yra lengvi virusai, tai: HCoV-229E (α koronavirusas), HCoV-NL63 (α koronavirusas), HCoV-OC43 (β koronavirusas) ir HCoV-HKU1 (β koronavirusas), o trys iš koronavirusų gali sukelti rimtesnių pasekmių žmonių sveikatai, tai: SŪRS-CoV, ARRS-CoV, SŪRS-CoV-2 (β koronavirusai). SŪRS – sunkus ūmus respiracinis sindromas, atsirado 2002 m. pabaigoje ir išnyko iki 2004 m., ARRS – Artimųjų Rytų respiracinis sindromas, atsirado 2012 m. ir šiuo metu yra aptinkamas tarp kupranugarių, COVID-19, tai SŪRS-CoV-2 sukeliama liga, atsirado 2019 m. gruodžio mėn. Kinijoje ir iki šios dienos stengiamasi sustabdyti šio viruso plitimą (Sciensano, 2020).

P. Zhou *et al.* (2020) teigimu, 2019-nCoV viso genomo lygiu yra (96 proc.) identišką šikšnosparnių koronavirusui, tai rodo, kad šikšnosparnių CoV ir žmogaus SŪRS-CoV-2 gali turėti tą patį protėvį, ir kad šikšnosparniai yra galimas viruso šaltinis. Šią hipotezę patvirtina ir papildomai atlikti filogenetiniai tyrimai (Malik *et al.*, 2020). Tyrimai, kurių metu siekiama nustatyti alternatyvius gyvūnus SŪRS-CoV-2 šaltiniui, vis dar atliekami. Pangolinas, gyvatės ir vėžliai buvo nustatyti kaip galimi tarpiniai šeimininkai, remiantis numatoma SŪRS-CoV-2 S baltymo ir šeimininko angiotenziną konvertuojančio fermento 2 (toliau tekste – AKF-2) (angl. *Angiotensin converting*

enzyme) sąveika (P. Zhou *et al.*, 2020). AKF-2 turi įvairūs laukiniai žinduoliai, tarp jų katės ir šunys, kuris siejasi su SŪRS-CoV-2 S baltymu (Luan, Lu, Jin ir Zhang, 2020).

SŪRS-CoV-2 yra sudarytas iš 4 struktūrinių baltymų, tai: spyglio (S), apvalkalo (E), membranos (M) ir nukleokapsidės (N) (Malik *et al.*, 2020). Virusas patenka į žmogaus organizmą oro – lašeline būdu, čiaudint, kosint arba kalbant, per aplinkos daiktus (angl. *fomites*), liečiant užterštus paviršius bei oraliniu – fekaliniu būdu. Mokslininkai teigia, kad per S baltymą koronavirusas prisijungia prie ląstelėje esančio receptoriaus AKF-2 ir tuo būdu patenka į ląstelę (P. Zhou *et al.*, 2020). S baltymas atsakingas už viruso patekimą į organizmo ląsteles, todėl yra svarbiausias ligos patogenezėje (Sciensano, 2020). SŪRS-CoV-2 S baltymas jungiasi prie AKF-2, kurių yra inkstų, žarnyno, kraujagyslių epitelinėse bei plaučių alveolinėse ląstelėse (Lin, Lu, Cao ir Taisheng, 2020). Aktyvuojama uždegiminė kaskada apatiniuose kvėpavimo takuose ir prasideda AKF-2 skilimas bei S baltymo aktyvavimas. Nustatyta, kad virškinamojo trakto ir kvėpavimo takų epitelio ląstelės yra pirmieji viruso taikiniai (Turner, 2015). Taigi, viruso patekimas į ląstelę suaktyvina šeimininko organizmo imuninį atsaką, o antigeną pateikiančios ląstelės inicijuoja uždegiminę kaskadą (Rabi, Al Zoubi, Kasasbeh, Salameh ir Al-Nasser, 2020).

COVID-19 ligos simptomai yra žinomi, dažniausiai jie nėra specifiniai, yra panašūs į gripo kliniką. Dažniausiai pasireiškiantys simptomai yra: karščiavimas, nuovargis, sausas kosulys su dusuliu, kvapo ar/ir skonio nejutimas (Rothan ir Byrareddy, 2020; Tian *et al.*, 2020). Išanalizavus hospitalizuotų pacientų ligos istorijas, pastebėta, kad karščiavimas pasireiškė apie 83 – 98 proc. pacientų, 76 – 82 proc. pasireiškė sausas kosulys, 11 – 44 proc. pacientų vargino nuovargis ir raumenų skausmas (Semerci, Kudubes ir Esref, 2021). Nustatyta, kad dusulys išsivysto maždaug septintą dieną po kitų simptomų atsiradimo (F. Zhou *et al.*, 2020). Tačiau COVID-19 sergantiems pacientams pranešama ir apie platų galimų klinikinių apraiškų spektrą, įskaitant neurologinio pažeidimo simptomus ir požymius (chemosensorinė disfunkcija, virusinis encefalitas), širdies ligą (miokarditas), odos pažeidimus (eriteminis bėrimas, plačiai paplitusi dilgelinė) (Atri *et al.*, 2020; Mao *et al.*, 2020; Recalcati, 2020; Wu *et al.*, 2020). Vis dažniau pranešama apie chemosensorinę disfunkciją – anosmiją, hiposmiją ir disgeuziją (pavienius arba derinyje su kitais simptomais). Koronavirusas dažniausiai pasireiškia apatinių kvėpavimo takų sutrikimo simptomais, tačiau stebima ir viršutinių kvėpavimo takų pažeidimo klinika – rinorėja, pagausėjusi skreplių gamyba, čiaudėjimas, gerklės skausmas. COVID-19 ligos diagnostiką apsunkina ir tai, kad apatinių kvėpavimo takų infekcija gali pasireikšti ir virškinamojo trakto sutrikimais (Rothan ir Byrareddy, 2020), gali būti stebimi nespecifiniai virškinamojo trakto sutrikimo simptomai – vėmimas, viduriavimas (Guo *et al.*, 2020; Rothan ir Byrareddy, 2020). PSO aprašo retesnius COVID-19 ligos simptomus: asteniją (raumenų silpnumas), mialgiją (raumenų gėlimas arba skausmas), hiposmiją (uoslės pojūčio sumenkinimas), chroninį dermatitą (skausmingas, kojų arba rankų pirštų, kapiliarų uždegimas), enantemą, urtikariją

ir kitas odos problemas, o prie pavojingiausių simptomų priskiria oro trūkumą, krūtinės skausmą, balso praradimą (PSO, 2020).

COVID-19 liga gali pasireikšti besimptomė, lengva, vidutine, sunkia arba kritiškai sunkia ligos forma. Dauguma, kurią sudaro apie 80 proc., sergančiųjų apima lengvus, besimptomius, pneumonijos nesukėlusius atvejus (Jin *et al.*, 2020). Islandijoje buvo atliktas tyrimas, kurio metu piliečiai buvo kviečiami atlikti PGR tyrimą neatsižvelgiant į jaučiamus simptomus, gauti rezultatai nustebino tyrėjus, iš visų žmonių su teigiamais tyrimo rezultatais, 43 proc. buvo besimptomiai (Gudbjartsson *et al.*, 2020). Pastebėta, kad jauniems ir sveikiems žmonėms dažniau pasireiškia besimptomiai infekcijos atvejai, tai patvirtina duomenys iš tyrimo atlikto JAV kariniame jūrų laivyne, nustatyta, kad 600 jūreivių PGR tyrimas buvo teigiamas, 60 proc. jų jokių simptomų neišsakė (Stewart ir Ali, 2020). Užsikrėtusieji, kuriems simptomai nepasireiškė, taip pat priskiriami prie potencialių infekcijos šaltinių (Jin *et al.*, 2020). Kitą grupę sudaro, apie 18 proc., sunkių ir kritinių ligonių, kuriems reikalingas deguonies tiekimas kvėpavimo procesui palaikyti. Šią grupę daugiausiai sudaro vyresni ar sergantys gretutinėmis ligomis asmenys (Guo *et al.*, 2020; Jin *et al.*, 2020).

Siekiant nustatyti COVID-19 yra atliekami šie tyrimai: PGR tyrimas, greitis antigeno testas, serologinis antikūnų tyrimas. Mokslininkų teigimu, dviem pirmaisiais metodais yra aptinkami viruso fragmentai nosiaryklėje, kurie naudojami virusui diagnozuoti, tuo metu trečiasis metodas labiausiai tinka nustatyti ar asmuo yra persirgęs COVID-19, šiuo atveju atliekamas kraujo tyrimas. Pacientams, kuriems diagnozuota COVID-19 infekcinė liga, atliekami laboratoriniai ir radiologiniai tyrimai bei radiniai:

- Bendras kraujo tyrimas: leukopenija, leukocitozė, limfopenija;
- Biocheminis kraujo tyrimas: C reaktyvinio baltymo padidėjimas;
- Uždegiminiai žymenys: LDH ir feritino padidėjimas;
- Kepenų pažeidimo žymenys: ALT ir AST padidėjimas;
- Krūtinės ląstos rentgenograma ir/ar KT: nespecifiniai radiniai, dažniausiai abipusės, periferinių plaučių dalių ir/ar besiorganizuojančios pneumonijos požymiai (Sciensano, 2020).

Shu-Ching, Yeur-Hur ir Shio-Luan (2020) teigimu, daugialypis slaugytojų vaidmuo ypač svarbus pandemijos akivaizdoje, šis vaidmuo ir slaugytojų funkcijos apima penkias sritis:

1. Pirmoji sritis, tai žmonių, kurie priklauso didelės rizikos grupei, patikros užtikrinimas, sveikatos mokymas, parama. Sveikatos mokymas apima infekcijų prevencijos strategijas, tai: taisyklingą rankų plovimą; renginių vengimą, kuriuose planuojamas didelis žmonių susibūrimas mažoje teritorijoje; vengimą liesti rankomis akis, burną, nosį. Sveikatos mokymas taip pat apima ankstyvų ligos požymių aptikimą, pavyzdžiui: kvėpavimo takų pažeidimo simptomus, karščiavimą, raumenų skausmą, kosulį. Patikros organizacijos tikrina žmones dėl įtariamų infekcijų,

o paramos tikslas yra sukcentruoti dėmesį į psichologinės paramos suteikimą izoliuotiems dėl COVID-19.

2. Antroji sritis apima hospitalinių infekcijų stebėjimą ir prevenciją. Siekdami apsisaugoti nuo hospitalinių infekcijų slaugytojai atidžiai seka įtartinus atvejus, ligos istorijoje registruoja kontakto keliones, taip pat įgyvendina, įdiegia standartines saugos procedūras, tokias kaip rankų, kvėpavimo takų higieną, tinkamą asmeninių apsaugos priemonių dėvėjimą, tinkamą vaistų saugojimą ir tvarkymą, injekcijų saugumą, reguliarią dezinfekciją. Slaugytojai prirėikus moko ligonius ir jų šeimos narius, realizuoja stebėjimo ir izoliacijos priemones, pasitelkiant mobilias buvimo vietos aptikimo sistemas, taip pat aprūpina būtinomis priemonėmis bei atsargomis izoliuotus asmenis, įvertina šių žmonių išsakytus simptomus, skundus, taip pat suteikia emocinę paramą ir palaikymą namuose karantinuojamiems asmenims.

3. Trečioji slaugytojų funkcijų sritis apima atsargumo ir pasirengimo priemonių įgyvendinimą, ir užtikrinimą ilgalaikio gydymo, globos įstaigose ir/arba slaugos namuose. Išvardintų įstaigų pacientai arba gyventojai yra ypač pažeidžiami įvairių infekcijų, turi didelę riziką užsikrėsti ir susirgti sunkia COVID-19 ligos forma, todėl COVID-19 pandemijos laikotarpiu slaugytojams tenka labai atsakinga funkcija, organizuoti saugią, prevenciją užtikrinančią slaugą. Pacientų, gyventojų slaugos planai turi apimti užsikrėtusių asmenų greitą identifikavimą, gydymą, saugios lankymo politikos parengimą, kuri ribotų lankytojų skaičių taip pat mokymų organizavimą ir saugios aplinkos sukūrimą.

4. Ketvirtoji sritis apima pacientų, kurie serga įvairiomis lėtinėmis ligomis, tokiomis kaip piktybiniai navikai, lėtinė obstrukcinė plaučių liga arba pacientų su imunodeficitu ir kt., slaugą. Mokslininkų teigimu, šiems pacientams COVID-19 sukelia kur kas didesnę riziką nei kitiems gyventojams, be išvardintų ligų. Sergantieji piktybiniais navikais, kurie yra gydomi chemoterapija, taip pat asmenys, kuriems yra taikoma imunosupresinė terapija ar kaulų čiulpų transplantacija, siekiant išvengti COVID-19 infekcijos, turi būti labai gerai mokomi ir slaugomi, nes viena iš slaugytojų funkcijų, tai asmenų mokymas savisaugos strategijų.

5. Penktoji sritis apima pacientų, kurie užsikrėtė SŪRS-CoV-2 ir kurių būklė yra sunki arba kritinė, slaugą. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad SŪRS-CoV-2 gali sukelti ypač sunkų plaučių uždegimą, pažeisti organus (širdį, inkstus, smegenis) ir sukelti įvairias kitas komplikacijas visų amžiaus grupių žmonėms, bet didžiausios rizikos grupėje yra vyresnio amžiaus asmenys ir pacientai su imunodeficitu, todėl ypatingai svarbu yra užtikrinti intensyvią, kokybišką ir skubią slaugą pacientams, kurių būklė yra sunki, ir kurie išsako simptomus.

Tam, kad neužsikrėstų asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojai būtina užtikrinti pilną jų apsaugą parūpinant asmenines apsaugos priemones. Intensyviosios slaugos pajėgumai yra ypač svarbūs sveikatos priežiūros specialistams. Intensyviosios terapijos skyriuose sveikatos

priežiūros specialistai užtikrina gyvybę palaikančią slaugą ir padeda pacientams pasveikti nuo SŪRS-CoV-2 sukeltos pneumonijos, taip pat suteikia emocinę paramą pacientams patiriantiems stresą arba paniką. Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerija (2020) pateikia slaugos gaires intensyviosios terapijos skyriuose dirbantiems su COVID-19 sergančiais pacientais, išskiria deguonies terapijas; intubacijas; ekstubacijas; sekreto išsiurbimo uždara siurbimo sistema; intubuoto paciento transportavimo; laboratorinių tyrimų paėmimo; maitinimo; aparatūros priežiūros, paruošimo ir sutvarkymo; patalynės keitimo; tinkamo atliekų tvarkymo; paviršių/daiktų ir aplinkos valymo, ir dezinfekcijos, o prireikus paciento gaivinimo ir mirusiojo sutvarkymo svarbą.

Taigi, kadangi SŪRS-CoV-2 virusas yra naujas, o COVID-19 yra nauja liga, informacija apie šį virusą ir ligą yra neišsami, nuolat atnaujinama ir papildoma, vis dar atliekami tyrimai ir ieškoma būdo, kaip sustabdyti šio viruso plitimą.

1.2. Slaugytojų žinios apie COVID-19 ligą

Įvairios infekcijos bei kitos užkrečiamosios ligos, savaime suprantama, yra vienas iš svarbiausių ir reikšmingiausių elementų kiekviename asmens sveikatos priežiūros įstaigoje. Taip yra todėl, kad būtent dėl šių infekcijų bei užkrečiamųjų ligų asmens sveikatos priežiūros įstaigoje gali atsirasti tie faktoriai ir veiksniai, kurių įstaiga anksčiau negalėjo numatyti, ir kurie gana didele apimtimi gali pakeisti asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbą, pobūdį bei riziką.

Kiekviena infekcija bei kitos užkrečiamosios ligos, nors ir turi nemažai bendrų elementų, tačiau kartu pasižymi vien tik tai konkrečiai ligai arba infekcijai būdingais požymiais, o tai reiškia, kad kiekviena infekcija arba kita užkrečiamoji liga iš tiesų yra gana individuali ir (atitinkamai) lemia poreikį kiek įmanoma labiau individualizuoti konkrečios ligos ar infekcijos požymius, o svarbiausia – tokios ligos ar infekcijos poveikį sveikatos priežiūros sistemai.

Kiekviena asmens sveikatos priežiūros įstaiga savo veikloje yra numaćiusi atitinkamus veikimo standartus, savo praktiką, taip pat vienaip ar kitaip suplanavusi savo darbą. Turi strateginį veiklos planą, dokumentą, kuriame suformuluota įstaigos vizija ir parenkami prioritetai, tikslai ir iniciatyvos reikalingos vizijos įgyvendinimui bei įstaigos sėkmingai veiklai ir plėtrai. Tai lemia, jog bet koks kitas (netikėtas ir nenumatytas) veiksnys įstaigos darbą gali reikšmingai sutrikdyti ir pakeisti, bei nulemia, kad asmens sveikatos priežiūros įstaiga privalo kiek įmanoma operatyviau reaguoti į kylančius iššūkius ir pokyčius, kad galėtų užtikrinti įstaigos veiklos tęstinumą.

Shawahna (2021) teigimu, COVID-19 buvo ir tebėra vienas iš tų veiksnių, kuris labai didele apimtimi pakoregavo kiekvienos pasaulyje veikiančios asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbą. Būtent ši infekcija labai reikšmingai pakeitė asmens sveikatos priežiūros įstaigų veikimo

modelį, privertė ieškoti būdų, kaip prisitaikyti prie reikšmingai pasikeitusių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo sąlygų, pakoregavo įstaigų veiklą.

Semerci *et al.* (2021) teigimu, tokioje asmens sveikatos priežiūros įstaigų veikloje labai svarbus yra slaugytojų vaidmuo, kadangi būtent ši darbuotojų grupė tiesiogiai susiduria su poreikiu kiek įmanoma labiau suvaldyti su COVID-19 infekcija susijusias pasekmes slaugos atžvilgiu. Kitaip tariant, asmens sveikatos priežiūros įstaigoje būtent slaugytojams tenka pareiga imtis atitinkamų priemonių tam, jog būtų galimybė užkirsti kelią COVID-19 infekcijos plitimui slaugos procese. Būtent slaugytojai yra pirmieji sveikatos priežiūros paslaugų teikėjai, kurie bendrauja su pacientais, kuriems pasireiškė infekcijos simptomai (Mo *et al.*, 2020; Shawahna, 2021).

Acharya *et al.* (2020) teigimu, slaugytojų žinios apie ligos protrūkį ir efektyvus darbas pasikeitusioje aplinkoje yra gyvybiškai svarbūs kovai su pandemija. Efektyvus slaugytojų darbas yra neatsiejama dalis visapusiškam ir veiksmingam atsakui į pandemiją (Mo *et al.*, 2020). Individualūs slaugytojų įsitikinimai, žinios, suvokimas yra neatsiejami siekiant sukurti norimus elgesio pokyčius (Acharya *et al.*, 2020), o aukštesni gebėjimai konceptualizuoti ligą vaidina didelį vaidmenį darbuotojams kuruojant tikslų suvokimą institucionalizuoto atsako link, kuris galiausiai yra prevencinės sėkmės priemonė (Huynh *et al.*, 2020). Kaip organizacija reaguoja į krizę ar ligos protrūkį priklauso nuo sveikatos priežiūros darbuotojų atsako (Acharya *et al.*, 2020).

Tai reiškia, kad slaugytojai privalo būti tinkamai informuoti ne tik apie priemones, kuriomis būtų galima suvaldyti COVID-19 infekcijos plitimą atitinkamoje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, bet ir apie pačią COVID-19 infekciją, t. y. apie tai, kokie yra esminiai šios infekcijos požymiai bei sveikatos priežiūros paslaugų teikimo atžvilgiu reikšmingi ir svarbūs elementai, bei kokios yra galimos infekcijos komplikacijos (Semerci *et al.*, 2021).

Slaugytojų žinios apie COVID-19 yra reikšmingos ne tik dėl to, kad slaugytojai turi taikyti priemones, skirtas COVID-19 infekcijai suvaldyti, bet ir dėl to, jog slaugytojai yra glaudžiausiai susiję su pacientais, būtent jie taiko atitinkamas gydymo ir terapines priemones skirtas pacientų sveikatai stiprinti, ligoms gydyti ir užtikrinti tinkamą prevenciją (Semerci *et al.*, 2021; Shawahna, 2021).

M. Nemat, Ebrahimi ir F. Nemat (2020) teigimu, kadangi slaugytojai glaudžiai bendrauja su užsikrėtusiais asmenimis, jie gali būti pagrindinė infekcijos perdavimo grandinės dalis asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, kurioje dirba, todėl jų žinios apie COVID-19 ligos perdavimo būdus, simptomus, tinkamą prevenciją gali padėti užkirsti kelią tolesniam infekcijos plitimui.

Shu-Ching *et al.* (2020) teigimu, slaugytojų žinios apie COVID-19 reikšmingos ir tuo aspektu, jog slaugytojai turi tiesioginę sąlytį ne tik su pačiais pacientais, bet taip pat ir su gydymo priemonėmis, medikamentais ir kitais gydymo proceso metu naudojamais instrumentais. Tai reiškia,

kad būtent slaugytojai turi užtikrinti, jog visos šios priemonės bus apsaugotos nuo neigiamo infekcijos poveikio ir jomis nebus pernešamas užkratas.

COVID-19 infekcija, savaime suprantama, daugeliui mokslininkų, medikų bei kitų su sveikatos priežiūros sistema susijusių asmenų yra nepakankamai pažįstamas, išnagrinėtas reiškinys. Nepaisant to, jog šiandien vykdoma itin daug ir įvairiausio pobūdžio su COVID-19 infekcija susijusių tyrimų, daugelis aspektų vis dar nėra įvertinti, nėra aptarti ir išsamiai išanalizuoti. Dėl šios priežasties slaugytojų žinios apie COVID-19 infekciją gali būti riboto pobūdžio (Shu-Ching *et al.*, 2020).

Kartu pabrėžtina, kad slaugytojų žinios apie COVID-19 infekciją privalo būti pagrįstos ne vien tik mokslininkų nuomone, bet taip pat (ir ypatingai) sveikatos priežiūros specialistų rekomendacijomis bei nurodymais. Taip yra todėl, kad mokslininkų pozicija ir vertinimai apie COVID-19 dažnai yra susiję su pačia COVID-19 infekcija, jos etiologija, epidemiologija. Būtent sveikatos priežiūros specialistai turi kompetenciją bei gebėjimus nustatyti, kokios priemonės yra pačios svarbiausios ir aktualiausios siekiant tinkamai įvertinti COVID-19 infekcijos grėsmę bei tai, kokiomis konkrečiomis priemonėmis tokia grėsmė galėtų būti suvaldyta (M. Nemati *et al.*, 2020).

Semerci *et al.* (2021) teigimu, slaugytojų žinios apie COVID-19 turi būti pagrįstos ne tik bendraisiais slaugos praktikos postulatais, tačiau taip pat ir konkrečios asmens sveikatos priežiūros įstaigos veiklos modeliais ir algoritmais. Tiek slaugytojų žinių pobūdis, tiek ir slaugytojų žinių turinys turi būti kiek įmanoma labiau individualizuoti ir pritaikyti prie konkrečios asmens sveikatos priežiūros įstaigos veiklos.

Slaugytojų žinios apie COVID-19 turi būti grindžiamos prielaida, jog pati infekcija kiekvienoje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje gali sukelti itin neigiamus padarinius ne vien tik pacientams, tačiau ir įstaigoje dirbančiam personalui – gydytojams, slaugytojams, administracijai (Shawahna, 2021). Slaugytojų žinios apie COVID-19 infekciją privalo būti kiek įmanoma platesnio spektro bei apimti ne tik pačios slaugos procesą (El-Monshed, Amr, Ali, Elmasry ir Zoromba, 2021), tačiau taip pat ir bendresniu požiūriu turi būti tiesiogiai susiję su tuo, kokia atitinkamoje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje turėtų būti COVID-19 infekcijos valdymo sistema ir su tuo susijusi prevencija. Turi būti siekiama, jog ir patys slaugytojai bus įgalinti suvaldyti COVID-19 infekciją jiems prieinamomis priemonėmis, o kartu turės pakankamai informacijos apie tai, kaip COVID-19 infekcijos padariniai paveikia konkrečios asmens sveikatos priežiūros įstaigos veiklą (Kua *et al.*, 2021).

Svarbu ir tai, jog kiekvienu atveju sprendžiant, kokie yra esminiai slaugytojų žinių apie COVID-19 infekciją aspektai, turi būti siekiama kuo dažniau atnaujinti su COVID-19 infekcija susijusią informaciją (Semerci *et al.*, 2021), tai leistų užtikrinti, jog pačiame slaugos procese bus taikomos pačios naujausios žinios apie COVID-19 infekciją, tokiu būdu užkertant kelią tolimesniam infekcijos plitimui.

Šiuo atveju turi būti atsižvelgiama į tai, kad informacija bei duomenys apie COVID-19 infekciją nuolat kinta bei yra dinamiški, todėl asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovybė turi dėti visas pastangas, kad tiek gydytojai, tiek slaugytojai, tiek visi asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojai būtų maksimaliai operatyviai informuoti apie su COVID-19 infekcija susijusiomis naujienomis (Aharon, Ruban ir Dubovi, 2021; M. Nemati *et al.*, 2020).

Analizuojant slaugytojų žinias apie COVID-19 ligą svarbu apžvelgti užsienio mokslininkų atliktus tyrimus.

M. Nemati *et al.* (2020) Irane atliko tyrimą, kurio tikslas buvo įvertinti slaugytojų žinias apie COVID-19, požiūrį į ligą ir jų elgesį. Tyrime dalyvavo 85 slaugytojai. Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei pusė apklaustų slaugytojų turėjo gerą žinių lygį apie COVID-19 infekcinės ligos perdavimo būdus, simptomus, prognozes, gydymą ir mirtinumą. Nustatyta, kad slaugytojų amžius, išsilavinimo lygis, darbo patirtis žinių apie COVID-19 ligą lygiui įtakos neturėjo. Išskirti šie informacijos šaltiniai: PSO ir Sveikatos apsaugos ministerijos teikiama informacija (55 proc.), žiniasklaida (42 proc.) ir kt. (3 proc.). Tyrėjų teigimu, PSO ir Sveikatos apsaugos ministerija turėtų suteikti daugiau informacijos medicinos personalui tam, kad liga būtų kontroliuojama efektyviau, nes prastas sveikatos priežiūros darbuotojų supratimas apie ligą gali lemti gydymo uždelsimą ir greitą infekcijos plitimą.

Aydin ir Balci (2020) Turkijoje atliko tyrimą, kurio tikslas buvo įvertinti slaugytojų žinias apie COVID-19 ir požiūrį į ligą. Tyrimo metu apklausti 123 slaugytojai. 73 proc. apklaustų slaugytojų dalyvavo mokymuose apie COVID-19 infekcijos valdymą. Tyrimo rezultatai parodė, kad 89 proc. respondentų turėjo aukštą žinių lygį apie COVID-19. 76 proc. respondentų turėjo išsamios informacijos apie viruso struktūrą, 98 proc. turėjo išsamios informacijos apie bendruosius COVID-19 infekcijos simptomus ir prevencines priemones. Tyrėjų teigimu, žinios, tai vienas svarbiausių veiksnių kovojant su infekcinėmis ligomis.

Kamineni *et al.* (2020) Indijoje, tretinio lygio įstaigoje, atliko tyrimą, kurio tikslas buvo įvertinti slaugytojų ir kitų sveikatos priežiūros specialistų žinias apie COVID-19. Tyrime dalyvavo 177 respondentai. Tyrimo metu nustatyta, kad nepriklausomai nuo amžiaus, lyties ir išsilavinimo lygio 92 proc. respondentų žinių apie COVID-19 ligą turi pakankamai. 100 proc. respondentų teisingai atsakė į klausimus susijusius su COVID-19 infekcinės ligos simptomais ir prevencija. Tyrėjų teigimu, kovos su pandemija metu, būtinos švietimo intervencijos.

Shawahna (2021) Palestinoje atliko tyrimą, kurio tikslas buvo įvertinti slaugytojų žinias apie COVID-19, požiūrį į ligą ir asmens apsaugos priemonių naudojimą pandemijos metu. Tyrimo metu buvo apklausti 455 slaugytojai. Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma slaugytojų turi pakankamai žinių apie COVID-19 ligą, turi optimistišką požiūrį ir tinkamai naudoja asmens apsaugos

priemonės. Tyrimo metu nustatyta, kad moterų slaugytojų žinios apie COVID-19 infekcinę ligą buvo geresnės, teisingesnės nei vyrų.

Labrague ir Santos (2021) Filipinuose atliko tyrimą, kuriame dalyvavo 261 slaugytojas dirbantis su COVID-19 liga sergančiais pacientais. Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei pusė apklaustų slaugytojų neturėjo su COVID-19 infekcija susijusių mokymų dėl ko pranešė apie padidėjusią baimę koronavirusui. 15 proc. respondentų teigė, kad yra pasiryžę slaugyti COVID-19 infekcine liga sergančius pacientus. Dauguma slaugytojų (96 proc.) pranešė, kad žino apie egzistuojančius slaugos protokolus darbo vietoje susijusius su COVID-19. Tyrėjų teigimu, tinkamos organizacinės priemonės yra gyvybiškai svarbios siekiant užtikrinti slaugytojų psichinę sveikatą ir sumažinti jų baimę koronavirusui.

Shu-Chin *et al.* (2020) teigimu, nors žinių trūkumas ir gali būti paašškintas SŪRS-CoV-2 viruso naujumu, nepakankamu įrodymais pagrįstu supratimu apie ligos mechanizmus ir jos gydymą šiuo metu, jis pabrėžia nuolatinio mokymosi svarbą.

Aharon *et al.* (2021) ištyrė, kad slaugytojai daugiausia remiasi informacija, kuri pateikiama sveikatos priežiūros įstaigoje, kurioje dirba, taip pat iš skirtingų žiniasklaidos priemonių – televizijos, naujienų portalų, radijo laidų. Svarbu tai, kad slaugytojai socialinę žiniasklaidą kaip informacijos šaltinį naudoja rečiau nei asmenys, kurie nedirba sveikatos priežiūros įstaigose, o du kartus dažniau – mokslinius tyrimus. Tyrėjai nustatė, kad slaugytojų išsilavinimo lygis neturi įtakos jų žinių apie COVID-19 ligą lygiui.

Išanalizavę atliktų tyrimų išvadas matome, kad dauguma apklaustų slaugytojų turi gerą žinių lygį apie COVID-19. Zhong *et al.* (2020) atliktas tyrimas rodo, kad pakankamas kiekis žinių apie COVID-19 siejamas su optimistišku požiūriu ir tinkama praktika, o tai savo ruožtu patvirtina, kad mokymo programos, skirtos tobulinti žinias apie COVID-19 infekciją, yra naudingos ir būtinos.

Būtina pabrėžti, kad informuotumas apie COVID-19 infekciją negali būti pagrįstas vien tik bendruoju informuotumu, tačiau turi būti kiek įmanoma labiau individualizuotas, turi būti siekiama, jog kiekvienas slaugytojas savo konkrečioje veikloje pritaikytų tas žinias ir tą informaciją apie COVID-19, kurios yra reikšmingos ir svarbios būtent jo konkrečiai veiklai (Semerci *et al.*, 2021).

Apibendrinę matome, jog slaugytojų žinios apie COVID-19 infekciją yra itin reikšmingo pobūdžio ir remiasi ne tik į poreikį kiek įmanoma labiau apsaugoti pačius pacientus, tačiau taip pat ir su asmens sveikatos priežiūros įstaiga susijusį personalą – gydytojus, slaugytojus, administraciją, pagalbinį personalą ir kt. Būtina pabrėžti, kad slaugytojų žinios apie COVID-19 infekciją turi remtis ne tik bendruoju sveikatos priežiūros algoritmu, tačiau taip pat ir individualiu asmens sveikatos priežiūros įstaigos veiklos pobūdžiu.

1.3. Slaugytojų pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu

1.3.1. Slaugytojų pasitenkinimo darbu samprata bei pasitenkinimą lemiantys veiksniai

Ankstesniame skyriuje aptarti pagrindiniai su slaugytojų žiniomis apie COVID-19 infekciją susiję aspektai, pabrėžiant, jog esminę reikšmę turi ne tik operatyvumas, tačiau taip pat ir galimybė kiek įmanoma labiau individualizuoti informaciją apie COVID-19 infekciją bei nustatyti tinkamą ir konkrečiai asmens sveikatos priežiūros įstaigai tinkantį COVID-19 infekcijos valdymo modelį (atsižvelgiant tiek į individualius slaugytojų poreikius, tiek ir į įstaigos veiklos modelį).

Kartu būtina aptarti ir tai, kokie pagrindiniai elementai lemia slaugytojų pasitenkinimą darbu, kuo pagrįstas šis reiškinys bei tai, kokie pagrindiniai su slaugytojų pasitenkinimu darbu susiję elementai, į ką savo dėmesį turi atkreipti asmens sveikatos priežiūros įstaigų vadovybė, siekdama kiek įmanoma tinkamiau užtikrinti slaugytojų pasitenkinimą darbu (Jingying ir Yan-hui, 2016).

Pasitenkinimas darbu yra dažnas Lietuvos ir pasaulio mokslininkų tyrimų objektas, tačiau vieningos sąvokos nėra ir skirtingi autoriai pateikia skirtingus apibrėžimus (Aziri, 2011). P. E. Spector pasitenkinimą darbu apibūdina kaip daugiaaspektį psichologinį konstrukta, kuris atskleidžia bendrą jausmą, t. y. nuostatą arba požiūrį, apie darbą arba daugybę susijusių nuostatų apie skirtingus darbo aspektus, t. y. darbo užmokestį, paaukštinimo galimybes, vadovavimą, privilegijas, lengvatas, pripažinimą, darbo organizavimą, bendradarbius, darbo pobūdį (Spector, 1997).

Hayes, Bonner ir Pryor (2010) tyrinėdami slaugytojų pasitenkinimą darbu, suskirstė pasitenkinimą sąlygojančius veiksnius į šias (tris) grupes: intra – asmeniniai, inter – asmeniniai, ekstra – asmeniniai. Intra – asmeniniai veiksniai apibūdina tas slaugytojų charakteristikas, kurias slaugytojai atsineša su savimi į darbo vietą kaip atskiros asmenybės, pavyzdžiui, amžius, išsilavinimas. Inter – asmeniniai veiksniai yra tie, kurie susiję su bendradarbiavimu tarp slaugytojų ir aplinkinių žmonių, pavyzdžiui, tarp slaugytojų ir bendradarbių, pacientų ir kitų asmenų (autonomija, ryšiai darbe). Ekstra – asmeniniai veiksniai yra sąlygojami institucinių ar vyriausybinių politikų, pavyzdžiui, darbo užmokestis. Tyrėjų atlikto tyrimo duomenimis, pasitenkinimas darbu neigiamai koreliuoja su stresu darbe, tačiau teigiamai susijęs su slaugytojų, gydytojų ir kitų komandos narių bendradarbiavimu bei autonomija. Antrinė šio tyrimo rezultatų analizė rodo, kad užduočių įvairovė, santykiai su bendradarbiais, finansiniai apdovanojimai yra teigiamai susiję su slaugytojų pasitenkinimu darbu, o konfliktai darbo vietoje ir netinkamas vadovavimas turi neigiamą įtaką slaugytojų pasitenkinimui darbu.

Aziri (2011) teigimu, pasitenkinimo darbu svarba išryškėja, kai patiriame daugybę neigiamų pasekmių jausdami nepasitenkinimą darbu, pavyzdžiui: neatvykimą į darbą be pateisinamos

priežasties, lojalumo stygių, padažnėjusį nepageidaujamų įvykių skaičių, ketinimą pakeisti darbo vietą arba profesiją.

Spector (2016) nurodo tris reikšmingus pasitenkinimo darbu aspektus:

1. Organizacijoms turi rūpėti žmonių vertybės. Tokie organizacijose su darbuotojais elgiamasi sąžiningai ir pagarbiai, darbuotojai tokiose organizacijose jaučia didesnę pasitenkinimą darbu, o tai juos skatina dirbti efektyviau. Aukštas darbuotojų pasitenkinimo darbu lygis gali būti geros emocinės ir psichinės būklės rodiklis.

2. Darbuotojų elgesys, kuris priklauso nuo pasitenkinimo darbu lygio, įtakoja įmonės veiklą ir našumą. Jeigu darbuotojai patenkinti savo darbu, tai sukels teigiamą elgesį, o nepasitenkinimas darbu, atitinkamai, sukels neigiamą darbuotojų elgesį.

3. Vertinant darbuotojų pasitenkinimą darbu, galima nustatyti skirtingus pasitenkinimo darbu lygius skirtinguose organizacijos skyriuose, o tai gali padėti apibrėžti, kuriame organizaciniame vienetuose turėtų būti atlikti pokyčiai, kurie padidintų organizacijos našumą.

Aziri (2011) teigimu, kalbant apie pasitenkinimą darbu sąlygojančius veiksnius svarbu nepamiršti, kad jie gali sąlygoti nepasitenkinimą darbu. Iškyla klausimas, pasitenkinimas darbu ir nepasitenkinimas, tai dvi priešingos sąvokos, du priešingi reiškiniai? Tarp autorių, nagrinėjančių pasitenkinimą darbu, nėra vieningos nuomonės, bene dažniausiai cituojama, JAV psichologo Frederick Herzberg sukurta, poreikiais pagrįsta, dviejų faktorių teorija, kurios pagrindinė mintis paaiškinti, kad darbuotojai darbo aplinkoje yra veikiami faktorių, kurie sukelia ir pasitenkinimą (motyvaciniai veiksniai: pasiekimas, pripažinimas, pats darbas, atsakomybė, pažanga, augimas), ir nepasitenkinimą (higienos veiksniai: įmonės politika ir administravimas, vadovavimas, darbo saugumas, darbo sąlygos, darbo užmokestis, statusas, santykiai su vadovu ir bendradarbiais) darbu.

Remiantis Frederick Herzberg sukurta dviejų faktorių teorija, motyvaciniai veiksniai priskiriami vidiniams, o veiksniai, sukeltys nepasitenkinimą darbu (higienos veiksniai), priskiriami išoriniams. Higienos veiksniai nesuteikia pasitenkinimo, tačiau užkerta kelią nepasitenkinimui. Motyvaciniai veiksniai teigiamai veikia darbuotojų pasitenkinimą darbu ir dažnai užtikrina organizacijos našumą, šių veiksnių buvimas sąlygoja pasitenkinimą darbu, tačiau nebuvimas nepasitenkinimo nesukelia. Frederick Herzberg teigimu, jeigu norime išvengti įstaigos darbuotojų nepasitenkinimo darbu, tokiu atveju, motyvacinių ir higienos veiksnių poveikį skatinančias priemones būtina taikyti kartu (Tamošiūnas, 2013).

Pabrėžtina, jog slaugytojų pasitenkinimas darbu negali būti suprantamas vien tik bendrinio požiūriu, t. y. kaip visų slaugytojų, dirbančių atitinkamoje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, emocinė būseną. Toks apibendrinantis požiūris būtų neteisingas, kadangi kiekvienu atveju vertinant slaugytojų pasitenkinimą darbu, turi būti analizuojama tai, kokie yra individualūs slaugytojo pasitenkinimo darbu elementai, t. y. kaip jaučiasi kiekvienas konkretus slaugytojas.

Savaime suprantama, toks uždavinys, įvertinti tiek bendrąjį, tiek ir individualųjį slaugytojų pasitenkinimą darbu, nėra pats lengviausias ir atitinkamai asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovybė turi imtis kiek įmanoma kompleksiškesnio vertinimo norint užtikrinti, jog bus tinkamai išanalizuotas ir įvertintas tiek bendrasis, tiek ir individualusis slaugytojų pasitenkinimas darbu. Tai lemia, kad ir vertinant patį slaugytojų pasitenkinimą darbu bei analizuojant jį teoriniu požiūriu, privaloma imtis aiškių ir konkrečių priemonių, kuriomis būtų tinkamai išanalizuotas ne tik bendrasis slaugytojų pasitenkinimas darbu, tačiau ir individualusis (t. y. kiekvieno konkretaus) slaugytojo pasitenkinimas jo darbu (Mousazadeh, Yektatalab, Momensasab ir Parvizy, 2019).

Individualusis slaugytojų pasitenkinimo darbu elementas yra reikšmingas dėl to, jog būtent individualaus vertinimo metu galima nustatyti, kokie konkretūs asmens sveikatos priežiūros įstaigos veiklos elementai funkcionuoja netinkamai ir kokią tai daro įtaką tam, kad slaugytojai yra nepakankamai patenkinti savo darbu. Tai svarbu iširti todėl, kad nepasitenkinimas darbu lemia medicininės ir slaugos klaidas bei kitus nepageidaujamus įvykius. Pasitenkinimo darbu stoka sutrikdo organizacijos veiklą, lemia slaugytojų nepasitenkinimą, dažnas pravaikštas, taip pat mažėja slaugytojų atsakomybės ir įsipareigojimo organizacijai jausmas, o galiausiai lemia slaugytojų pasitraukimą iš darbo. Liu, Aunguroch ir Yunibhand (2016) teigimu, nepatenkintų savo darbu slaugytojų sveikatos bei gyvenimo kokybė yra blogesnė, nei tų, kurie patenkinti savo darbu. Tuo tarpu pasitenkinimas darbu skatina slaugytojus dirbti efektyviau ir produktyviau. Mousazadeh *et al.* (2019) tyrėjų yra įrodyta, kad asmens sveikatos priežiūros įstaigose yra tiesioginė koreliacija tarp sveikatos priežiūros specialistų pasitenkinimo savo darbu ir tų įstaigų pacientų pasitenkinimo. Svarbu paminėti, kad slaugytojų pasitenkinimas darbu sąlygoja ne tik darbuotojų bei organizacijos gerovę, tačiau ir teikiamų paslaugų kokybę bei slaugytojų pasitenkinimo savimi jausmą (Liu *et al.*, 2016).

Tyrėjų Lorber ir Savič (2012) teigimu, skirtingi tyrimai rodo skirtingus slaugytojų pasitenkinimo darbu lygius, tačiau veiksniai, kurie lemia slaugytojų pasitenkinimą darbu, dažnai yra panašūs, tai: tinkamos darbo sąlygos, draugiški santykiai su kolegomis ir vadovais, tinkamas darbo užmokestis, paaukštinimo galimybės, autonomija ir tinkamas darbo grafikas.

Tyrėjai Al-Qahtani, Stirling ir Forgrave (2020) teigia, kad slaugytojų įsipareigojimas organizacijai, darbo aplinka, emocinė jų būseną, paaukštinimo galimybės ir autonomija įtakoja slaugytojų pasitenkinimo darbu lygį. Tyrėjų teigimu, būtent į šiuos veiksnius įstaigos vadovybė turėtų atsižvelgti kuriant aplinką, kurioje būtų užtikrintas slaugytojų pasitenkinimas jų darbu, o tai, atitinkamai, lemtų gerus darbo rezultatus ir tvarią organizacijos veiklą.

Kartu būtina pabrėžti ir tai, jog kalbant apie konkretų sektorių, t. y. slaugytojus, yra ir tam tikrų specifinių aplinkybių į kurias turi atsižvelgti asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovybė siekdama kiek įmanoma labiau užtikrinti, jog atitinkamoje įstaigoje dirbantys slaugytojai bus patenkinti jų darbu, darbas atitiks jų lūkesčius, šiuo konkrečiu atveju turi būti įvertinta tai, kad

slaugytojų pasitenkinimą darbu lemia ne tik bendrieji aukščiau nurodyti kriterijai, tačiau taip pat ir tai, kaip slaugytojai yra apsaugoti jų darbo metu nuo juos galinčių paveikti neigiamų padarinių – ligų, infekcijų, neigiamų emocijų, blogo psichologinio klimato ir t. t. (Zhang *et al.*, 2020).

Slaugytojų darbas, palyginus su aukščiau nurodytais bendraisiais pasitenkinimo darbu kriterijais, yra specifinis ir lemia tai, kad asmens sveikatos priežiūros įstaigos veikloje turi būti siekiama tinkamai įvertinti tokią specifiką bei nustatyti priemones ir kriterijus, kurių pagrindu būtų galima įvertinti kiek įmanoma tikslesnį pasitenkinimo darbu pobūdį (Mousazadeh *et al.*, 2019).

Tai lemia ta aplinkybė, jog asmens sveikatos priežiūros įstaigose dirbantys slaugytojai susiduria su esminiais poveikiais jų pačių (t. y. slaugytojų) sveikatai ir gyvybei. Taigi, slaugytojų pasitenkinimas darbu privalo būti analizuojamas ne tik pačių slaugytojų pasitenkinimo darbu emociniame kontekste, tačiau taip pat ir tuo atžvilgiu, kokius konkrečius galimus padarinius slaugytojų darbas gali sukelti konkrečiam slaugytojui arba jų grupei (Yu *et al.*, 2020).

Vertinant slaugytojų pasitenkinimą darbu išskiriami objektyvusis bei subjektyvusis elementai (Castaneda ir Scanlan, 2014). Pastarasis elementas yra susijęs būtent su emocinėmis slaugytojų nuotaikomis ir su jų psichologiniais potyriais, taip pat su tuo, kaip patys slaugytojai vertina savo darbą ir su juo susijusius elementus. Kartu svarbus ir objektyvusis elementas, t. y. tai, kaip objektyviai pasireiškia slaugytojų pasitenkinimo darbu elementai.

Pažymėtina, jog slaugytojų pasitenkinimas darbu yra tiesiogiai susijęs su tuo, kaip asmens sveikatos priežiūros įstaigos specialistai yra linkę slaugytojams nustatyti užduotis, darbus, tikslus, taip pat ir tai, kaip slaugytojai turėtų atlikti savo darbą. Tai reiškia, kad slaugytojų pasitenkinimas darbu turi būti vertinamas ir analizuojamas siekiant atsižvelgti į tai, kokią poziciją slaugytojų atžvilgiu nustato tiek sveikatos priežiūros įstaigų vadovybė, tiek ir slaugytojams vadovaujantys medikai (Jingying ir Yan-hui, 2016). Mousazadeh *et al.* (2019) ištyrė, kad vadovai, skatinantys grupinį bendravimą ir teigiamas emocijas darbo vietoje, lemia efektyvesnę slaugytojų veiklą bei geresnį pasitenkinimą darbu, taip pat tyrėjai teigia, kad tinkamas grįžtamasis ryšys tarp kolegų ir kitų komandos narių turi įtakos bendram pasitenkinimui darbu. Taigi, visi šie, aukščiau išvardyti veiksniai turi įtakos slaugytojų pasitenkinimui darbu, darbo produktyvumui bei rezultatams.

Slaugytojų pasitenkinimas darbu nors ir yra subjektyvi kategorija, tačiau taip pat yra tiesiogiai susijusi ir su konkrečiais objektyviais elementais į kuriuos turi atsižvelgti asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovybė norėdama užtikrinti ne tik slaugytojų pasitenkinimą darbu, tačiau kartu garantuoti ir kiek įmanoma tvaresnę asmens sveikatos priežiūros įstaigos veiklą (Kluwer, 2020). Tai yra būtina norint garantuoti, kad įstaiga veiktų efektyviai ir tinkamai.

Svarbu tai, kad kiekvienas slaugytojas, nepaisant to, jog jam nustatomi bendrieji darbo uždaviniai, taip pat turi ir individualiuosius uždavinius bei individualųjį veiklos pobūdį. Dėl šios priežasties turi būti siekiama kiek įmanoma tiksliau įvertinti tokių bendrųjų bei individualiųjų

uždavinių koreliaciją su tuo, kaip slaugytojas yra patenkintas savo darbu. Tikslus tokios koreliacijos identifikavimas leistų garantuoti, kad slaugytojų pasitenkinimas darbu bus tinkamai įvertintas.

Svarbu ir tai, kad kiekvienu atveju, kai yra identifikuojamas slaugytojų pasitenkinimas arba nepasitenkinimas darbu, asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovybė kiek įmanoma geriau ir objektyviau atsilieptų į atitinkamą slaugytojų poziciją. Kitaip tariant, turi būti išsamiai įvertinta tai, kokiomis konkrečiomis priemonėmis būtų galima sustiprinti slaugytojų pasitenkinimą darbu (Mousazadeh *et al.*, 2019).

Pažymėtina, jog slaugytojų pasitenkinimas darbu yra tiesiogiai susijęs ir su tuo, ar (ir koki) rezultatą sukelia jų darbas pacientų atžvilgiu (Al-Qahtani *et al.*, 2020). Tai reiškia, kad slaugytojams svarbu tinkamai identifikuoti, žinoti ir suprasti, kokios konkrečios pasekmės kyla, kai slaugytojai prisideda prie konkretaus paciento sveikatos ar ligos išgydymo. Šis elementas yra svarbus dėl tos priežasties, jog tokių rezultatų identifikavimas yra tiesiogiai susijęs su pačia svarbiausia slaugytojų funkcija – padėti pacientui, siekiant užkirsti kelią ligoms, išgydyti ligas ir kitus sutrikimus. Taigi, būtent šis elementas yra vienas iš svarbiausių ir reikšmingiausių, ir (atitinkamai) lemia, jog asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovybė, gydytojai, slaugytojams suteiktų pakankamai informacijos apie pacientų sveikatos būklės teigiamus pokyčius, kartu nurodydami, jog būtent konkrečių slaugytojų darbas teigiamai prisidėjo prie pagerėjimų (Dabirian, Malekipour, Darvishpoor ir Mehrabi, 2015).

Būtina pabrėžti, jog kiekvienos asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovybė savo sprendimus, vertinimus, pozicijas turėtų grįsti kiek įmanoma išsamesniais ir platesnio masto duomenimis apie slaugytojų pasitenkinimą darbu. Tai reiškia, kad tokia pozicija turėtų būti grindžiama išsamiais ir objektyviais empiriniais tyrimais. Būtent šių tyrimų pagrindu ir turėtų būti nustatoma, koks yra slaugytojų pasitenkinimas darbu.

Mousazadeh *et al.* (2019) Irane atliko tyrimą, kurio metu apklausė 13 slaugytojų dirbančių intensyviosios terapijos skyriuje, tyrimo tikslas buvo išanalizuoti slaugytojų, dirbančių intensyviosios terapijos skyriuje, pasitenkinimą darbu mažinančius veiksnius. Tyrimo rezultatai parodė, kad slaugytojų žinių, mokymų trūkumas, nepalankios darbo sąlygos, darbo jėgos trūkumas, netinkamai veikianti arba neveikianti darbui skirta įranga, netinkamas vadovavimo stilius, nuolatinis profesinis stresas, komunikacijos tarp kolegų, gydytojų, vadovų ir kitų komandos narių trūkumas, komandinio darbo, bendradarbiavimo stoka, slaugos profesijos pripažinimo trūkumas, visi šie veiksniai kelia iššūkį slaugytojų pasitenkinimui darbu ir dažnai lemia nepasitenkinimą. Tyrėjų nuomone, asmens sveikatos priežiūros įstaigų vadovybė turėtų kontroliuoti pasitenkinimą mažinančius veiksnius ir juos koreguoti, imtis priemonių, kurios padėtų didinti slaugytojų pasitenkinimą darbu bei periodiškai įvertinti tų priemonių efektyvumą ir veiksmingumą.

O'Rourke ir Vanderslice (2000) tyrė JAV karinės ligoninės slaugytojų pasitenkinimą darbu, tyrimo rezultatai parodė, kad karinės ligoninės slaugytojų autonomija, profesinė padėtis, darbo užmokestis labiausiai įtakojo jų pasitenkinimą darbu, o organizacinė politika – mažiausiai.

Apibendrinę matome, jog slaugytojų pasitenkinimą darbu lemia ne tik bendrieji pasitenkinimo darbu kriterijai (darbo užmokestis, tinkamas motyvavimas, psichologinis klimatas darbovietėje), tačiau taip pat ir specifinio pobūdžio elementai – galimybė slaugytojui apsisaugoti nuo darbe sutinkamų ligų bei infekcijų, neigiamo psichologinio klimato išvengimas. Kartu būtina pabrėžti, jog nepakanka, kad asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovybė vertintų tik bendrąjį slaugytojų pasitenkinimą darbu, tačiau turi būti užtikrinta ir tai, jog bus įvertintas ir individualusis slaugytojų pasitenkinimas darbu, jį analizuojant išsamių empirinių tyrimų pagrindu.

1.3.2. COVID-19 įtaka slaugytojų pasitenkinimui darbu

Nuo pat pirmųjų slaugos profesijos dienų slaugytojai dalyvavo nelaimių ir ekstremalių situacijų metu, įskaitant įvairių ligų protrūkius. COVID-19 liga ypatingai stipriai veikia visuomenės sveikatą (Labrague ir Santos, 2021). Per kelis mėnesius padarė didelę žalą, sukėlė sąmyšį sveikatos priežiūros sistemoje, pabrėžė sveikatos priežiūros sistemoje esančius trūkumus. Slaugos organizacijos, tokios kaip Tarptautinė slaugytojų taryba (angl. *International Council of Nurses*), pabrėžė slaugytojų vaidmenį ekstremalių visuomenei situacijų metu, nes slaugytojų pareiga dalyvauti užkertant kelią infekcijoms, kontroliuojant jų plitimą bei saugant visuomenės sveikatą (Graeme ir Cheung, 2020).

Labrague ir Santos (2021) teigia, kad COVID-19 sukėlė daugybę iššūkių slaugytojams, padidėjo sunkios būklės pacientų skaičius, atsirado papildomos dokumentacijos, šie veiksniai turi didelę įtaką slaugytojų savijautai ir darbo kokybei. Slaugytojai rizikuoja savo sveikata jausdami pareigą atlikti darbą, jaučia baimę užsikrėsti ir užkrėsti kitus.

Yu *et al.* (2020) nuomone, priešakinėse fronto linijose dirbančių sveikatos priežiūros specialistų pasitenkinimas darbu yra tiesiogiai susijęs su prevencijos ir kontrolės strategijų įgyvendinimu ir veiksmingumu. Tyrimo metu nustatyta, kad veiksniai turintys įtakos priešakinėse fronto linijose dirbančių sveikatos priežiūros specialistų pasitenkinimui darbu yra išsilavinimas, darbo patirtis, darbo trukmė, paros miego trukmė. Nustatyta, kad kuo aukštesnis išsilavinimas, tuo mažesnis pasitenkinimas darbu. Sveikatos priežiūros specialistai turintys aukštesnįjį arba aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą jaučia didesnę pasitenkinimą darbu nei turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Manoma, kad taip yra todėl, kad aukštąjį išsilavinimą turintys specialistai turi daugiau teorinių žinių ir supranta esančią riziką, o kita galima priežastis yra ta, kad dirbdami su COVID-19 infekuotais pacientais darbuotojai dažnai buvo paskirti į pareigas, kurios negalėjo atspindėti aukštojo

išsilavinimo privalumų ar savęs išpildymo pranašumų ir taip sukėlė psichologinį „kritimą“ tiems, kurie turi aukštąjį išsilavinimą. Taip pat išanalizuota, kad kuo mažesnė darbo patirtis, tuo mažesnis pasitenkinimas darbu. Daugiau kaip 12 metų dirbę sveikatos priežiūros specialistai COVID-19 pandemijos metu savo darbu buvo patenkinti labiau nei turintys mažesnę kaip 6 metų darbo patirtį. Manoma, kad taip yra dėl profesinių įgūdžių trūkumo. Dauguma darbuotojų su panašia situacija susidūrė pirmą kartą, su situacija, kuri sukėlė iššūkių jų profesiniams įgūdžiams, psichologinei tolerancijai. Priešingai, medicinos personalas, turintis ilgesnę darbo patirtį, gali greičiau priimti saugius sprendimus dėl savo įgytos patirties ir tokiu būdu palengvinti darbą. Tyrimo metu taip pat nustatyta, kad medicinos personalas dirbęs su COVID-19 infekuotais pacientais nuo 2 savaitių iki 1 mėnesio, buvo labiau patenkintas darbu nei tas, kuris dirbo ilgiau nei mėnesį, tai gali būti susiję su fiziniu ir psichiniu nuovargiu. Tyrėjų teigimu, vienas iš šios problemos sprendimo būdų galėtų būti darbas pamainomis.

Spetz ir Herrera (2010) teigia, kad didesnę slaugytojų pasitenkinimą darbu užtikrina asmeninės charakteristikos, tokios kaip jaunesnis amžius, trumpesnis darbo grafikas, didesnis organizacinis įsipareigojimas, mažesnis darbo valandų skaičius, verta atkreipti dėmesį, kad Labrague ir Santos (2021) teigimu, ne visą darbo dieną dirbantys slaugytojai jaučia padidėjusią baimę, tai galėtų būti dėl to, kad jaučiasi neužtikrinti dėl COVID-19 sergančių pacientų slaugos procesų. Tyrėjų teigimu „bičiulių sistema“, kai ne visą darbo dieną dirbantis slaugytojas yra sujungtas su labiau patyrusiu slaugytoju, gali sumažinti baimę koronavirusui ir pagerinti darbo/slaugos kokybę.

Savitsky, Radomislensky ir Hendel (2021) Izraelyje atliko tyrimą, kurio tikslas buvo įvertinti slaugytojų pasitenkinimą darbu COVID-19 pandemijos laikotarpiu. Tyrimo imtį sudarė 130 respondentų. Tyrimo metu nustatyta, kad pasitenkinimui darbu pandemijos laikotarpiu slaugytojų lytis, šeiminė padėtis, amžius, išsilavinimo lygis ir darbo stažas įtakos neturėjo. Pastebėta, kad slaugytojų darbo vieta reikšmingai susijusi su pasitenkinimu darbu. Bendruomenės slaugytojų pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu buvo aukštesnis nei ligoninėje dirbančių slaugytojų. Slaugytojų, kurie dirbo su COVID-19 sergančiais pacientais, pasitenkinimas darbu buvo mažesnis nei dirbančių su pacientais, kuriems nenustatyta COVID-19 liga. Tyrimo rezultatai parodė, kad bendras slaugytojų pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu buvo aukštesnis nei vidutinis.

Afulani *et al.* (2021) Ganoje ir Kenijoje atliko tyrimą, kurio tikslas buvo ištirti sveikatos priežiūros specialistų pasitenkinimą darbu ir jų lemiančius veiksnius COVID-19 pandemijos metu. Tyrimo imtį sudarė 1012 respondentų. Tyrimo rezultatai parodė, kad 38,1 proc. respondentų jautė nepasitenkinimą darbu, 62,2 proc. buvo nepasirengę darbui pandemijos sąlygomis, 70,5 jautė stresą ir 69,4 proc. išsakė perdegimo simptomus. Tyrėjai nustatė, kad pasirengimas dirbti pandemijos sąlygomis buvo teigiamai susijęs su pasitenkinimu darbu, tuo tarpu stresas ir perdegimo simptomai lėmė mažesnę pasitenkinimą darbu. Pasitenkinimą darbu taip pat įtakėjo vadovų parama ir tinkamas

bendravimas, o baimė užsikrėsti lėmė nepasitenkinimą darbu. Tyrimo rezultatai parodė, kad pandemija neigiamai paveikė specialistų pasitenkinimą darbu, o nepakankamas pasirengimas, stresas ir perdegimo simptomai labiausiai tai lemiantys veiksniai. Taip pat nustatyta, kad nepasitenkinimas darbu buvo didesnis ankstyvoje pandemijos fazėje nei vėlesnėje.

Said ir El-Shafei (2021) Egipte, COVID-19 pandemijos metu, karščiavimo klinikose atliko tyrimą, kurio tikslas buvo įvertinti slaugytojų, dirbančių su įtariamai COVID-19 liga sergančiais pacientais, profesinį stresą, pasitenkinimą darbu ir ketinimą palikti darbo vietą. Tyrime dalyvavo 210 slaugytojų. Tyrimo rezultatai parodė, kad labai įtempta darbo aplinka neigiamai paveikė slaugytojų bendrą pasitenkinimą darbu. Tyrimo metu nustatyta, kad bendras slaugytojų pasitenkinimas darbu buvo gana žemas. Tyrėjai išskyrė šiuos, nepasitenkinimą darbu lemiančius, veiksnius: žemas darbo užmokestis, pagyrimų ir pripažinimo trūkumas, netinkamas darbo organizavimas ir vadovavimas, bendravimo ir bendradarbiavimo su kolegomis stoka. Tyrėjai teigia, kad yra užburtas ratas tarp profesinio streso ir pasitenkinimo darbu, kadangi intensyvus stresas sukelia nepasitenkinimą darbu, o nepasitenkinimas darbu, savo ruožtu, didina stresą, todėl karščiavimo klinikose dirbančios slaugytojos dažnai svarsto apie galimybę pakeisti darbo vietą arba net keisti profesiją. Tyrėjai taip pat nustatė, kad yra aiški koreliacija tarp slaugytojų amžiaus ir jų pasitenkinimo darbu, nustatyta, kad kuo vyresnio amžiaus slaugytojas, tuo didesnis jo bendras pasitenkinimas darbu.

Yu *et al.* (2020) Kinijoje atlikto tyrimo duomenimis, dėl staigaus COVID-19 ligos protrūkio, per trumpą laiką tarpą labai padidėjo kritinės būklės pacientų skaičius ligoninėse, dėl ko asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojai patyrė didesnę darbo krūvį, didesnę užsikrėtimo riziką, didesnę fizinį ir psichinį stresą, o tai sukėlė iššūkį jų pasitenkinimui darbu. Nustatyta, kad medicinos personalui dirbančiam su COVID-19 infekuotais pacientais padažnėjo odos ligos, miego sutrikimai, padažnėjo nuotaikų kaita, nerimas, depresija.

Remiantis atliktais tyrimais, ilgos darbo savaitės didina streso lygį, kuris gali būti susijęs su padidėjusia infekcijos baimė bei fiziniu išsekimu (Huang *et al.*, 2020). Slaugytojai, dirbdami su COVID-19 sergančiais pacientais, patiria didelę profesinio poveikio riziką (Mo *et al.*, 2020). Siekdami taupyti asmens apsaugos priemones slaugytojai negeria vandens, neina į tualetą, taip padidindami slaugos darbo sunkumą. Mokslininkų nuomone, darbo metu, slaugytojų kūnas yra įtampos ir nuovargio būsenos. Ištirta, kad nuolatinė įtampa, sukelia perdegimo sindromą. Perdegimo sindromas yra susijęs su fizine ir psichine slaugytojų sveikata, daro įtaką darbo kokybei ir saugumui. Nustatyta, kad sveikatos priežiūros specialistai dirbantys su COVID-19 infekuotais pacientais ir miegantys daugiau nei 7 valandas per parą pasižymėjo žymiai didesniu pasitenkinimu nei tie, kurie miegojo mažiau nei 6 valandas (Yu *et al.*, 2020). Taip pat daugybė atliktų tyrimų nustatė ryšį tarp COVID-19 protrūkio ir neigiamų psichinės sveikatos problemų – streso, perdegimo sindromo, depresijos, nerimo (Mo *et al.*, 2020; M. Nemati *et al.*, 2020).

Tyrėjų teigimu, kai slaugytojai yra priversti dirbti aplinkoje, kurioje labai didelis krūvis, nepakankamai išteklių, patiria didelį stresą, o jis neigiamai veikia sveikatą ir bendrą gerovę. Be to, slaugytojai, kurie dirba tiesiogiai su COVID-19 sergančiais pacientais, dažnai yra priversti stebėti kenčiančius ir mirštančius pacientus, o tai daro įtaką jų emocinei sveikatai, sukelia užuojautos keliamą nuovargį (Alharbi, Jackson ir Usher, 2020), potrauminio streso apraiškas (Kameg, 2020). Sisteminga tyrimų apžvalga parodė didesnę nerimo, depresijos paplitimą tarp slaugytojų nei kitų sveikatos priežiūros darbuotojų (Pappa *et al.*, 2020) ir visos populiacijos (Mo *et al.*, 2020). Zhang *et al.* (2020) Irane atlikto tyrimo duomenimis, iš 304 sveikatos priežiūros darbuotojų, 28 proc. pasiekė nerimo, 31 proc. depresijos, 20 proc. distreso sutrikimų ribinį lygį. Tyrimo metu nustatyta, kad vyresnio amžiaus darbuotojai COVID-19 pandemijos metu turėjo geresnę psichinę sveikatą. Moterys patyrė daugiau kančių ir joms dažniau pasireiškė depresija nei vyrams. Svarbu taip pat pabrėžti, kad sveikatos priežiūros darbuotojai, neatlikę PGR tyrimo ir nežinantys ar neserga COVID-19 infekcine liga, buvo labiau sunerimę ir mažiau patenkinti darbu. Pastebėta, kad privačių asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų psichinė sveikata yra geresnė, o asmens apsaugos priemonių prieinamumas užtikrina geresnę fizinę darbuotojų sveikatą ir pasitenkinimą darbu (Zhang *et al.*, 2020).

Kang *et al.* (2020) teigimu, slaugytojų psichinės sveikatos palaikymas yra būtinas norint kontroliuoti infekcinių ligų plitimą. Mo *et al.* (2020) atliko tyrimą ir nustatė, kad slaugytojai, atvežti į Hubėjaus provinciją iš kitų miestų ir padedantys kovoti su COVID-19, patiria psichologinį spaudimą. Didžiausią nerimą respondentams kėlė nežinomybė, pandemijos metu atsiradęs darbų pobūdis, buvimas toli nuo gimtojo miesto, artimųjų.

Mokslininkų teigimu, kaip psichologinė reakcija į grėsmingą situaciją ar dirgiklius, baimė, kuri susijusi su COVID-19, gali trukdyti slaugytojų darbui, dėl ko padidėja nepasitenkinimas darbu ir atsiranda noras pakeisti profesiją (Labrague ir Santos, 2021).

Mo *et al.* (2020) teigimu, slaugytojų vadovai turėtų stiprinti žmoniškųjų išteklių paskirstymą ir valdymą, tinkamai organizuoti pamainas, sumažinti/normalizuoti slaugytojų darbo intensyvumą bei sumažinti psichologinį spaudimą. Taip pat turėtų būti pakankamas medicininių apsaugos priemonių ir kitų būtinų, saugiam ir kokybiškam darbui atlikti, priemonių kiekis. Būtina suteikti sveikatos priežiūros specialistams galimybę užtikrinti asmens higieną, tokiu būdu sumažinti infekcijos pernešimo galimybę. Nustatyta, kad su pandemija susiję pokyčiai, tokie kaip padidėjęs pacientų skaičius, padidėjęs darbo krūvis, asmens apsaugos priemonių stoka (Maben ir Bridges, 2020), socialinis atsiribojimas bei visuotinis karantinas, gali sustiprinti slaugytojų baimę koronavirusui, darant įtaką jų psichologinei ir emocinei savijautai, bei darbo kokybei.

Kluwer (2020) atliko tyrimą ir nustatė, kad 2020 m. vasario mėn., prasidėjus COVID-19 pandemijai JAV, dauguma slaugytojų buvo patenkinti savo profesija, tik 30 proc. išreiškė

susidomėjimą susirasti naują darbą. 2020 m. kovo mėn., susidomėjimą susirasti naują darbą išreiškė 60 proc. apklaustų slaugytojų.

Taigi, išnagrinėję mokslinę literatūrą matome, kad COVID-19 pandemijos metu, bendraamžių, kolegų, šeimos, draugų parama gali pagerinti slaugytojų saugumo jausmą, sumažinti koronaviruso baimę, susilpninti nepasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu. Pasidalijimas savo darbo patirtimi su kitais gali būti naudingas siekiant psichologinės paramos. Vadovų parama užtikrinant saugią darbo aplinką, tinkamas asmens apsaugos priemonių ir kitų infekcijos kontrolės priemonių užtikrinimas gerina slaugytojų darbo kokybę ir kasdienę praktiką. Tyrėjų teigimu, slaugos organizacijos turėtų suteikti slaugytojams su COVID-19 susijusius išteklius, įskaitant informacijos apie psichologinę savijautą, atsparumo užtikrinimo, baimės įveikimo ir valdymo programas.

1.4. Slaugytojų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu pandemijos laikotarpiu sąsajos

Ankstesniuose skyriuose aptarti pagrindiniai slaugytojų žinių apie COVID-19 infekciją elementai, esminį dėmesį sutelkiant tokio informuotumo operatyvumui, taip pat apžvelgti ir pagrindiniai slaugytojų pasitenkinimo darbu elementai, esminį dėmesį sutelkiant tiek į bendruosius, tiek ir į specifinius slaugytojų pasitenkinimo darbu elementus.

Kartu būtina apžvelgti ir tai, kokie yra esminiai slaugytojų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu pandemijos laikotarpiu sąsajų elementai, siekiant ne tik nustatyti tokių sąsajų reikšmingumą, bet ir identifikuoti, kokių priemonių turėtų būti imamasi tam, jog slaugytojų žinios apie COVID-19 infekciją iš tiesų prisidėtų tiek prie to, jog infekcija bus suvaldyta, tiek ir prie to, kad pacientų sveikata taps geresnė (Semerci *et al.*, 2021).

Slaugytojai yra „fronto linijos kariai“ bet kurios ligos protrūkio metu, todėl turi didesnę pavojų užsikrėsti dėl tiesioginės ir glaudžios sąveikos su sergančiuoju žmogumi (Alharthy, Alrajeh, Almutairi ir Alhajri, 2017). Norėdamas kontroliuoti viruso plitimą JAV ligų kontrolės ir prevencijos centras patarė laikytis rekomendacijų nurodytų gairėse ir protokoluose. Alwani *et al.* (2020) teigimu, COVID-19 viruso pobūdis sparčiai keičiasi, kasdien yra dalijamasi nauja informacija apie šį virusą, todėl nuolat atnaujinamos žinios ir mokymai yra labai reikšmingi, ir svarbūs siekiant sustabdyti šio viruso plitimą.

Shawahna (2021) teigimu, slaugytojų darbas pandemijos sąlygomis yra sudėtingas ir lemia poreikį pakeisti asmens sveikatos priežiūros įstaigos veiklos modelį, perorganizuoti darbą kartu įvertinant visas įmanomas su COVID-19 infekcija susijusias pasekmes.

Atitinkamai asmens sveikatos priežiūros įstaigų vadovybė privalo imtis maksimaliai efektyvių priemonių, kuriomis galėtų užtikrinti, jog slaugytojų darbas tokiomis, itin sudėtingomis

pandemijos sąlygomis, slaugytojų nenuvargins, nesudarys prielaidų tam, kad slaugytojai visiškai praras motyvaciją darbui ir tokiu būdu bus sudarytos prielaidos tam, jog asmens sveikatos priežiūros įstaiga veiks neefektyviai, neįgyvendins jai pavestų uždavinių (ypač pandemijos sąlygomis) (Mo *et al.*, 2020).

Sprendžiant dėl slaugytojų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu pandemijos laikotarpiu sąsajų, esminis dėmesys turėtų būti sutelkiamas būtent į empirinių tyrimų pagrindu gautą informaciją, duomenis. Tai lemia, jog asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovybė, siekdama išanalizuoti slaugytojų pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu bei nustatyti priemones, kuriomis toks pasitenkinimas galėtų būti padidintas, turi išsamiai įvertinti minėtų empirinių duomenų pagrindu gautą informaciją bei ją kiek įmanoma labiau individualizuoti.

Analizuojant, kokios yra slaugytojų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu pandemijos laikotarpiu sąsajos, turi būti atsižvelgiama ir į tai, kad pats pasitenkinimo darbu vertinimo pobūdis yra reikšmingai kitoks (jeigu lygintume su slaugytojų darbu įprastomis, ne pandemijos sąlygomis). Kitaip tariant, asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovybė šiuo atveju turi kiek įmanoma tiksliau įvertinti, kokie yra pandemijos elementai, darantys reikšmingą įtaką slaugytojų pasitenkinimui darbu, jų motyvacijai.

Savaime suprantama, jog vien dėl pandemijos metu išstingančių iššūkių slaugytojų pasitenkinimas darbu gali reikšmingai sumažėti, kadangi tenka dirbti itin sudėtingomis ir ekstremaliomis sąlygomis, susidurti su daugybe iššūkių bei atremti itin didelį fizinį, ir psichologinį spaudimą, susijusį su daugeliu asmens sveikatos priežiūros įstaigos vykdomų funkcijų. Tyrėjų teigimu, didelis sveikatos priežiūros specialistų susirūpinimas dėl COVID-19, gali lemti nekokybiškai teikiamas sveikatos priežiūros paslaugas ir nepakankamai efektyvų COVID-19 atvejų valdymą, o to galima būtų išvengti laiku įgyvendinant tinkamas strategijas (Abolfotouh *et al.*, 2020).

Analizuojant kokios yra slaugytojų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu pandemijos laikotarpiu sąsajos, esminis dėmesys turi būti sutelkiamas į tai, kad tinkama informacija, tikslius duomenys bei reikšmingas informacijos kiekis ir pobūdis gali lemti tolesnį, sėkmingą bei tvarų slaugytojų pasitenkinimą darbu. Tyrėjų teigimu, laiku gauta naujausia, tiksliausia, tinkamiausia, būtent tai asmens sveikatos priežiūros įstaigai skirta, informacija apie COVID-19, sumažina slaugytojų su liga susijusią baimę ir neigiamas emocijas. Tyrėjų teigimu, informacija turėtų apimti COVID-19 etiologiją, prevenciją, taip pat informaciją apie asmens sveikatos priežiūros įstaigos, kurioje dirba, turimus išteklius ir COVID-19 liga sergančių pacientų valdymo tendencijas. Tyrėjų nuomone, svarbu užtikrinti, kad visi komandos nariai gautų tą pačią informaciją apie ligą ir jos valdymą, ir laiku būtų supažindinti su įstaigoje esančiais, su COVID-19 liga susijusiais, protokolais (Labrague ir Santos, 2021).

Būtina pabrėžti, kad tuo atveju, jeigu asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovybė bei gydytojai slaugytojams nesuteikia visos išsamos ir būtinos informacijos apie COVID-19 infekciją, yra rizika, kad slaugytojai nebus pajėgūs susitvarkyti su jiems pavedamais uždaviniais, negalės tinkamai prisidėti prie pacientų gydymo ir (atitinkamai) vien jau dėl to gali sumažėti slaugytojų pasitenkinimas darbu bei sutrikti įstaigos veikla (Abolfotouh *et al.*, 2020).

Vertinant slaugytojų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu pandemijos laikotarpiu sąsajas, turi būti įvertinta tai, jog slaugytojų turimos žinios apie COVID-19 infekciją gali būti labai reikšmingas faktorius, nes nuo turimų žinių gali priklausyti ar slaugytojas bus pajėgus suteikti tinkamą pagalbą pacientams ir prireikus padėti gydytojams. Semerci *et al.* (2021) teigimu, slaugytojų vaidmuo ir indėlis pandemijos laikotarpiu yra labai reikšmingas, slaugytojai teikia sveikatos priežiūros paslaugas, šviečia ir informuoja visuomenę, įgyvendina ir plėtoja naują priežiūros politiką. Tyrėjų nuomone, dėl šios priežasties, slaugos administratoriai ir įstaigos vadovybė turėtų suteikti slaugytojams mokymo programą, skirtą užkirsti kelią infekcijos plitimui sveikatos priežiūros įstaigoje protrūkio metu. Sveikatos apsaugos ministerija, specializuotų gydymo įstaigų slaugos administratoriai, ligoninės vadovybė turėtų remti specializuotas gydymo įstaigas ir suteikti tinkamą, informatyvią, struktūrizuotą mokymo programą, skirtą būtent tai įstaigai, kad joje dirbantys slaugytojai būtų informuoti apie esančią specifiką ir turėtų galimybę padėti tiek pacientams, tiek gydytojams.

Gimenez-Espert, Prado-Gasco ir Soto-Rubio (2020) teigia, kad slaugytojų turimos žinios susijusios su padidėjusiu pasitenkinimu darbu, o tai patvirtina teoriją, kad kuo daugiau žinių turi asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojai, tuo mažiau sveikatos priežiūroje konfliktų, neatitikimų ir tuo sklandžiau vyksta darbas.

Būtent žinių apie COVID-19 infekciją pagrindu ir vykdomas slaugytojų darbas, siekiant kiek įmanoma labiau užtikrinti tvarų ir efektyvų asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbą pandemijos metu. Tuo atveju, jeigu slaugytojams nėra pateikiama pakankamai informacijos apie COVID-19 infekciją, slaugytojų žinių apie šią ligą ir pasitenkinimo darbu koreliacija tampa itin aiški, kadangi slaugytojams neturint galimybės padėti savo pacientams, jų pasitenkinimas darbu gali reikšmingai sumažėti.

Analizuojant sąsajas tarp slaugytojų žinių apie COVID-19 ligą bei pasitenkinimo darbu pandemijos laikotarpiu svarbu apžvelgti užsienio tyrėjų atliktus tyrimus.

Labrague ir Santos (2021) teigimu, mokymai yra svarbiausias slaugytojų pasirengimo ir kompetencijos, reaguojant į nelaimę ar ligos protrūkį, komponentas. Ligos protrūkio metu slaugytojams dažnai skiriami nauji vaidmenys ir jie yra priversti atlikti papildomas užduotis, kurios, kai kuriais atvejais, gali būti už slaugytojų kompetencijų ribų. Labrague ir Santos (2021) tyrimo rezultatai sutapo su Wu *et al.* (2020) atlikto tyrimo rezultatais, tyrimų metu nustatyta, kad slaugytojai

dalyvavę mokymuose susijusiuose su COVID-19 infekcijos valdymu, jaučia mažesnę koronaviruso baimę nei slaugytojai, kurie mokymų nelankė. Taigi, mokslinėje literatūroje teigiama, kad mokymų, susijusių su COVID-19 ligos valdymu, nelankę slaugytojai jaučia didesnę baimės jausmą dirbant su užsikrėtusiais pacientais, koronaviruso baimė gali trukdyti slaugytojų darbui, dėl ko padidėja nepasitenkinimas darbu ir padažnėja ketinimai palikti profesiją ir organizaciją. Nustatyta, kad COVID-19 baimė turi reikšmingą neigiamą koreliaciją su pasitenkinimu darbu.

Wuneh *et al.* (2021) Šiaurės Etiopijoje atliko tyrimą, kurio tikslas buvo įvertinti sveikatos priežiūros specialistų žinias apie COVID-19, pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu ir pasirengimą dirbti su COVID-19 liga sergančiais pacientais. Apklausoje dalyvavo 765 respondentai iš kurių 367 buvo slaugytojai. Tyrimo rezultatai parodė, kad 88 proc. sveikatos priežiūros specialistų turi pakankamai žinių apie COVID-19 prevenciją ir kontrolę. Beveik trečdalis jų buvo patenkinti savo darbu, beveik ketvirtadalis pademonstravo pasirengimą užkirsti kelią COVID-19. Tyrėjų teigimu, žinios yra būtinos siekiant tinkamai vykdyti COVID-19 prevenciją ir formuoti teigiamą suvokimą apie ligą, o tai didina pasitenkinimą darbu.

Mokslininkų teigimu, geros sveikatos priežiūros specialistų žinios apie COVID-19 ir optimistiškas požiūris į ligą yra svarbūs veiksniai kovojant su ligos protrūkiu ir siekiant efektyvių rezultatų kovoje. Aydin ir Balci (2020) atliko tyrimą, kuriuo buvo siekiama įvertinti 123 slaugytojų, dirbančių Turkijos ligoninėje, žinias apie COVID-19 ir požiūrį į pandemiją, tyrimo metu nustatyta, kad pandemijos metu ligoninėje dirbę slaugytojai turėjo pakankamai žinių apie COVID-19 ligą ir tikėjo, kad jiems sėkmingai seksis kovoti su pandemija. Slaugytojai suprato, kad yra didelė rizika užsikrėsti šia liga, todėl labai atsakingai naudojossi prevencinėmis priemonėmis. Tyrėjai teigia, kad aukštas žinių lygis yra vienas svarbiausių veiksnių kovojant su infekcinėmis ligomis.

Labrague ir Santos (2021) atliko tyrimą, kuriuo buvo siekiama iširti slaugytojų COVID-19 baimės įtaką psichologinei jų būsenai, pasitenkinimui darbu bei ketinimui pakeisti darbo vietą. Tyrimo imtį sudarė 261 slaugytojas. Tyrimo metu nustatyta, kad slaugytojai, dirbantys su SŪRS-CoV-2 infekuotais pacientais, nelankę su COVID-19 susijusių mokymų, jaučia padidėjusią COVID-19 baimę. Prieita išvadų, kad baimės jausmas trukdo pasiekti geriausių darbo rezultatų, sukelia stresą, mažina pasitenkinimą darbu bei sukelia norą pakeisti darbo vietą. Nustatyta, kad žinių trūkumas sukelia nepasitikėjimą savimi ir koronaviruso baimę, o tai mažina pasitenkinimą darbu ir sukelia reikšmingus psichologinius išgyvenimus.

Mo *et al.* (2020) teigimu, sveikatos priežiūros specialistų mokymai ir pasirengimo stiprinimas yra vienintelė veiksminga slaugytojų psichologinio spaudimo ir streso mažinimo priemonė. Tyrėjų nuomone, siekiant geriau rūpintis pacientais ir apsaugoti slaugytojus, turėtų būti suformuoti COVID-19 valdymo, mokymo planai, kuriuose turi būti pateikiamas racionalus mokymo

turinys, būtina užtikrinti viso sveikatos priežiūros personalo dalyvavimą mokymuose, tokiu būdu gerinti personalo žinių ir įgūdžių rezervą bei gebėjimą tinkamai reaguoti į pandemiją.

Apibendrinę matome, jog slaugytojų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu pandemijos laikotarpiu sąsajos yra gana reikšmingos, ir šių dviejų reiškinių koreliacija yra svarbi ne tik tuo atžvilgiu, jog leidžia užkirsti kelią tolesniam infekcijos plitimui, tačiau taip pat ir tam, kad nebūtų sutrikdytas tolesnis asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbas. Būtina pabrėžti, kad slaugytojų pastangomis (kurias lemia ir žinios apie COVID-19 infekciją) sudaromos prielaidos tam, kad slaugytojai galėtų reikšmingai prisidėti prie pacientų sveikatos ir gyvybės išsaugojimo, o vien jau tai yra reikšmingas ir svarbus elementas norint užtikrinti slaugytojų pasitenkinimą darbu.

II. EMPIRINĖ DALIS

2.1. Tyrimo metodika

Šiuo tyrimu siekiama išanalizuoti karo medicinos gydytojo padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu. Tyrimas atliktas pirminės karių sveikatos priežiūros centruose ir jų filialuose. Tyrimo tikslui įgyvendinti pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas naudojant anketinės apklausos raštu metodą. Buvo gauti autorių leidimai naudoti jų sukurtus klausimynus. Tyrimo atlikimui pasirinkta neatsitiktinė (netikimybinė) tikslinė imtis. Gauti kiekybiniai duomenys buvo susisteminti ir grafiškai pavaizduoti naudojant aprašomosios statistikos metodą.

Teorinis tyrimo metodikos pagrindimas. Tyrimo teoriniam pagrindimui pasirinkta Benjamin Bloom sukurta kognityvinių gebėjimų taksonomija.

Bandydamas suskirstyti kognityvinius mokymosi aspektus į hierarchinius lygmenis, 1956 m. Benjamin Bloom parengė kognityvinių gebėjimų taksonomiją, kuri apibūdina 6 kognityvinius lygius, nuo žemiausio iki aukščiausio, apibrėžiančius individo mokymosi procesą. Nuo 1956 m. minėta taksonomija buvo viena svarbiausių ugdymo programų, kuria rėmėsi daugelio šalių akademikai, dėstytojai, mokytojai. Benjamin Bloom pirmasis moksliai pagrindė bei suklasifikavo mokymo tikslus (Vasiliauskas, 2007).

Kiekvieno besimokančiojo tikslas yra išugdyti visų šešių lygių, t. y. žinių, supratimo, taikymo, analizės, sintezės, vertinimo kognityvinius gebėjimus. Kiekvienas iš paminėtų lygių turi ji apibūdinančių bruožų:

- Žinių lygis apibrėžiamas kaip tam tikrų paaiškinimų, žinių, nurodymų gavimas, tai mokymosi proceso metu įgyjama informacija. Šiame lygyje asmuo suformuoja įgūdį atkurti jau prieš tai įsisavintas žinias, prireikus jas pastebėti naujoje situacijoje arba naujame kontekste, taip pat susieti su jau prieš tai išmokta informacija. Šis žemiausias kognityvinis laiptelis yra būtina mokymosi proceso dalis, kadangi tik įgijus reikiamų žinių pereinama prie kito lygio, supratimo (Marzano, 2005).

- Supratimo lygis apibrėžiamas ir suprantamas kaip prieš tai neturėtos informacijos gavimas bendraujant, taip pat apibūdinamas kaip reikšmingiausia intelektinių įgūdžių ir gebėjimų klasė. Taksonomijoje išskiriamos trys pagrindinės supratimo formos (Marzano, 2005):

- Perkėlimas, tai priimamos informacijos perkodavimas į kitokią formą nei ji buvo gauta;
- Interpretacija įvyks tada, kai asmuo iš naujo pertvarkys mintis, jas konfiguruos;
- Ekstrapoliacija pranoksta tiesioginį supratimo lygmenį, nes ji apima išvadas ir prognozes, kurias besimokantysis jau yra įsisavinęs.

- Taikymas, tai mokėjimas išspręsti naują problemą naudojantis įsimintomis ir suvoktomis žiniomis, tai praktinis metodikų, taisyklių, principų, teorijų realizavimas. Šio lygmens mokymosi pasekmė yra reikšmingesnio lygio supratimas. Besimokantysis įgauna gebėjimus interpretuoti, manipuluoti, taikyti, spręsti ir t. t. Asmuo turėdamas tikslą pasiekti šį lygį turėtų pats spręsti įvairias iškilusias problemas, bandyti formuoti įvairias taisyklių taikymo alternatyvas ir kitaip praktikuotis (Marzano, 2005).

- Analizė apibūdinama kaip įvairių detalių sąsajų nustatymas ir jų sisteminimo būdas. Analizės lygis yra skaidomas į tris kategorijas (Marzano, 2005, p. 18):

- Elementų;
- Sąsajų tarp elementų;
- Tuos elementus sisteminančių principų identifikavimo ir klasifikavimo.

- Sintezės lygis apima naujai gautų žinių, elementų ir dalių sujungimą, kad būtų sudaryta visuma ir suformuotas iki tol neegzistavęs modelis (Marzano, 2005).

- Vertinimas, tai nuomonės apie žinių vertingumą susidarymas. Vertinimas „reiškia kriterijų, taip pat standartų taikymą įvertinant, kiek detalės yra tikslios, efektyvios, ekonomiškos ar patenkinamos. Išvados gali būti kiekybinės arba kokybinės, o kriterijai nustatyti paties moksleivio arba jam pateikti“ (Marzano, 2005, p. 20).

Vasiliausko (2007) teigimu, kiekvienas aukštesnis mokymosi lygmuo apima žemesniojo lygio žinias, kognityvinius įgūdžius. Nuo žemesniųjų veiklos lygmenų pereinama prie aukštesniųjų. Su kiekviena mokymosi stadija besimokantysis priartėja prie išmokimo būsenos, pilnas išmokimas galimas, kai įgyjami visų šešių lygių kognityviniai gebėjimai. Taigi, asmuo turėdamas visus aukščiau išvardintus gebėjimus geba dirbti, mokytis, kurti itin efektyviai. Tyrimai rodo, kad jeigu informacija buvo priimta, įsiminta, suvokta, bet nebuvo atlikta jos analizė, sisteminimas bei vertinimas ji labai greitai bus pamiršta.

Remiantis aukščiau išskirta Benjamin Bloom sukurta kognityvinių gebėjimų taksonomija, kuria teoriškai grindžiamas šio tyrimo atlikimas pastebime, kad pagrindinis dėmesys koncentruojamas į žinias, kurios daro poveikį karo medicinos gydytojo padėjėjų kasdinei veiklai jų darbo metu. Žinojimas ir tinkamas žinių supratimas, taikymas, analizė, sintezė, vertinimas yra suprantami kaip esminė ir pagrindinė priemonė, kuri gali sąlygoti karo medicinos gydytojo padėjėjų darbo kokybę, teikiamų paslaugų kokybę, pasitenkinimą darbu, motyvaciją bei gerą psichinę ir fizinę savijautą COVID-19 pandemijos laikotarpiu. Labrague ir Santos (2021) teigimu, mokymai, tai svarbiausias slaugytojų pasirengimo ir kompetencijos, reaguojant į nelaimę, ligos protrūkį ar krizę, komponentas.

2.1.1. Tyrimo imties charakteristikos

Tyrimas atliktas pirminės karių sveikatos priežiūros centruose ir jų filialuose. Pirminės karių sveikatos priežiūros centras – „Lietuvos kariuomenės Karo medicinos tarnybos padalinys, teikiantis nustatytas pirmines ambulatorines ir stacionarines asmens sveikatos priežiūros paslaugas tikrosios karo tarnybos kariams ir kitiems asmenims, įstatymo numatyta tvarka turintiems teisę į asmens sveikatos priežiūros paslaugas sveikatos priežiūros įstaigose, kurių steigėja yra Krašto apsaugos ministerija“ (*Isakymas „Dėl pirminės karių sveikatos priežiūros centro ir karių reabilitacijos centro veiklos specialiųjų reikalavimų tvirtinimo“*, 2006).

Tyrimo tikslui įgyvendinti karo medicinos gydytojo padėjėjai buvo atrinkti taikant neatsitiktinę (netikimybinę) tikslinę atranką. Neatsitiktinė (netikimybinė) imtis, tai „tokia imtis, į kurią patekti tam tikriems populiacijos individams tikimybė lygi nuliui arba daug mažesnė kaip kitų“ (Mockienė, Drungilienė ir Martinkėnas, 2014, p. 26). Tikslinė imtis apibrėžiama, kaip imtis „į kurią parenkami asmenys, kurie tyrėjo nuomone yra tipiškiausi tiriamuoju požymiu, pagal specifinius tikslus“ (Kardelis, 2016, p. 166).

Respondentai buvo kviečiami dalyvauti tyrime suteikus informacijos apie tyrimo tikslą, atlikimo būdą ir pildymo taisykles, informuota, kad anketa anoniminė, garantuojamas respondentų konfidencialumas.

Karo medicinos gydytojo padėjėjų įtraukimo į tyrimą kriterijai:

- Tarnauja Lietuvos kariuomenės Karo medicinos tarnyboje;
- Dirba pirminės karių sveikatos priežiūros centre;
- Einamos pareigos – karo medicinos gydytojo padėjėjas (-a);
- Sutinka dalyvauti tyrime.

Į tyrimą neįtraukti karo medicinos gydytojo padėjėjai:

- Nesutikę dalyvauti tyrime;
- Atostogaujantys ar išvykę;
- Karo medicinos gydytojo padėjėjos, kurios buvo nėštumo ir gimdymo ar vaiko priežiūros atostogose.

Svarbiausias imties kokybės požymis, tai jos reprezentatyvumas, t. y. atrinktos visumos galimybė atspindėti generalinę visumą ar visą populiaciją (Tamaševičius, 2015).

Tyrimo imties dydžiui sužinoti buvo susisiekiama telefonu su administratore, kuri nurodė, kad Lietuvoje pirminės karių sveikatos priežiūros centruose ir jų filialuose dirba 97 karo medicinos gydytojo padėjėjai. Turint bendrą populiacijos dydį, reprezentatyvi tyrimo imtis apskaičiuota pagal žemiau pateiktą Panioto (angl. *Paniott's formula*) imties dydžio (1) formulę (Mockienė *et al.*, 2014, p. 30):

$$n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{N}} \quad (1)$$

čia n – imties dydis;

Δ – leidžiamas paklaidos dydis (socialinių mokslų tyrimuose standartinė paklaida laikoma 5 proc.), todėl šiuo atveju 0,05;

N – generalinės visumos dydis.

Po atlikto imties įvertinimo, siekiant neviršyti 5 proc. paklaidos, anketinėje apklausoje turėtų dalyvauti ne mažiau kaip 78 respondentai. Buvo išdalinta 97 anketų, iš kurių pilnai užpildytos sugrįžo 82. Galutinį tiriamąjį kontingentą sudarė 82 karo medicinos gydytojo padėjėjai (grįžtamumas 84,5 proc.).

1 lentelė. Respondentų socialiniai – demografiniai duomenys

-	-	N	%
Lytis	Moteris	60	73,2
	Vyras	22	26,8
Amžius	Min = 24; Max = 57; M = 35,43; SD = 10,33		
Šeiminių padėtis	Netekėjusi (nevedęs)	23	28,0
	Gyvenu su partneriu (-e)	16	19,5
	Ištekėjusi (vedęs)	33	40,2
	Išsituokusi (-ęs)	8	9,8
	Našlė (-ys)	2	2,4
Išsilavinimas	Aukštesnysis (arba profesinis)	15	18,3
	Aukštasis neuniversitetinis	37	45,1
	Aukštasis universitetinis	30	36,6
Bendras darbo stažas	Min = 1; Max = 38; M = 12,39; SD = 10,02		
N – reikšmių skaičius (kiekis); Min – minimalus; Max – maksimalus, didžiausias dydis, skaičius; M – vidurkis; SD – standartinis nuokrypis.			

73,2 proc. respondentų sudarė moterys, 26,8 proc. – vyrai. Respondentų amžiaus vidurkis – 35 metai, amžiaus vidurkio standartinis nuokrypis – 10,33. 59,8 proc. respondentų – vedę

arba gyvenantys su partneriu, kiti – 40,2 proc. – nevedę, išsituokę arba našliai. Daugumos respondentų (81,7 proc.) išsilavinimas – aukštasis (universitetinis arba neuniversitetinis). Respondentų bendro darbo stažo vidurkis – 12 metų, standartinis nuokrypis – 10,02 (žr. 1 lentelę).

2.1.2. Tyrimo metodai

Baigiamajame darbe naudojami tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, kiekybinis tyrimo metodas – anketinė apklausa raštu. Šiam darbui mokslinės literatūros šaltinių paieškai naudotos duomenų bazės: Medline, Health Source, PubMed, Google Scholar, EBSCO Publishing. Mokslinės literatūros šaltinių paieška buvo vykdoma įvedant reikšminius žodžius: COVID-19, naujas koronavirusas, žinios, žinios apie COVID-19, pasitenkinimas darbu, pasitenkinimą darbu lemiantys veiksniai, pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu, sąsajos tarp žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu, COVID-19, novel coronavirus, knowledge, knowledge of COVID-19, job satisfaction, determinants of job satisfaction, job satisfaction during the pandemic, awareness of COVID-19 and job satisfaction.

Tirti karo medicinos gydytojo padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu buvo pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas. Jam įgyvendinti buvo sudaryta struktūruota anketa ir jos pagrindu vykdoma apklausa, ir renkami pirminiai duomenys. Apklausa yra plačiai paplitęs tyrimo metodas, kuris yra lengvas, greitas ir pigus duomenų surinkimas. Tinkamai sudaryta anketa turi būti aiški, nedviprasmiška ir patikima. Be to, anketinė apklausa garantuoja respondentų anonimiškumą, o tai padidina informacijos teisingumą, objektyvumą (Kardelis, 2016).

Anketinė apklausa yra dviejų tipų, grupinė (apklausa vyksta darbo, laisvalaikio vietoje ir kitose laiko praleidimo vietose dalyvaujant apklausėjui) ir individuali (anketos išdalintos respondentams, aptarus jų gražinimo datą) (Bryman, 2008). Kai vyksta individualus anketavimas, respondentas atsakymams į anketos klausimus gali skirti kiek norima laiko, jo neveikia aplinka ir pats tyrėjas. Šiam tyrimui buvo pasirinktas individualus anketavimas.

Apklausoje metodas buvo pasirinktas todėl, kad:

- leidžia surinkti gana daug informacijos;
- rezultatus lengva susisteminti bei apdoroti statistiškai;
- užtikrinamas respondentų anonimiškumas;
- maži tyrimo kaštai (Kardelis, 2016).

Siekiant, kad apklausiamojo pastangos pateikti atsakymus būtų minimalios, anketoje naudojami klausimai/teiginiai yra konkretūs, o atsakymų variantai paprasti ir suprantami. Anketoje yra 2 atviro tipo klausimai („Jūsų amžius“ ir „Jūsų bendras darbo stažas“), likę 59 klausimai yra

uždaro tipo siekiant išvengti respondentų ignoravimo pateikiant atsakymus bei minimalizuojant laiko sąnaudas atsakymų apdorojimui. Šešto klausimo atsakymų variantai paskirstyti į tris dalis, t. y. „taip“, „ne“ ir „nežinau“. Septinto klausimo atsakymų variantai suranguoti pagal Likerto skalę nuo 1 iki 6, kur 1 – „visiškai nesutinku“, o 6 – „visiškai sutinku“.

Duomenų analizei naudotas statistinių programų paketas „SPSS 22.0 for Windows“. Dviejų skirtingų tiriamųjų grupių skalių įverčių palyginimui taikytas Stjudento t kriterijus (angl. *Student's t-test*), daugiau nei dviejų – dispersinė analizė (ANOVA) (angl. *Analysis of variance (ANOVA)*) su papildomu Bonferoni testu (angl. *Bonferroni test*). Procentinių dažnių pasiskirstymo tiriamųjų grupėse palyginimui taikytas Chi kvadrato (χ^2) kriterijus (angl. *Chi-squared test*). Priklausomybės ryšių tarp dviejų veiksnių nustatymui taikyta Pirsono (angl. *Pearson*) koreliacinė analizė.

Statistinės analizės rezultatai yra reikšmingi, jei apskaičiuota kriterijaus p reikšmė (angl. *p-value*) yra mažesnė už reikšmingumo lygmenį $\alpha=0,05$.

2.1.3. Tyrimo instrumentas

Tyrimui naudotas instrumentas – anketinė apklausa raštu. Tyrimo anketą sudaro keturios dalys: įvadinė, demografinė, karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios apie COVID-19 ligą ir karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu. Anketoje yra du standartizuoti klausimynai – „COVID-19 pandemijos klausimynas“ (angl. „*COVID-19 pandemic questionnaire*“) ir „Pasitenkinimo darbu klausimynas“ (angl. „*Job Satisfaction Survey*“, *JSS*). Naudoti šiuos klausimynus gauti juos sukūrusių autorių leidimai (žr. 3 priedą). Tyrimo anketa paruošta lietuvių kalba (žr. 1 priedą).

- **Įvadinėje dalyje** tyrėjas prisistato, pristatomas tyrimo tikslas, pateikiama pildymo instrukcija.
- **Demografinė dalis**, t. y. klausimai nuo 1 iki 5, skirti išsiaiškinti respondentų sociodemografinius duomenis, t. y. lytį, amžių, išsilavinimą, šeiminių padėtį bei bendrą darbo stažą. Ši dalis sukurta darbo autorės.
- **Žinios apie COVID-19 ligą**, t. y. 6 klausimo teiginiai (nuo 6.1 iki 6.20). Žinios vertinamos pasitelkiant L. Labban, Thallaj ir A. Labban (2020) sukurta klausimyną – „COVID-19 pandemijos klausimynas“ (angl. „*COVID-19 pandemic questionnaire*“). Siekiant naudoti klausimyną atliktas vertimas iš anglų kalbos į lietuvių kalbą taikant atgalinio vertimo techniką (vertimą atliko šio darbo autorė Žaneta Mackevič ir darbo vadovė doc. dr. Indrė Brasaitė-Abromė). Gautas autoriaus leidimas klausimyną naudoti tyrime. Žinių apie COVID-19 ligą klausimyną sudaro 20 teiginių, kurie vertinami trimis galimais atsakymų variantais, t. y. „taip“, „ne“, „nežinau“.

Respondentų žinių lygio skirstymas pasirinktas šio darbo autorės ir paremtas bendrais statistiniais matavimo vienetais, kai matuojama nuo atskaitos vieneto 0 iki 1, tai reiškia, kad 0 – 0,20 reikštų, kad žinių lygis yra labai žemas, 0,21 – 0,40 – žemas, 0,41 – 0,60 – vidutinis, 0,61 – 0,80 – žinios geros, 0,81 – 1 – žinios labai geros (Bekešienė, 2015).

Po anketos sudarymo, žinių apie COVID-19 ligą klausimyno daliai, jos patikimumui patvirtinti, buvo atliktas žvalgomasis (pilotinis) tyrimas. Buvo pasirinkta apklausti 10 proc. respondentų iš tikslinės populiacijos (Connelly, 2008), t. y. 10 karo medicinos gydytojo padėjėjų.

Žvalgomojo (pilotinio) tyrimo eiga: respondentams, atitinkantiems kriterijus, buvo išdalintos anketos, paaiškintas tyrimo tikslas, atlikimo eiga ir pildymo taisyklės, informuota, kad anketa anoniminė, garantuojamas respondentų konfidencialumas, ir paprašyta jas užpildyti pažymint teiginius anketoje, kurie jiems bus nesuprantami, nepilnai ar visiškai nesuprantami. Po anketų užpildymo teiginiai su pažymėtomis pastabomis buvo aptarti su kiekvienu iš respondentų siekiant nustatyti, kas buvo nesuprantama, ko jiems trūksta iki aiškumo.

Po atlikto žvalgomojo (pilotinio) tyrimo klausimyne esantys teiginiai koreguoti nebuvo, nes respondentams jie buvo aiškūs ir suprantami.

- **Pasitenkinimas darbu**, t. y. 7 klausimo teiginiai (nuo 7.1 iki 7.36). Pasitenkinimas darbu matuotas į lietuvių kalbą išverstu P. E. Spector (1994) sukurtu klausimynu – „Pasitenkinimo darbu klausimynas“ (angl. „*Job Satisfaction Survey*“, *JSS*). Internetiniame tinklalapyje autorius nurodo, kad klausimynas gali būti laisvai naudojamas nekomerciniais, mokslo, mokslinių tyrimų tikslais, todėl papildomo autoriaus sutikimo instrumento naudojimui gauti nereikia (Spector, 2020). Pasitenkinimo darbu klausimyną į lietuvių kalbą išvertė doc. dr. Loreta Gustainienė, gautas jos leidimas naudoti klausimyną šiame tyrime.

Pasitenkinimo darbu klausimyną sudaro 36 teiginiai, kurie vertinami Likerto skalėje nuo 1 iki 6, kur 1 – „visiškai nesutinku“, 6 – „visiškai sutinku“. 36 teiginiai, po keturis teiginius kiekvienai iš 9 subskalių, kuriuos tiriamieji turi įvertinti 6 balų skalėje, kur 1 – „visiškai nesutinku“, 2 – „vidutiniškai nesutinku“, 3 – „iš dalies nesutinku“, 4 – „iš dalies sutinku“, 5 – „vidutiniškai sutinku“, 6 – „visiškai sutinku“. Kiekviena iš subskalių atspindi atskirus pasitenkinimo darbu aspektus, tai: darbo užmokestis (priklauso 1, 10, 19, 28 klausimyno teiginiai), paaukštinimo galimybės (priklauso 2, 11, 20, 33 klausimyno teiginiai), vadovavimas (priklauso 3, 12, 21, 30 klausimyno teiginiai), privilegijos, lengvatos (priklauso 4, 13, 22, 29 klausimyno teiginiai), pripažinimas (įvertinimas) (priklauso 5, 14, 23, 32 klausimyno teiginiai), darbo organizavimas (priklauso 6, 15, 24, 31 klausimyno teiginiai), bendradarbiai (priklauso 7, 16, 25, 34 klausimyno teiginiai), darbo pobūdis (priklauso 8, 17, 27, 35 klausimyno teiginiai), ryšiai darbe (komunikacija) (priklauso 9, 18, 26, 36 klausimyno teiginiai).

Klausimynas gali pateikti 10 rezultatų, kiekviena iš 9 subskalių gali pateikti atskiro pasitenkinimo darbu aspekto rezultatus, rezultatai gaunami susumuojant subskalei priklausančių teiginių atsakymų variantus – skaitines reikšmes. Gali būti pateikiamas ir bendras pasitenkinimo darbu rezultatas, kuris gaunamas susumuojant visų klausimyno teiginių atsakymų variantus. Suminis kiekvienos subskalės teiginių atsakymų rezultatas gali variuoti nuo 4 iki 24. Remiantis autoriaus sukurta instrukcija, subskalei priklausančių teiginių atsakymų suminis rezultatas, kuris yra nuo 4 iki 12 rodo nepasitenkinimą tuo darbo aspektu, nuo 12 iki 16 rodo vidutinį pasitenkinimą (t. y. nei nepasitenkinimą, nei pasitenkinimą), o nuo 16 iki 24 rodo pasitenkinimą tuo darbo aspektu. Suminis bendras pasitenkinimo darbu skalės balas svyruoja nuo 36 iki 216 balų. Skaičiuojant bendrą pasitenkinimą darbu, suminis visų teiginių atsakymų rezultatas, kuris yra nuo 36 iki 108 rodo nepasitenkinimą darbu, nuo 108 iki 144 rodo vidutinį pasitenkinimą darbu (t. y. nei nepasitenkinimą, nei pasitenkinimą), o nuo 144 iki 216 rodo pasitenkinimą darbu. Didesnis suminis subskalės rezultatas rodo didesnę pasitenkinimą tuo darbo aspektu, o didesnis bendras rezultatas rodo didesnę bendrąją pasitenkinimą darbu.

19 klausimyno teiginių yra neigiami (teiginių numeriai: 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 19, 21, 23, 24, 26, 29, 31, 32, 34, 36) t. y. didesnis įvertinimas reiškia mažesnę pasitenkinimą darbu, todėl prieš sumuojant balus šie teiginiai pervertinami (6→1, 5→2, 4→3, 3→4, 2→5, 1→6) (Spector, 2020).

Siekiant pagrįsti naudotos metodikos patikimumą apskaičiuoti pasitenkinimo darbu klausimyną sudarančių subskalių vidinio suderinamumo (patikimumo) rodikliai Kronbacho alfa (angl. *Cronbach's alpha*) (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Pasitenkinimo darbu klausimyno vidinio suderinamumo rodikliai

Subskalės	Kronbacho alfa
Darbo užmokestis	0,603
Paaukštino galimybės	0,487
Vadovavimas	0,793
Privilegijos, lengvatos	0,551
Pripažinimas (įvertinimas)	0,641
Darbo organizavimas	0,177
Bendradarbiai	0,703
Darbo pobūdis	0,697
Ryšiai darbe (komunikacija)	0,579
Bendras pasitenkinimas darbu	0,892

Paaukštino galimybių, privilegijų, lengvatų, ryšių darbe (komunikacijos) subskalių Kronbacho alfa koeficientų reikšmės nuo 0,487 iki 0,579, šių subskalių vidinis suderinamumas (patikimumas) yra patenkinamas. Darbo užmokesčio, pripažinimo (įvertinimo), darbo pobūdžio, bendradarbių ir vadovavimo subskalių Kronbacho alfa koeficientai gauti nuo 0,603 iki 0,793, tai rodo gerą vidinį suderinamumą (patikimumą). Visos pasitenkinimo darbu skalės Kronbacho alfa koeficientas yra lygus 0,892 – jos vidinis suderinamumas (patikimumas) yra labai geras. Darbo organizavimo subskalės Kronbacho alfa koeficientas gautas labai žemas (0,177), todėl analizuojant duomenis jos nuspęsta nenaudoti (žr. 2 lentelę).

2.1.4. Tyrimo procesas/eiga

1. **Temos pasirinkimas** (2020 m. rugsėjo mėn. – 2020 m. spalio mėn.). Tema pasirinkta pagal aktualumą ir naujumą su tikslu išanalizuoti karo medicinos gydytojo padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu, išanalizavus priėti išvados ar reikėtų karo medicinos gydytojo padėjėjams suteikti daugiau informacijos apie COVID-19 ligą, o galbūt viešai prieinamos informacijos yra užtektinai ir karo medicinos gydytojo padėjėjai yra patenkinti savo darbu pandemijos laikotarpiu. Tema suderinta su darbo vadovu.

2. **Mokslo šaltinių atranka, analizė ir ataskaitos rašymas** (2020 m. gruodžio mėn. – 2021 m. gegužės mėn.). Mokslinė literatūra buvo atrinkta pagal temas aktualumą ir jos informacijos atnaujinimą. Mokslinės literatūros šaltinių paieškai naudoti: Medline, Health Source, PubMed, Google Scholar, EBSCO Publishing duomenų bazės, moksliniai žurnalai, disertacijos, knygos. Mokslinės literatūros šaltinių paieška buvo vykdoma įvedant reikšminius žodžius: COVID-19, naujas koronavirusas, žinios, žinios apie COVID-19, pasitenkinimas darbu, pasitenkinimą darbu lemiantys veiksniai, pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu, sąsajos tarp žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu, COVID-19, novel coronavirus, knowledge, knowledge of COVID-19, job satisfaction, determinants of job satisfaction, job satisfaction during the pandemic, awareness of COVID-19 and job satisfaction.

3. **Tyrimo plano rengimas ir instrumento paieška** (2020 m. spalio mėn. – 2021 m. vasario mėn.). Remiantis išanalizuota literatūra, tyrimo metodui nuspęsta naudoti standartizuotus klausimynus, t. y. „COVID-19 pandemijos klausimynas“ (angl. „*COVID-19 pandemic questionnaire*“) ir „Pasitenkinimo darbu klausimynas“ (angl. „*Job Satisfaction Survey*“, *JSS*). Naudoti šiuos klausimynus gauti juos sukūrusių autorių leidimai. Tyrimo anketą sudaro 59 uždaro tipo klausimai ir 2 atviro tipo klausimai („Jūsų amžius“ ir „Jūsų bendras darbo stažas“). Anketą sudaro keturios dalys: įvadinė, demografinė, karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios apie COVID-19 ligą ir karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu. Klausimai

nuo 1 iki 5 skirti išsiaiškinti karo medicinos gydytojo padėjėjų sociodemografinius duomenis, t. y. lytį, amžių, išsilavinimą, šeiminę padėtį bei bendrą darbo stažą. Ši anketos dalis sudaryta darbo autorės. 6 klausimo teiginiai (nuo 6.1 iki 6.20) skirti ištirti karo medicinos gydytojo padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą. 7 klausimo teiginiai (nuo 7.1 iki 7.36) skirti pasitenkinimo darbu nustatymui. Remiantis anketa buvo renkami duomenys leidžiantys analizuoti karo medicinos gydytojo padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu, taip pat atsakyti į tikslą ir uždavinius iškeltus tyrimo pradžioje. Anketą peržiūrėjo etikos komisija ir buvo patvirtinta, kad anketos klausimai nepažeidžia apklausos dalyvių orumo ir užtikrina jų konfidencialumą.

4. **Tyrimo duomenų rinkimas** (2021 m. kovo mėn. – 2021 m. gegužės mėn.). Tyrimo duomenų rinkimas atliktas pirminės karių sveikatos priežiūros centruose ir jų filialuose karantino metu. Apklausos metu siekta ištirti karo medicinos gydytojo padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu. Apklausa padėjo organizuoti pirminės karių sveikatos priežiūros centrų ir jų filialų karo medicinos gydytojų vyriausieji padėjėjai, kurie susirinkimo metu karo medicinos gydytojo padėjėjams išdalino anketas, paragino užpildyti ir sudėti į tyrėjos paruoštas dėžutes, kurios buvo užklijuotos tam, kad kitiems asmenims iš jos anketų išimti nebūtų įmanoma. Karo medicinos gydytojų vyriausiuosius padėjėjus tyrėja instruktavo apie tyrimo tikslą, atlikimo būdus ir anketos pildymo taisykles, informavo, kad anketos anoniminės, garantuojamas respondentų konfidencialumas, o respondentus, prieš jiems pildant anketas, instruktavo pirminės karių sveikatos priežiūros centrų ir jų filialų karo medicinos gydytojų vyriausieji padėjėjai. Anketos pildytos tyrėjai tiesiogiai nedalyvaujant. Užpildytos anketos buvo kruopščiai patikrintos.

5. **Tyrimo duomenų analizė, rezultatų interpretavimas bei pateikimas** (2021 m. birželio mėn. – 2021 m. rugsėjo mėn.). Surinkus ir kruopščiai patikrinus visas užpildytas anketas, aprašomajam ir grafiniam duomenų vaizdavimui buvo naudojamas statistinių programų paketas „SPSS 22.0 for Windows“.

6. **Tyrimo rezultatų palyginimas** (2021 m. rugsėjo mėn.). Tyrimo rezultatų palyginimas buvo atliktas susisteminius tyrimo rezultatus. Atlikto tyrimo metu gauti rezultatai buvo lyginami su kitų tyrėjų atliktais kiekybinių tyrimų rezultatais.

7. **Išvadų ir rekomendacijų parengimas** (2021 m. spalio mėn.). Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus buvo parengtos išvados ir rekomendacijos. Išvados suformuluotos atitinkamai pagal iškeltus uždavinius. Remiantis gautais rezultatais suformuluotos rekomendacijos darbuotojams.

8. **Baigiamojo darbo ataskaitos parengimas** (2021 m. lapkričio mėn.). Baigiamojo darbo ataskaita parengta remiantis mokslo tiriamųjų darbų rengimo metodologijos reikalavimais ir konsultuojantis su baigiamojo darbo vadovu.

2.1.5. Tyrimo etika

Prieš atliekant tyrimą ir siekiant patvirtinti tyrimo instrumentą etiniu aspektu, buvo kreiptasi į Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakulteto Slaugos katedros Etikos komisiją dėl tyrimo instrumento patvirtinimo. Kai tyrimo instrumentas buvo patvirtintas Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakulteto Slaugos katedros Etikos komisijos posėdyje, tuomet pasirašytas pirminės karių sveikatos priežiūros centrų ir jų filialų vado leidimas atlikti šį tyrimą jo vadovaujamose įstaigose.

Atliekant šį tyrimą buvo atsižvelgta į Pasaulinės medikų asociacijos (angl. *World Medical Association*) parengtą Helsinkio deklaraciją, kuri reglamentuoja mokslinius tyrimus atliekamus su žmonėmis. Atliekant tyrimą buvo vadovaujama pagrindiniais etikos principais, kurie aiškinami šiuo metu aktualioje 2013 m. Helsinkio deklaracijos redakcijoje, tai: geravališkumo, sąžiningumo, tikslaus paaiškinimo, laisvanoriško dalyvių sutikimo, privatumo, anonimiškumo bei konfidencialumo (World Medical Association [WMA], 2013).

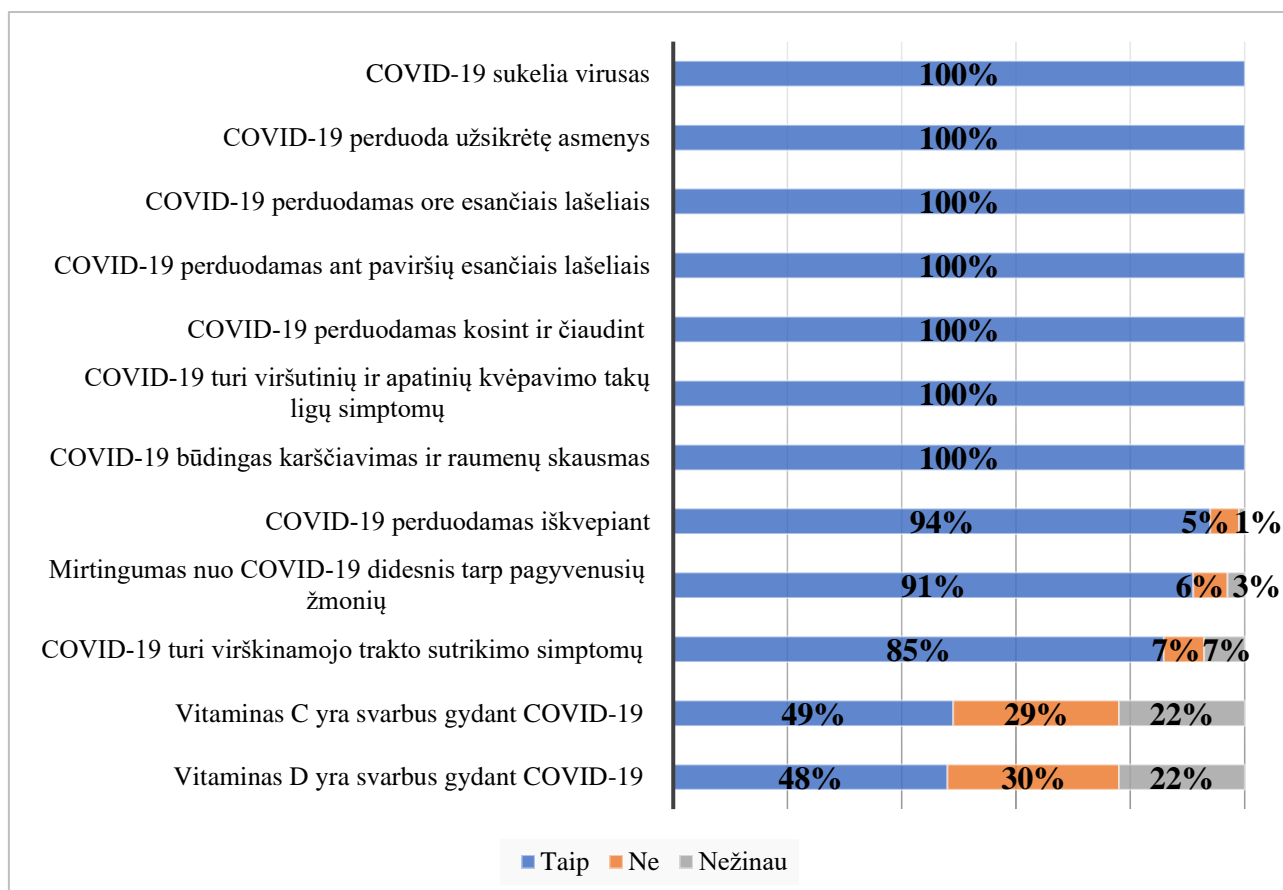
Respondentams buvo paaiškintas tyrimo tikslas, t. y. ką atliekant šį tyrimą norima išanalizuoti ir kokia yra šio tyrimo nauda. Respondentai taip pat buvo informuoti, kad gali atsisakyti dalyvauti apklausoje bet kuriame apklausos etape. Respondentų anonimiškumą garantavo tai, kad tyrimo instrumente nereikėjo rašyti nei vardo, nei pavardės.

Laikantis etikos principų nebuvo pažeistos ir klausimynų kūrėjų autorinės teisės. Gauti autorių leidimai naudoti jų sukurtus klausimynus (žr. 3 priedą).

2.2. Tyrimo rezultatai

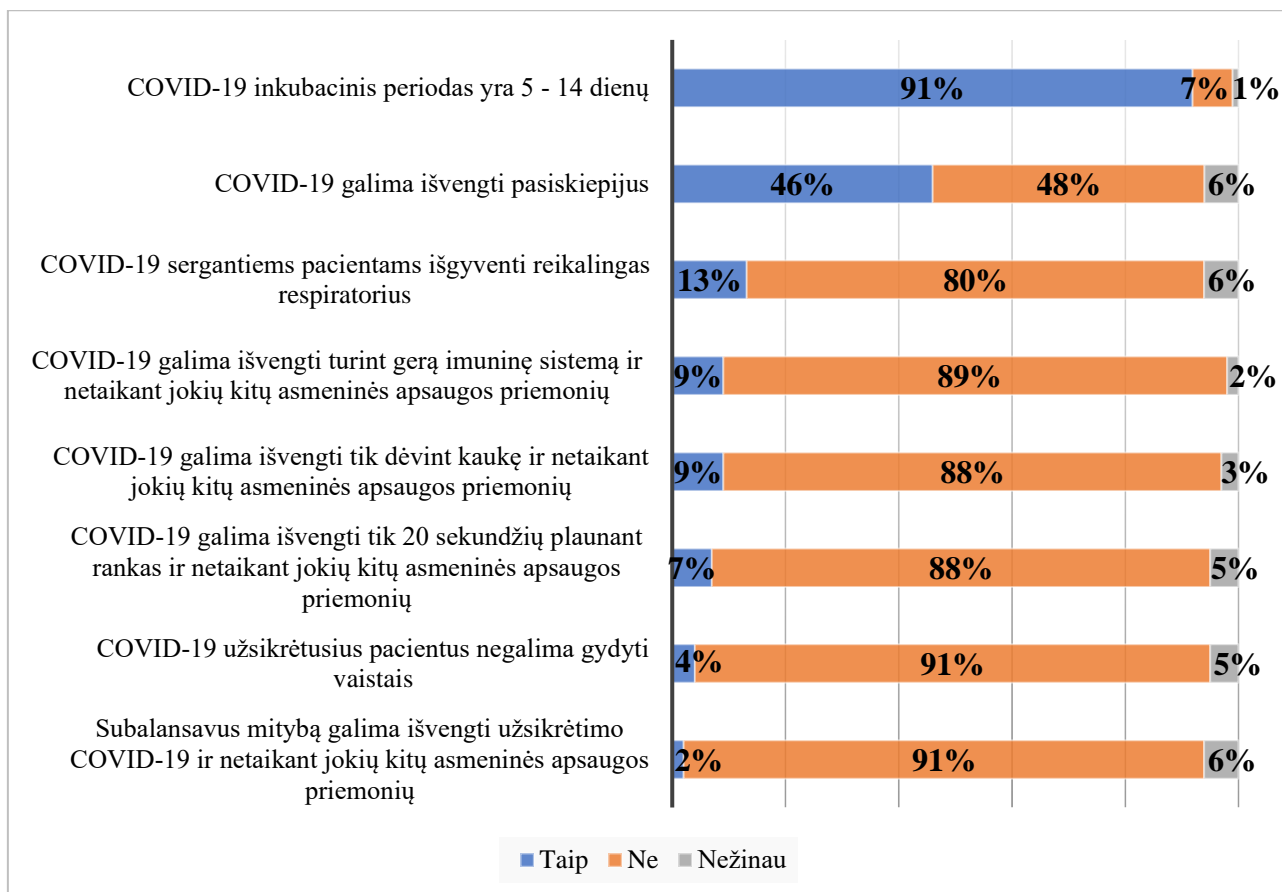
2.2.1. Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios apie COVID-19 ligą

Tyrimo metu buvo ištirtos karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios apie COVID-19 ligą. Respondentai įvertino 20 teiginių apie šią ligą, jų buvo prašoma pažymėti, kurie, jų nuomone, teiginiai yra teisingi, o kurie – klaidingi.

1 pav. Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios vertinant teisingus teiginius apie COVID-19 ligą

Visi respondentai žinojo, kad COVID-19 sukelia virusas, COVID-19 perduoda užsikrėtę asmenys, COVID-19 perduodamas ore esančiais lašeliais, ant paviršių esančiais lašeliais, kosint ir čiaudint, COVID-19 turi viršutinių ir apatinių kvėpavimo takų ligų simptomų, COVID-19 būdingas karščiavimas ir raumenų skausmas (žr. 1 pav.). Daugiau kaip 80 proc. respondentų taip pat žinojo, kad COVID-19 turi virškinamojo trakto sutrikimo simptomų, kad mirtingumas nuo COVID-19 didesnis tarp pagyvenusių žmonių, taip pat, kad COVID-19 perduodamas iškvepiant. Tačiau tik mažiau nei 50 proc. respondentų žinojo, kad gydant COVID-19 yra svarbūs vitaminai C ir D (žr. 1 pav.).

2 pav. Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios vertinant klaidingus teiginius apie COVID-19 ligą

Beveik visi respondentai turėjo klaidingas žinias apie COVID-19 inkubacinį periodą, 91 proc. respondentų klaidingai manė, kad COVID-19 inkubacinis periodas yra 5 – 14 dienų. Taip pat pastebima, kad respondentams trūko žinių apie skiepėjimosi poveikį, 46 proc. klaidingai manė, kad COVID-19 galima išvengti pasiskiepijus (žr. 2 pav.).

3 lentelė. Respondentų nuomonės apie tai, kad COVID-19 galima išvengti pasiskiepijus, palyginimas pagal lytį

			COVID-19 galima išvengti pasiskiepijus		
			Taip	Ne	
Lytis	Moteris	N	25	34	$\chi^2=4,916$, $df=1$, p=0,027
		%	42,4%	57,6%	
	Vyras	N	13	5	
		%	72,2%	27,8%	

N – reikšmių skaičius (kiekis); Chi kvadrato (χ^2) kriterijus – kriterijus, kuris naudojamas ryšio tarp požymių nustatymui; df – lentelės laisvės laipsnių skaičius; p – reikšmingumo lygmuo.

Lyginant vyrų ir moterų atsakymus pastebėtas vienas statistiškai reikšmingas skirtumas ($p < 0,05$), vyrai beveik du kartus dažniau nei moterys klaidingai manė, kad COVID-19 galima išvengti pasiskiepijus (žr. 3 lentelę).

Kiekvienam respondentui susumavus jo teisingus atsakymus apie COVID-19 ligą ir gautą sumą padalinus iš bendro teiginių skaičiaus (20) gautas jo žinių apie COVID-19 ligą balas. Maksimalus balas yra 1 (kai visi atsakymai teisingi), karo medicinos gydytojo padėjėjų imtyje vidutinis apskaičiuotas balas yra 0,82 (standartinis nuokrypis 0,09). Taigi, karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios apie COVID-19 ligą yra labai geros.

4 lentelė. Respondentų žinių apie COVID-19 ligą palyginimas pagal lytį

-	Lytis	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	t	df	p
Žinios apie COVID-19 ligą	Moteris	60	0,84	0,09	2,440	80	0,017
	Vyras	22	0,78	0,10			
N – reikšmių skaičius (kiekis); t – t reikšmė, Stjudento koeficientas kai kuriose matematinėse formulėse; df – lentelės laisvės laipsnių skaičius; p – reikšmingumo lygmuo.							

Tarpusavyje palyginus vyrų ir moterų vidutinius žinių apie COVID-19 ligą balus, gautas statistiškai reikšmingas skirtumas ($p < 0,05$). Moterų vidutinis įvertis aukštesnis negu vyrų (moterų – 0,84, vyrų – 0,78) (žr. 4 lentelę). Taigi, moterų žinios apie COVID-19 ligą yra geresnės.

5 lentelė. Karo medicinos gydytojo padėjėjų amžiaus koreliacijos su jų žinių apie COVID-19 ligą įverčiais

-		Amžius (visi respondentai)	Amžius (moterys)	Amžius (vyrai)
Žinios apie COVID-19 ligą	Koreliacijos koeficientas	0,113	0,041	0,332
	p reikšmė	0,311	0,756	0,131
	N	82	60	22
Koreliacijos koeficientas – statistinis ryšys tarp kintamųjų; p reikšmė – reikšmingumo lygmuo; N – reikšmių skaičius (kiekis).				

Nenustatyta statistiškai reikšmingų sąsajų tarp karo medicinos gydytojo padėjėjų amžiaus ir jų žinių apie COVID-19 ligą įverčių ($p > 0,05$) (žr. 5 lentelę).

6 lentelė. Respondentų žinių apie COVID-19 ligą palyginimas pagal šeiminę padėtį

-	Šeiminė padėtis	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	t	df	p
Žinios apie COVID-19 ligą	Nevedę, išsituokę, našliai	33	0,81	0,09	-0,771	80	0,443
	Vedę arba gyvenantys su partneriu	49	0,83	0,10			

N – reikšmių skaičius (kiekis); t – t reikšmė, Stjudento koeficientas kai kuriose matematinėse formulėse; df – lentelės laisvės laipsnių skaičius; p – reikšmingumo lygmuo.

Turinčių partnerį ar sutuoktinį žinios apie COVID-19 ligą yra panašios kaip ir partnerio, ar sutuoktinio neturinčiųjų, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta ($p > 0,05$) (žr. 6 lentelę).

7 lentelė. Respondentų žinių apie COVID-19 ligą palyginimas pagal išsilavinimo lygį

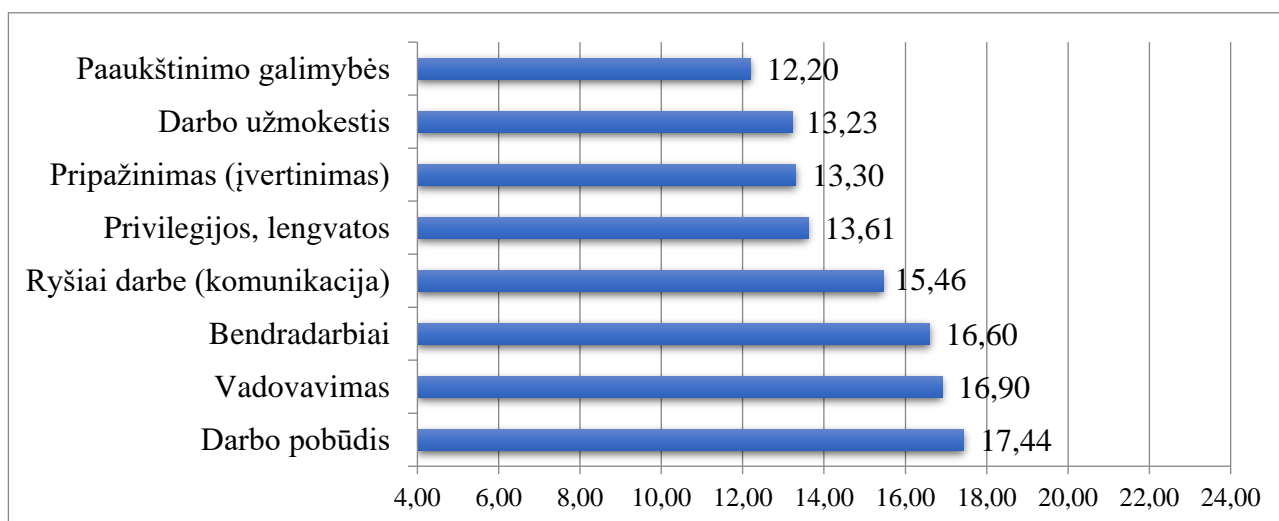
-	Išsilavinimas	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Žinios apie COVID-19 ligą	Aukštesnysis (arba profesinis)	15	0,82	0,08	2,055	0,135
	Aukštasis neuniversitetinis	37	0,80	0,10		
	Aukštasis universitetinis	30	0,85	0,09		

N – reikšmių skaičius (kiekis); F – F statistika arba F stebima reikšmė. F statistika naudojama norint nustatyti ar stebimas ryšys tarp priklausomų ir nepriklausomų kintamųjų yra atsitiktinis; p – reikšmingumo lygmuo.

Lyginant skirtingo išsilavinimo lygio karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą įverčius reikšmingų skirtumų nepastebėta ($p > 0,05$) (žr. 7 lentelę).

2.2.2. Karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu

Karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimo darbu subskalių įverčiai apskaičiuoti sudėjus jas sudarančių atskirų teiginių balus. Galimas didžiausias subskalės įvertis yra 24. Remiantis šiais rezultatais apskaičiuota, koks yra vidutinis karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimas įvairiais savo darbo aspektais (žr. 3 pav.).

3 pav. Karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimo darbu aspektų vidutiniai įverčiai

Tyrimo rezultatai parodė, kad respondentai yra patenkinti darbo pobūdžiu, vadovavimu ir bendradarbiais, o vidutiniškai patenkinti – ryšiais darbe, privilegijomis, lengvatomis, pripažinimu, darbo užmokesčiu ir paaukštinimo galimybėmis (žr. 3 pav.).

Taip pat apskaičiuotas bendras respondentų pasitenkinimas darbu. Skaičiuojant respondentų bendrą pasitenkinimą darbu įtraukta ir darbo organizavimo subskalė, kurios vidurkis yra 14,51. Gautas bendro pasitenkinimo darbu vidurkis yra 133,25. Taigi, bendras karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimas darbu yra vidutinis.

8 lentelė. Respondentų pasitenkinimo darbu palyginimas pagal lytį

Pasitenkinimo darbu aspektai	Lytis	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	t	df	p
Darbo užmokestis	Moteris	60	13,57	3,27	1,436	80	0,155
	Vyras	22	12,32	4,04			
Paaukštinimo galimybės	Moteris	60	11,70	3,74	-1,997	80	0,049
	Vyras	22	13,54	3,61			

8 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Pasitenkinimo darbu aspektai	Lytis	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	t	df	p
Vadovavimas	Moteris	60	16,65	4,72	-0,785	80	0,435
	Vyras	22	17,59	5,04			
Privilegijos, lengvatos	Moteris	60	13,85	3,54	0,954	80	0,343
	Vyras	22	12,95	4,35			
Pripažinimas (įvertinimas)	Moteris	60	13,08	4,06	-0,874	80	0,385
	Vyras	22	13,91	2,93			
Bendradarbiai	Moteris	60	16,15	3,67	-1,722	80	0,089
	Vyras	22	17,82	4,44			
Darbo pobūdis	Moteris	60	17,60	3,69	0,619	80	0,537
	Vyras	22	17,00	4,40			
Ryšiai darbe (komunikacija)	Moteris	60	14,98	3,64	-1,928	80	0,057
	Vyras	22	16,77	3,95			
Bendras pasitenkinimas darbu	Moteris	60	113,93	20,93	-0,820	80	0,415
	Vyras	22	118,32	22,91			

N – reikšmių skaičius (kiekis); t – t reikšmė, Stjudento koeficientas kai kuriose matematinėse formulėse; df – lentelės laisvės laipsnių skaičius; p – reikšmingumo lygmuo.

Tarpusavyje palyginus vyrų ir moterų bendrus pasitenkinimo darbu skalės įverčius, nenustatyta statistiškai reikšmingų skirtumų ($p > 0,05$). Tačiau vertinant atskirus pasitenkinimo darbu aspektus nustatytas vienas reikšmingas skirtumas – vyrai yra daug labiau patenkinti paaukštinimo galimybėmis nei moterys ($p < 0,05$) (žr. 8 lentelę).

Analizuojant karo medicinos gydytojo padėjėjų amžiaus koreliacijas su pasitenkinimo darbu įverčiais, nustatytos statistiškai reikšmingos sąsajos. Statistiškai reikšmingos sąsajos tarp karo medicinos gydytojo padėjėjų amžiaus ir jų pasitenkinimo savo darbu įverčių pastebėtos tik moterų grupėje. Nustatyta, kad kuo vyresnės moterys, tuo labiau jos yra patenkintos savo paaukštinimo galimybėmis ($r = 0,307$, $p < 0,05$) (žr. 2 priedo 1 lentelę).

Tyrimo rezultatai parodė, kad karo medicinos gydytojo padėjėjų, kurie turi partnerį ar sutuoktinį, pasitenkinimas darbu yra panašus kaip ir partnerio, ar sutuoktinio neturinčiųjų, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta ($p > 0,05$) (žr. 2 priedo 2 lentelę).

Remiantis dispersinės analizės (ANOVA) (angl. *Analysis of variance (ANOVA)*) rezultatais (žr. 2 priedo 3 lentelę), karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimas dauguma savo darbo aspektų skiriasi priklausomai nuo jų išsilavinimo lygio. Nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai vertinant jų pasitenkinimą paaukštinimo galimybėmis ($p=0,01$), pasitenkinimą privilegijomis, lengvatomis ($p<0,01$), bendradarbiais ($p<0,01$), darbo pobūdžiu ($p<0,01$), ryšiais darbe (komunikacija) ($p<0,01$) bei bendrą pasitenkinimą darbu ($p=0,001$). Atlikus papildomus palyginimus Bonferoni (angl. *Bonferroni*) statistiniu kriterijumi patikslinta, kad tie karo medicinos gydytojo padėjėjai, kurių išsilavinimas aukštesnysis (arba profesinis), yra žymiai labiau patenkinti privilegijomis, lengvatomis bei darbo pobūdžiu nei tie, kurių išsilavinimas aukštasis neuniversitetinis ($p<0,01$). Taip pat nustatyta, kad karo medicinos gydytojo padėjėjai, kurių išsilavinimas aukštesnysis (arba profesinis), yra žymiai labiau patenkinti paaukštinimo galimybėmis, bendradarbiais, ryšiais darbe (komunikacija) nei tie, kurių išsilavinimas aukštasis neuniversitetinis arba aukštasis universitetinis, jie labiau patenkinti savo darbu vertinant bendrai ($p<0,05$).

9 lentelė. Respondentų pasitenkinimo darbu palyginimas pagal bendrą darbo stažą

Pasitenkinimo darbu aspektai	Darbo stažas	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Darbo užmokestis	Iki 5 m.	30	14,00	3,79	1,164	0,317
	5 – 10 m.	18	12,94	2,26		
	> 10 m.	34	12,71	3,76		
Paaukštinimo galimybės	Iki 5 m.	30	12,10	3,73	1,544	0,220
	5 – 10 m.	18	11,00	4,21		
	> 10 m.	34	12,91	3,51		
Vadovavimas	Iki 5 m.	30	16,80	4,98	1,443	0,242
	5 – 10 m.	18	18,50	4,93		
	> 10 m.	34	16,15	4,49		
Privilegijos, lengvatos	Iki 5 m.	30	13,53	4,01	0,090	0,914
	5 – 10 m.	18	13,94	3,92		
	> 10 m.	34	13,50	3,55		
Pripažinimas (įvertinimas)	Iki 5 m.	30	12,87	3,76	0,502	0,607
	5 – 10 m.	18	13,11	3,43		
	> 10 m.	34	13,79	4,04		

9 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Pasitenkinimo darbu aspektai	Darbo stažas	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Bendradarbiai	Iki 5 m.	30	16,40	4,38	0,183	0,833
	5 – 10 m.	18	16,33	3,27		
	> 10 m.	34	16,91	3,93		
Darbo pobūdis	Iki 5 m.	30	17,17	4,03	0,135	0,874
	5 – 10 m.	18	17,44	3,96		
	> 10 m.	34	17,68	3,78		
Ryšiai darbe (komunikacija)	Iki 5 m.	30	15,37	3,75	0,327	0,722
	5 – 10 m.	18	14,94	3,90		
	> 10 m.	34	15,82	3,82		
Bendras pasitenkinimas darbu	Iki 5 m.	30	114,70	23,02	0,045	0,956
	5 – 10 m.	18	114,22	20,31		
	> 10 m.	34	115,94	21,14		

N – reikšmių skaičius (kiekis); F – F statistika arba F stebima reikšmė. F statistika naudojama norint nustatyti ar stebimas ryšys tarp priklausomų ir nepriklausomų kintamųjų yra atsitiktinis; p – reikšmingumo lygmuo.

Lyginant skirtingą bendrą darbo stažą turinčių karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimo darbu įverčius statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta ($p > 0,05$) (žr. 9 lentelę).

2.2.3. Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą sąsajos su jų pasitenkinimu darbu

Apskaičiavus koreliacijos koeficientus nenustatyta statistiškai reikšmingų sąsajų tarp karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą ir jų pasitenkinimo darbu ($p > 0,05$) (žr. 10 lentelę).

10 lentelė. Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą koreliacijos su jų pasitenkinimo darbu įverčiais

Pasitenkinimo darbu aspektai	-	Žinios apie COVID-19 ligą (visi respondentai)	Žinios apie COVID-19 ligą (moterys)	Žinios apie COVID-19 ligą (vyrai)
Darbo užmokestis	Koreliacijos koeficientas	-0,064	-0,073	-0,191
	p reikšmė	0,568	0,580	0,395
	N	82	60	22
Paaukštinimo galimybės	Koreliacijos koeficientas	-0,176	-0,057	-0,311
	p reikšmė	0,114	0,665	0,159
	N	82	60	22
Vadovavimas	Koreliacijos koeficientas	0,029	0,018	0,140
	p reikšmė	0,799	0,894	0,533
	N	82	60	22
Privilegijos, lengvatos	Koreliacijos koeficientas	0,012	0,025	-0,102
	p reikšmė	0,914	0,852	0,651
	N	82	60	22
Pripažinimas (įvertinimas)	Koreliacijos koeficientas	0,106	0,110	0,244
	p reikšmė	0,344	0,405	0,275
	N	82	60	22
Bendradarbiai	Koreliacijos koeficientas	0,152	0,247	0,141
	p reikšmė	0,174	0,057	0,532
	N	82	60	22
Darbo pobūdis	Koreliacijos koeficientas	0,086	0,062	0,088
	p reikšmė	0,443	0,638	0,696
	N	82	60	22

10 lentelės tęsinys kitame puslapyje

10 lentelės tęsinys

Pasitenkinimo darbu aspektai	-	Žinios apie COVID-19 ligą (visi respondentai)	Žinios apie COVID-19 ligą (moterys)	Žinios apie COVID-19 ligą (vyrai)
Ryšiai darbe (komunikacija)	Koreliacijos koeficientas	0,038	0,051	0,211
	p reikšmė	0,735	0,696	0,345
	N	82	60	22
Bendras pasitenkinimas darbu	Koreliacijos koeficientas	0,038	0,079	0,030
	p reikšmė	0,737	0,550	0,895
	N	82	60	22
Koreliacijos koeficientas – statistinis ryšys tarp kintamųjų; p reikšmė – reikšmingumo lygmuo; N – reikšmių skaičius (kiekis).				

2.3. Tyrimo rezultatų aptarimas

Atlikto tyrimo tikslas yra išanalizuoti karo medicinos gydytojo padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu. Anketinėje apklausoje dalyvavo 82 karo medicinos gydytojo padėjėjai. Tyrimo metu buvo iškelta hipotezė: tikėtina, kad aukštas žinių lygis apie COVID-19 ligą susijęs su karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimu darbu pandemijos laikotarpiu. Tyrimo rezultatai parodė, kad nenustatyta statistiškai reikšmingų sąsajų tarp karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu pandemijos laikotarpiu, atsižvelgiant į tai, galime paneigti magistro baigiamajame darbe iškeltą hipotezę.

Atliekant tyrimą buvo siekiama ištirti bendras karo medicinos gydytojo padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą. Respondentams buvo pateikta dvidešimt teiginių ir prašoma pažymėti kurie, jų nuomone, teiginiai yra teisingi, o kurie – klaidingi. Dalis pateiktų teiginių buvo teisingi, kiti – klaidingi.

Tyrimo rezultatai parodė, jog visi respondentai žinojo, kad COVID-19 sukelia virusas, COVID-19 perduoda užsikrėtę asmenys, COVID-19 perduodamas ore esančiais lašeliais, ant paviršių esančiais lašeliais, kosint ir čiaudint, COVID-19 turi viršutinių ir apatinių kvėpavimo takų ligų simptomų, COVID-19 būdingas karščiavimas ir raumenų skausmas.

Daugiau kaip 80 proc. respondentų žinojo, kad COVID-19 turi virškinamojo trakto sutrikimo simptomų, kad mirtingumas nuo COVID-19 didesnis tarp pagyvenusių žmonių, taip pat, kad COVID-19 perduodamas iškvepiant. Tačiau svarbu pastebėti, kad tik mažiau nei 50 proc. respondentų žinojo, kad gydant COVID-19 yra svarbūs vitaminai C ir D.

Apibendrinant respondentų žinias apie COVID-19 ligą, svarbu pastebėti, kad beveik visi (91 proc.) turėjo klaidingas žinias apie COVID-19 inkubacinį periodą, kurio trukmė beveik visada yra 1 – 14 dienų (ECDC, 2021), o Wuneh *et al.* (2021) Šiaurės Etiopijoje atlikto tyrimo duomenimis 8 iš 10 sveikatos priežiūros specialistų teisingai atsakė į klausimą susijusį su COVID-19 ligos inkubaciniu periodu. Taip pat pastebėta, kad karo medicinos gydytojo padėjėjams trūko žinių apie skiepėjimosi poveikį, didelė respondentų dalis (46 proc.) klaidingai manė, kad COVID-19 galima išvengti pasiskiepijus.

Tyrimo rezultatai parodė, kad moterų žinios apie COVID-19 ligą ir apie skiepėjimosi poveikį buvo žymiai geresnės negu vyrų. Ši teiginį patvirtina ir Shawahna (2021) Palestinoje atlikto tyrimo rezultatai, tyrimo metu nustatyta, kad moterų slaugytojų žinios apie COVID-19 ligą buvo geresnės nei vyrų.

Tyrimo rezultatai parodė, kad karo medicinos gydytojo padėjėjų amžius, išsilavinimo lygis ir šeiminių padėtis žinių apie COVID-19 ligą lygiui įtakos neturėjo. Kitų mokslininkų (Kamineni *et al.*, 2020; M. Nemati *et al.*, 2020) atliktų tyrimų rezultatai rodo, kad slaugytojų ir kitų sveikatos

priežiūros specialistų amžius ir išsilavinimo lygis žinių apie COVID-19 ligą lygiui taip pat reikšmingos įtakos neturėjo.

Šio tyrimo rezultatai parodė, kad karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios apie COVID-19 ligą yra labai geros. Kitų pasaulio mokslininkų (Aydin ir Balci, 2020; M. Nemati *et al.*, 2020; Shawahna, 2021) atliktų tyrimų rezultatai rodo, kad slaugytojų žinios apie COVID-19 ligą yra geros.

Shu-Ching *et al.* (2020) nurodo, kad nepakankamų žinių priežastis gali būti tai, kad COVID-19 infekcija daugeliui mokslininkų, medikų bei kitų su sveikatos priežiūros sistema susijusių asmenų yra nepakankamai pažįstamas, išnagrinėtas reiškinys. Nepaisant to, jog šiandien vykdoma itin daug ir įvairiausio pobūdžio su COVID-19 infekcija susijusių tyrimų, daugelis aspektų vis dar nėra įvertinti, nėra aptarti ir išsamiai išanalizuoti. Dėl šios priežasties slaugytojų žinios apie COVID-19 infekciją gali būti riboto pobūdžio.

Taip pat buvo siekiama ištirti karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu. Buvo nustatyta, kad karo medicinos gydytojo padėjėjų bendras pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu yra vidutinis.

Pasaulio mokslininkai tyrė slaugytojų ir kitų sveikatos priežiūros specialistų pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu ir išanalizuotų tyrimų rezultatai rodo, kad slaugytojai nėra pilnai patenkinti savo darbu, tačiau jų pasitenkinimas yra aukštesnis nei vidutinis (Savitsky *et al.*, 2021). Šį teiginį patvirtina ir Yu *et al.* (2020) Kinijoje atlikto tyrimo gauti rezultatai, mokslininkai ištyrė, kad COVID-19 pandemijos metu priešakinėse fronto linijose dirbančių sveikatos priežiūros specialistų pasitenkinimas darbu buvo aukštesnis nei vidutinis. Gimenez-Espert *et al.* (2020) Ispanijoje atlikto tyrimo duomenimis, slaugytojų pasitenkinimas darbu pandemijos laikotarpiu buvo aukštas. Tyrėjų nuomone, tai rodo slaugytojų atsparumą ekstremalioms aplinkybėms, kuris pasireiškia dėl supratimo apie didžiulę būtino atlikti darbo svarbą.

Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad karo medicinos gydytojo padėjėjai yra patenkinti darbo pobūdžiu, vadovavimu ir bendradarbiais, o vidutiniškai patenkinti – ryšiais darbe, privilegijomis, lengvatomis, pripažinimu, darbo užmokesčiu ir paaukštinimo galimybėmis.

Lyginant šiuos tyrimo rezultatus su kitų mokslininkų atliktais tyrimais nustatyta, kad slaugytojams pandemijos laikotarpiu yra svarbūs asmeniniai pasiekimai, optimalus darbo krūvis, profesionalus psichologinis palaikymas ir pripažinimas (įvertinimas) (Savitsky *et al.*, 2021). O'Rourke ir Vanderslice (2000) tyrė JAV karinės ligoninės slaugytojų pasitenkinimą darbu, tyrimo metu nustatyta, kad karinės ligoninės slaugytojų autonomija, profesinė padėtis ir darbo užmokestis labiausiai įtakojo jų pasitenkinimą darbu, o organizacinė politika – mažiausiai. Yu *et al.* (2020) atlikto tyrimo duomenimis bendradarbiai, darbo pobūdis, pripažinimas labiausiai įtakojo priešakinėse fronto linijose dirbančių sveikatos priežiūros specialistų pasitenkinimą darbu. Tačiau Said ir El-Shafei (2021) Egipte, COVID-19 pandemijos metu, atlikto tyrimo duomenimis, karščiavimo klinikose

dirbančių slaugytojų pasitenkinimas darbu buvo gana žemas. Tyrėjai išskyrė šiuos, nepasitenkinimą darbu lemiančius, veiksnius: žemas darbo užmokestis, pagyrimų ir pripažinimo trūkumas, netinkamas darbo organizavimas ir vadovavimas, bendravimo ir bendradarbiavimo su kolegomis stoka.

Palyginus vyrų ir moterų bendrus pasitenkinimo darbu įverčius nebuvo nustatyta statistiškai reikšmingų skirtumų, tačiau vertinant atskirus pasitenkinimo darbu aspektus vienas reikšmingas skirtumas pastebėtas, t. y. nustatyta, kad vyrai yra labiau patenkinti paaukštinimo galimybėmis nei moterys.

Taip pat pastebėtos statistiškai reikšmingos sąsajos tarp karo medicinos gydytojo padėjėjų amžiaus ir jų pasitenkinimo savo darbu įverčių, tačiau pastebėtos tik moterų grupėje ir nustatyta, kad kuo vyresnės moterys, tuo labiau jos yra patenkintos savo paaukštinimo galimybėmis. Said ir El-Shafei (2021) Egipte, COVID-19 pandemijos metu atlikto tyrimo rezultatai atskleidžia, kad kuo vyresnio amžiaus slaugytojas, tuo didesnis jo bendras pasitenkinimas darbu.

Tyrimo rezultatai parodė, kad karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimas dauguma savo darbo aspektų skiriasi priklausomai nuo jų išsilavinimo lygio. Nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai vertinant jų pasitenkinimą paaukštinimo galimybėmis, pasitenkinimą privilegijomis, lengvatomis, bendradarbiais, darbo pobūdžiu, ryšiais darbe (komunikacija) bei bendrą pasitenkinimą darbu. Nustatyta, kad karo medicinos gydytojo padėjėjai, kurių išsilavinimas aukštesnysis (arba profesinis), yra žymiai labiau patenkinti paaukštinimo galimybėmis, bendradarbiais, ryšiais darbe (komunikacija) nei tie, kurių išsilavinimas aukštasis neuniversitetinis arba aukštasis universitetinis, jie labiau patenkinti savo darbu vertinant bendrai. Yu *et al.* (2020) atlikto tyrimo duomenimis, nustatyta, kad priešakinėse fronto linijose dirbantys sveikatos priežiūros specialistai ir turintys aukštesnįjį arba aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą jaučia didesnį pasitenkinimą darbu nei turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

Tyrime palyginta ir skirtingą bendrą darbo stažą turinčių karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimo darbu įverčius, tačiau statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta. Yu *et al.* (2020) atlikto tyrimo duomenimis, daugiau kaip 12 metų dirbę sveikatos priežiūros specialistai COVID-19 pandemijos laikotarpiu savo darbu buvo patenkinti labiau nei turintys mažesnę kaip 6 metų darbo patirtį.

Tiriant karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą sąsajas su jų pasitenkinimu darbu buvo apskaičiuoti koreliacijos koeficientai, tačiau nebuvo nustatyta statistiškai reikšmingų sąsajų tarp karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu. Tai reiškia, kad nerasta statistiškai reikšmingų sąsajų tarp karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu.

Tyrimas atliktas apklausiant mažai tiriamą kontingentą, karo medicinos gydytojo padėjėjus, mokslinėje literatūroje nebuvo rasta tyrimų, kurie būtų analizavę karo medicinos gydytojo

padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu, tačiau yra atliktų panašių tyrimų su kitais respondentais.

Labrague ir Santos (2021) nagrinėjo sąsajas tarp slaugytojų žinių apie COVID-19 ligą ir jų pasitenkinimo darbu, gavo vienareikšmiškus tyrimo rezultatus, atliktas tyrimas paneigia šio tyrimo rezultatus ir patvirtina, kad yra aiški koreliacija tarp slaugytojų žinių apie COVID-19 ligą ir jų pasitenkinimo darbu.

Tyrimo silpnybės. Karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimas darbu matuotas P. E. Spector (1994) sukurtu klausimynu „Pasitenkinimo darbu klausimynas“ (angl. „*Job Satisfaction Survey*“, *JSS*). Remiantis klausimyno autoriaus sukurta instrukcija, bendras pasitenkinimo darbu rezultatas gaunamas susumuojant visų klausimyno teiginių atsakymų variantus. Atliekant šį tyrimą bendras respondentų pasitenkinimas darbu apskaičiuotas susumavus visos pasitenkinimo darbu skalės subskalių vidurkius, kadangi darbo organizavimo subskalės Kronbacho alfa koeficientas gautas labai žemas analizuojant duomenis jos nuspręsta nenaudoti. Darbo organizavimo subskalė naudota tik apskaičiuojant bendrą karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimą darbu, kaip to reikalauja klausimyno autoriaus sukurta instrukcija.

IŠVADOS

1. Karo medicinos gydytojo padėjėjų žinios apie COVID-19 ligą yra labai geros. Visi respondentai žinojo, kad COVID-19 sukelia virusas, COVID-19 perduoda užsikrėtę asmenys, COVID-19 perduodamas ore esančiais lašeliais, ant paviršių esančiais lašeliais, kosint ir čiaudint, COVID-19 turi viršutinių ir apatinių kvėpavimo takų ligų simptomų, COVID-19 būdingas karščiavimas ir raumenų skausmas. Pastebėta, kad beveik visi respondentai turėjo klaidingas žinias apie COVID-19 inkubacinį periodą. Nustatyta, kad moterų žinios apie COVID-19 ligą yra geresnės, moterų vidutinis įvertis aukštesnis negu vyrų. Moterų žinios apie skiepijimosi poveikį buvo žymiai geresnės negu vyrų. Iširta, kad karo medicinos gydytojo padėjėjų amžius, išsilavinimo lygis ir šeiminė padėtis žinių apie COVID-19 ligą lygiui įtakos neturėjo.

2. Karo medicinos gydytojo padėjėjų bendras pasitenkinimas darbu yra vidutinis. Respondentai yra patenkinti darbo pobūdžiu, vadovavimu ir bendradarbiais, o vidutiniškai patenkinti – ryšiais darbe, privilegijomis, lengvatomis, pripažinimu, darbo užmokesčiu ir paaugstinimo galimybėmis. Vyrų yra daug labiau patenkinti paaugstinimo galimybėmis nei moterys. Analizuojant karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu priklausomai nuo amžiaus, nustatyta, kad kuo vyresnės moterys, tuo labiau jos yra patenkintos savo paaugstinimo galimybėmis. Karo medicinos gydytojo padėjėjai, kurių išsilavinimas aukštesnysis (arba profesinis), yra labiau patenkinti savo darbu, nei tie, kurių išsilavinimas aukštasis neuniversitetinis arba aukštasis universitetinis. Taip pat nustatyta, kad karo medicinos gydytojo padėjėjų šeiminė padėtis ir bendras darbo stažas pasitenkinimui darbu pandemijos laikotarpiu reikšmingos įtakos neturėjo.

3. Tiriant karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą sąsajas su jų pasitenkinimu darbu buvo apskaičiuoti koreliacijos koeficientai, tačiau nenustatyta statistiškai reikšmingų sąsajų tarp karo medicinos gydytojo padėjėjų žinių apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimo darbu.

REKOMENDACIJOS

Karo medicinos gydytojo padėjėjams:

- Savarankiškai, reguliariai atnaujinti ir gilinti žinias susijusias su COVID-19 infekcine liga, jos diagnostika, etiologija, epidemiologija, prevencija ir gydymu tam, kad gebėti priimti saugius klinikinius sprendimus.
- Vadovautis tik įrodymais grįsta informacija.

Karių visuomenės sveikatos priežiūros sektoriui:

- Parengti ir įgyvendinti mokymo programą, apimančią labiau struktūrizuotą požiūrį, užtikrinantį pakankamą profesinį supratimą apie COVID-19 ir nukreiptą į karo medicinos gydytojo padėjėjų mokymą ir informavimą. Skatinti vyrų dalyvavimą mokymuose.
- Rengiant mokymo programą reguliariai stebėti ir atnaujinti informaciją, didesnę dėmesį sutelkiant į COVID-19 ligos prevenciją ir valdymą tam, kad būtų skatinamas optimistiškas požiūris ir laikomasi saugios praktikos.

Karo medicinos tarnybos vadui:

- Leisti organizuoti ir vykdyti pirminės karių sveikatos priežiūros centruose ir jų filialuose karo medicinos gydytojo padėjėjams skirtas mokymo sesijas, susijusias su COVID-19 infekcine liga, jos prevencija ir valdymu.
- Siekiant pagerinti pandemijos laikotarpiu dirbančių karo medicinos gydytojo padėjėjų pasitenkinimą darbu, nusipelnusiems, skirti raštišką arba žodinį pagyrimą/padėką, skatinti piniginėmis premijomis, skirti į aukštesnes pareigas (didinti jaunesnių moterų kandidačių skaičių), ypač atsižvelgti į aukštąjį universitetinį išsilavinimą turinčius karo medicinos gydytojo padėjėjus, taip pat apsvarstyti galimybes dėl darbo užmokesčio didinimo ir dėl privilegijų, lengvatų suteikimo.

LITERATŪRA

1. Abolfotouh, M. A., Almutairi, A. F., BaniMustafa, A. ir Hussein, M. A. (2020). Perception and attitude of healthcare workers in Saudi Arabia with regard to Covid-19 pandemic and potential associated predictors. *BMC Infectious Diseases*, 20. doi:10.1186/s12879-020-05443-3
2. Acharya, S., Maharjan, K., Dongol, D. ir Ghimire, A. (2020). Awareness of COVID-19 and perception of work satisfaction among healthcare workers at Patan Hospital, Nepal. *Journal of Patan Academy of Health Sciences*, 7(1), 31-36. doi:10.3126/jpahs.v7i1.28860
3. Afulani, P. A., Nutor, J. J., Agbadi, P., Gyamerah, A. O., Musana, J., Aborigo, R. A., . . . Awoonor-Williams, J. K. (2021). Job satisfaction among healthcare workers in Ghana and Kenya during the COVID-19 pandemic: Role of perceived preparedness, stress, and burnout. *PLOS Global Public Health*, 1(10). doi:10.1371/journal.pgph.0000022
4. Aharon, A. A., Ruban, A. ir Dubovi, I. (2021). Knowledge and information credibility evaluation strategies regarding COVID-19: A cross – sectional study. *Nursing Outlook*, 69(1), 22-31. doi:10.1016/j.outlook.2020.09.001
5. Aydin, S. ir Balci, A. (2020). COVID-19 Knowledge Level Research in Nurses. *Journal of Surgery and Research*, 3(3), 198-203. doi:10.26502/jsr.10020072
6. Alharbi, J., Jackson, D. ir Usher, K. (2020). The potential for COVID-19 to contribute to compassion fatigue in critical care nurses. *Journal of Clinical Nursing*, 29(15-16), 2762-2764. doi:10.1111/jocn.15314
7. Alharthy, N., Alrajeh, O. A., Almutairi, M. ir Alhajri, A. (2017). Assessment of Anxiety Level of Emergency Health – care Workers by Generalized Anxiety Disorder – 7 Tool. *International Journal of Applied and Basic Medical Research*, 7(3), 150-154. doi:10.4103/2229-516X.212963
8. Al-Qahtani, A. H., Stirling, B. ir Forgrave D. (2020). The impact of job satisfaction on nurses' work lives: A literature review. *Qscience Connect*, 1(1), 1-11. doi:10.5339/connect.2020.1
9. Alwani, S. S., Majeed, M. M., Ramzan, Z., Rauf, S., Syed, M. S., Shah, H. S., . . . Hamirani, F. (2020). Evaluation of Knowledge, Practices, Attitude and Anxiety of Nurses towards COVID-19 during the Current Outbreak in Karachi, Pakistan. *Pakistan Journal of Public Health*, 10(2), 82-90. doi:10.32413/pjph.v10i2.601
10. Atri, D., Siddiqi, H., Lang, J., Nauffal, V., Morrow, D. ir Bohula, E. (2020). COVID-19 for the Cardiologist: Basic Virology, Epidemiology, Cardiac Manifestation, and Potential Therapeutic Strategies. *JACC: Basic to Translational Science*, 5(5), 518-536. doi:10.1016/j.jacbts.2020.04.002

11. Aziri, B. (2011). Job satisfaction: a literature review. *Management Research and Practice*, 3(4), 77-86. Prieiga per internetą: <http://mrp.ase.ro/no34/f7.pdf>
12. Bekešienė, S. (2015). *Duomenų analizės SPSS pagrindai*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija.
13. Bryman, A. (2008). *Social research methods*. New York: Oxford University Press.
14. Castaneda, G. A. ir Scanlan, J. M. (2014). Job Satisfaction in Nursing: A Concept Analysis. *Nursing Forum an Independent Voice for Nursing*, 49(2), 130-138. doi:10.1111/nuf.12056
15. Center for Systems Science and Engineering at Johns Hopkins University. (2021). COVID-19 Dashboard by the Center For Systems Science and Engineering at JHU. Prieiga per internetą: <https://gisanddata.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6>
16. Centers for Disease Control and Prevention. (2020). Clinical Questions about COVID-19: Questions and Answers. Prieiga per internetą: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/hcp/faq.html>
17. Connelly, L. M. (2008). Pilot Studies. *Medsurg Nursing*, 17(6), 411-412. Prieiga per internetą: <https://www.proquest.com/docview/230525260?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>
18. Dabirian, A., Malekipour, S., Darvishpoor, A. ir Mehrabi, Y. (2015). The correlation between nurses' self – esteem and job satisfaction in Educational hospitals of Khorramabad in 2014. *Advances in Nursing & Midwifery*, 25(88), 33-38. Prieiga per internetą: <https://journals.sbmu.ac.ir/en-jnm/article/view/9816>
19. El-Monshed, A. H., Amr, M., Ali, A. S., Elmasry, Y. M. ir Zoromba M. (2021). Nurses' knowledge, concerns, perceived impact and preparedness toward COVID-19 pandemic: A cross – sectional survey. *International Journal of Nursing Practise*, 27(6), 1-10. doi:10.1111/ijn.13017
20. European Centre for Disease Prevention and Control. (2021). Questions and answers on COVID-19: Medical information. Prieiga per internetą: <https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19/questions-answers/questions-answers-medical-info>
21. Europos Komisija. (2020). Naujausios aktualijos. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/highlights/september-december-2020_lt
22. Europos skiepijimo informacijos portalas. (2020). Vakcinės nuo COVID-19. Prieiga per internetą: <https://vaccination-info.eu/lt/covid-19/vakcinos-nuo-covid-19>
23. Gimenez-Espert, M., Prado-Gasco, V. ir Soto-Rubio A. (2020). Psychosocial Risk, Work Engagement, and Job Satisfaction of Nurses During COVID-19 Pandemic. *Frontiers in Public Health*, 8, 1-10. doi:10.3389/fpubh.2020.566896

24. Graeme, S. ir Cheung, W. (2020). COVID-19: Emerging compassion, courage and resilience in the face of misinformation and adversity. *Journal of Clinical Nursing*, 29(9-10), 1425-1428. doi:10.1111/jocn.15231
25. Gudbjartsson, D. F., Helgason, A., Jonsson, H., Magnusson, O. T., Melsted, P., Gudmundur, L., . . . Stefansson, K. (2020). Spread of SARS-CoV-2 in the Icelandic Population. *The New England Journal of Medicine*. 382, 2302-2315. doi:10.1056/NEJMoa2006100
26. Guo, Y., Cao, Q., Hong, Z., Tan, Y., Chen, S., Jin, H., . . . Yan, Y. (2020). The origin, transmission and clinical therapies on coronavirus disease 2019 (COVID-19) outbreak – an update on the status. *Military Medical Research*, 7(11), 1-10. doi:10.1186/s40779-020-00240-0
27. Hayes, B., Bonner, A. ir Pryor, J. (2010). Factors contributing to nurse job satisfaction in the acute hospital setting: A review of recent literature. *Journal of Nursing Management*, 18(7), 804-814. doi:10.1111/j.1365-2834.2010.01131.x
28. Huang, C., Wang, Y., Li, X., Ren, L., Zhao, J., Hu, Y., . . . Cao, B. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *The Lancet*, 395, 497-506. doi:10.1016/S0140-6736(20)30183-5
29. Huynh, G., Nguyen, T. N. H., Tran, V. K., Vo, K. N., Vo, V. T. ir Pham, L. A. (2020). Knowledge and attitude toward COVID-19 among healthcare workers at District 2 Hospital, Ho Chi Minh City. *Asian Pacific Journal of Tropical Medicine*, 13(6), 260-265. doi:10.4103/1995-7645.280396
30. *Isakymas "Dėl pirminės karių sveikatos priežiūros centro ir karių reabilitacijos centro veiklos specialiųjų reikalavimų tvirtinimo". (2006). TAR, 2007-01-23, Nr. 9-372. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.291373?jfwid=rivwzvpyg>*
31. Yu, X., Zhao, Y., Li, Y., Hu, C., Xu, H., Zhao, X. ir Huang, J. (2020). Factors Associated With Job Satisfaction of Frontline Medical Staff Fighting Against COVID-19: A Cross-Sectional Study in China. *Frontiers in Public Health*, 8(426), 1-9. doi:10.3389/fpubh.2020.00426
32. Jimenez, D. (2021). UK grants world-first approval to Covid-19 pill molnupiravir. Prieiga per internetą: <https://www.pharmaceutical-technology.com/news/molnupiravir-uk-grants-world-first-approval-covid-19-pill/>
33. Jin, Y., Yang, H., Ji, W., Wu, W., Chen, S., Zhang, W. ir Duan, G. (2020). Virology, Epidemiology, Pathogenesis, and Control of COVID-19. *Viruses*, 12(4), 372. doi:10.3390/v12040372
34. Jingying, L. ir Yan-hui L. (2016). Perceived organizational support and intention to remain: The mediating roles of career success and self – esteem. *International Journal of Nursing Practice*, 22(2), 205-214. doi:10.1111/ijn.12416

35. Kameg, B. N. (2020). Psychiatric – Mental Health Nursing Leadership During Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 28(4), 507-508. doi:10.1111/jpm.12662
36. Kamineni, S. R. T., Balu, P., Sivagananam, P., Chellapandian, P., Chelladurai, U. M., Jayasheelan, V. P., . . . Mohan, S. K. (2020). Knowledge of COVID-19 among nursing and Allied health care professionals working in tertiary care hospital. *International Journal of Research in Pharmaceutical Sciences*, 12(4). doi:10.26452/ijrps.v11iSPL1.2233
37. Kang, L., Li, Y., Hu, S., Chen, M., Yang, C., Yang, B. X., . . . Liu, Z. (2020). The mental health of medical workers in Wuhan, China dealing with the 2019 novel coronavirus. *The Lancet Psychiatry*, 7(3), 14. doi:10.1016/S2215-0366(20)30047-X
38. Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
39. Kluwer, W. (2020). Measuring the impact of COVID-19 on job satisfaction and professional growth in nursing. Prieiga per internetą: <https://www.wolterskluwer.com/en/expert-insights/measuring-the-impact-of-covid-19-on-job-satisfaction-and-professional-growth-in-nursing>
40. Kua, J., Patel, R., Nurmi, E., Tian, S., Gill, H., Moorley, C., . . . El-Boghdadly K. (2021). healthcareCOVID: a national cross – sectional observational study identifying risk factors for developing suspected or confirmed COVID-19 in UK healthcare workers. *PeerJ Journals*, 9, 1-20. doi:10.7717/peerj.10891
41. Labban, L., Thallaj, N. ir Labban, A. (2020). Assessing the Level of Awareness and Knowledge of COVID-19 Pandemic among Syrians. *Archives of Medicine*, 12(2). doi:10.36648/1989-5216.12.2.309
42. Labrague, L. J. ir Santos, J. (2021). Fear of Covid-19, psychological distress, work satisfaction and turnover intention among frontline nurses. *Journal of Nursing Management*, 29, 395-403. doi:10.1111/jonm.13168
43. Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerija. (2020). COVID-19 praktinės gydymo ir slaugos rekomendacijos intensyviosios terapijos skyriuje. Prieiga per internetą: https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/LARD_COVID_2020_12_02_SAM.pdf
44. Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerija. (2021). Europos Sąjungoje užregistruota antroji vakcina nuo COVID-19 ligos. Prieiga per internetą: <https://sam.lrv.lt/lt/naujienos/europos-sajungoje-uzregistruota-antroji-vakcina-nuo-covid-19-ligos-atnaujinta>

45. Lin, L., Lu, L., Cao, W. ir Taisheng, L. (2020). Hypothesis for potential pathogenesis of SARS-CoV-2 infection – a review of immune changes in patients with viral pneumonia. *Emerging Microbes & Infections*, 9(1), 727-732. doi:10.1080/22221751.2020.1746199
46. Liu, Y., Aunguroch, Y. ir Yunibhand, J. (2016). Job satisfaction in nursing: a concept analysis study. *International Nursing Review*, 63(1), 84-91. doi:10.1111/inr.12215
47. Lorber, M. ir Savič, B. S. (2012). Job satisfaction of nurses and identifying factors of job satisfaction in Slovenian Hospitals. *Croatian Medical Journal*, 53(3), 263-270. doi:10.3325/cmj.2012.53.263
48. Luan, J., Lu, Y., Jin, X. ir Zhang, L. (2020). Spike protein recognition of mammalian ACE2 predicts the host range and an optimized ACE2 for SARS-CoV-2 infection. *Biochemical and Biophysical Research Communications*, 526(1), 165-169. doi:10.1016/j.bbrc.2020.03.047
49. Maben, J. ir Bridges, J. (2020). COVID-19: Supporting nurses' psychological and mental health. *Journal of Clinical Nursing*, 29(15-16), 2742-2750. doi:10.1111/jocn.15307
50. Malik, Y. S., Sircar, S., Bhat, S., Sharun, K., Dhama, K., Dadar, M., . . . Chaicumpa, W. (2020). Emerging novel coronavirus (2019-nCoV) – current scenario, evolutionary perspective based on genome analysis and recent developments. *Veterinary Quarterly*, 40(1), 68-76. doi:10.1080/01652176.2020.1727993
51. Mao, L., Jin, H., Wang, M., Hu, Y., Chen, Sh., He, Q., . . . Hu, B. (2020). Neurologic Manifestations of Hospitalized Patients With Coronavirus Disease 2019 in Wuhan, China. *Jama Neurology*, 77(66), 683-690. doi:10.1001/jamaneurol.2020.1127
52. Marzano, R. J. (2005). *Naujoji ugdymo tikslų taksonomija*. Vilnius: Žara.
53. Menni, C., Valdes, A. M., Freidin, M. B., Sudre, C. H., Nguyen, L. H., Drew, D. A., . . . Spector D. T. (2020). Real – time tracking of self-reported symptoms to predict potential COVID-19. *Nature Medicine*, 26, 1037-1040. doi:10.1038/s41591-020-0916-2
54. Mo, Y., Deng, L., Zhang, L., Lang, Q., Liao, C., Wang, N., . . . Huang, H. (2020). Work stress among Chinese nurses to support Wuhan in fighting against COVID-19 epidemic. *Journal of Nursing Management*, 28, 1002-1009. doi:10.1111/jonm.13014
55. Mockienė, V., Drungilienė, D. ir Martinkėnas, A. (2014). *Mokslo tiriamųjų darbų rengimo metodologija slaugos bakalauro ir magistro programų studentams*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
56. Mousazadeh, S., Yektatalab, S., Momennasab, M. ir Parvizy, S. (2019). Job satisfaction Challenges of Nurses In the Intensive Care Unit: A Qualitative Study. *Risk Management and Healthcare Policy*, 12, 233-242. doi:10.2147/RMHP.S218112

57. Nemati, M., Ebrahimi, B. ir Nemati, F. (2020). Assessment of Iranian Nurses' Knowledge and Anxiety Toward COVID-19 During the Current Outbreak in Iran. *Archives of Clinical Infectious Diseases*, 15, 1-5. doi:10.5812/archcid.102848
58. O'Rourke, K. ir Vanderslice, J. (2000). Job Satisfaction among Nursing Staff in a Military Health Care Facility. *Military Medicine*, 165(10), 757-761. doi:10.1093/milmed/165.10.757
59. Pappa, S., Ntella, V., Giannakas, T., Giannakoulis, V., Papoutsis, E. ir Katsaounou, P. (2020). Prevalence of depression, anxiety, and insomnia among healthcare workers during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Brain, Behavior, and Immunity*, 88, 901-907. doi:10.1016/j.bbi.2020.05.026
60. UK Health Security Agency. (2020). Guidance COVID-19: epidemiology, virology and clinical features. Prieiga per internetą: <https://www.gov.uk/government/publications/wuhan-novel-coronavirus-background-information/wuhan-novel-coronavirus-epidemiology-virology-and-clinical-features>
61. Rabi, F. A., Al Zoubi, M. S., Kasasbeh, G. A., Salameh, D. M. ir Al-Nasser, A. D. (2020). SARS-CoV-2 and Coronavirus Disease 2019: What We Know So Far. *Pathogens*, 9(3), 231. doi:10.3390/pathogens9030231
62. Recalcati, S. (2020). Cutaneous manifestations in COVID-19: a first perspective. *Journal of The European Academy of Dermatology and Venereology*, 34(5), 212-213. doi:10.1111/jdv.16387
63. Rothan, H. A. ir Byrareddy, S. N. (2020). The epidemiology and pathogenesis of coronavirus disease (COVID-19) outbreak. *Journal of Autoimmunity*, 109. doi:10.1016/j.jaut.2020.102433
64. Said, R. M. ir El-Shafei, D. A. (2021). Occupational stress, job satisfaction, and intent to leave: nurses working on front lines during COVID-19 pandemic in Zagazig City, Egypt. *Environmental Science and Pollution Research*, 28(7), 8791-8801. doi:10.1007/s11356-020-11235-8
65. Savitsky, B., Radomislensky, I. ir Hendel, T. (2021). Nurses' occupational satisfaction during Covid-19 pandemic. *Applied Nursing Research*, 59, 1-6. doi:10.1016/j.apnr.2021.151416
66. Sciensano. (2020). Fact Sheet COVID-19 disease (SARS-CoV-2 virus). Prieiga per internetą: https://covid-19.sciensano.be/sites/default/files/Covid19/COVID-19_fact_sheet_ENG.pdf
67. Semerci, R., Kudubes, A. A. ir Esref, F. C. (2021). Assessment of Turkish oncology nurses' knowledge regarding COVID-19 during the current outbreak in Turkey. *Supportive Care in Cancer*, 29(4), 1999-2006. doi:10.1007/s00520-020-05700-w
68. Shawahna, R. (2021). Knowledge, attitude, and use of protective measures against COVID-19 among nurses: a questionnaire-based multicenter cross-sectional study. *BMC Nursing*, 20(163). doi:10.1186/s12912-021-00689-x

69. Shu-Ching, C., Yeur-Hur, L. ir Shiow-Luan, T. (2020). Nursing Perspectives on the Impacts of COVID-19. *The Journal of Nursing Research*, 28(3), 85. doi:10.1097/jnr.0000000000000389
70. Spector, P. E. (1997). *Job Satisfaction: Application, Assessment, Cause, and Consequences*. United States of America. Prieiga per internetą: https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=nCkXMZjs0XcC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Job+satisfaction:+Application,+assessment,+causes,+and+consequences.&ots=1kqpTjaXdT&sig=twQ71YAQxFoepxzSp0iH6A0jV38&redir_esc=y#v=onepage&q=Job%20satisfaction%3A%20Application%2C%20assessment%2C%20causes%2C%20and%20consequences.&f=false
71. Spector, P. E. (2016). *Industrial and Organizational Psychology: Research and Practice, 7th Edition*. United States: Lightning Source, INC.
72. Spector, P. E. (2020). Job Satisfaction Survey. Prieiga per internetą: <https://paulspector.com/assessments/pauls-no-cost-assessments/job-satisfaction-survey-jss/>
73. Spetz, J. ir Herrera, C. (2010). Changes in nurse satisfaction in California, 2004 to 2008. *Journal of Nursing Management*, 18(5), 564-572. doi:10.1111/j.1365-2834.2010.01117.x
74. Stewart, Ph. ir Ali, I. (2020). Coronavirus clue? Most cases aboard U.S. aircraft carrier are symptom – free. Prieiga per internetą: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-usa-military-sympt-idUSKCN21Y2GB>
75. Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centras. (2020). Naujojo koronaviruso 2019-nCoV protrūkis Kinijoje. Prieiga per internetą: <https://www.essc.sam.lt/lt/Naujienos/archive/naujojo-koronaviruso-2019-e64m.html>
76. Tadesse, D. B., Gebremeskel, G. G., Asefa, G. G., Abay, M. ir Demoz, G. T. (2020). The burden, admission, and outcome of COVID-19 in Africa: protocol for a systematic review and meta-analysis. *Emerging Microbes & Infections*, 9(1), 1372-1378. doi:10.1080/22221751.2020.1775499
77. Tamaševičius, V. (2015). *Tyrimų metodai: mokomoji knyga*. Vilnius: VU leidykla.
78. Tamošiūnas, A. (2013). *Vadybos funkcijos ir priemonės*. Vilnius: Technika.
79. Tian, S., Hu, N., Lou, J., Chen, K., Kang, X., Xiang, Zh., . . . Zhang, J. (2020). Characteristics of COVID-19 infection in Beijing. *Journal of Infection*, 80(4), 401-406. doi:10.1016/j.jinf.2020.02.018
80. Turner, A. J. (2015). ACE2 Cell Biology, Regulation, and Physiological Functions. In *The Protective Arm of the Renin Angiotensin System (RAS): Functional Aspects and Therapeutic Implications* (p. 185-189). Cambridge: Academic Press.
81. Vasiliauskas, R. (2007). Mokinių aktyvinimo vaidmuo Benjanimo Blumo mokymo tiklų taksonomijoje. *Pedagogika*, 85, 81-85. Prieiga per internetą:

<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2007~1367163519723/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

82. World Health Organization. (2020). Coronavirus disease (COVID-19). Prieiga per internetą: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1
83. World Health Organization. (2021). Classification of Omicron (B.1.1.529): SARS-CoV-2 Variant of Concern. Prieiga per internetą: [https://www.who.int/news/item/26-11-2021-classification-of-omicron-\(b.1.1.529\)-sars-cov-2-variant-of-concern](https://www.who.int/news/item/26-11-2021-classification-of-omicron-(b.1.1.529)-sars-cov-2-variant-of-concern)
84. World Medical Association. (2013). WMA DECLARATION OF HELSINKI – ETHICAL PRINCIPLES FOR MEDICAL RESEARCH INVOLVING HUMAN SUBJECTS. Prieiga per internetą: <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>
85. Wu, Y., Xu, X., Chen, Z., Duan, J., Hashimoto, K., Yang, L., . . . Yang, Ch. (2020). Nervous system involvement after infection with COVID-19 and other coronaviruses. *Brain, Behavior, and Immunity*, 87, 18-22. doi:10.1016/j.bbi.2020.03.031
86. Wuneh, A., Kahsay, A., Tinsae, F., Ashebir, F., Giday, G., Mirutse, G., . . . Hadis, Z. (2021). Knowledge, Perception, Satisfaction, and Readiness of Health-Care Providers Regarding COVID-19 in Northern Ethiopia. *Journal of Multidisciplinary Healthcare*, 14, 1349-1359. doi:10.2147/JMDH.S284106
87. Zhang, S. X., Liu, J., Jahanshahi, A. A., Nawaser, K., Yousefi, A., Li, J. ir Sun, S. (2020). At the height of the storm: Healthcare staff's health conditions and job satisfaction and their associated predictors during the epidemic peak of COVID-19. *Brain, Behavior, and Immunity*, 87, 144-146. doi:10.1016/j.bbi.2020.05.010
88. Zhong, B., Luo, W., Li, H., Zhang, Q., Liu, X., Li, W. ir Li, Y. (2020). Knowledge, attitudes, and practices towards COVID-19 among Chinese residents during the rapid rise period of the COVID-19 outbreak: a quick online cross-sectional survey. *International Journal of Biological Sciences*, 16(10), 1745-1752. doi:10.7150/ijbs.45221
89. Zhou, F., Yu, T., Du, R., Fan, G., Liu, Y. ir Liu, Zh. (2020). Clinical course and risk factors for mortality of adult inpatients with COVID-19 in Wuhan, China: a retrospective cohort study. *The Lancet*, 395, 1054-1062. doi:10.1016/S0140-6736(20)30566-3
90. Zhou, P., Yang, X., Wang, X., Hu, B., Zhang, L, Zhang, W., . . . Shi, Zh. (2020). A pneumonia outbreak associated with a new coronavirus of probable bat origin. *Nature*, 579, 270-273. doi:10.1038/s41586-020-2012-7

PRIEDAI

Anketa

Gerb. apklausos Dalyvi (-e),

Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakulteto Slaugos magistrantūros studijų programos I kurso studentė Žaneta Mackevič atlieka tyrimą, kurio tikslas – išanalizuoti karo medicinos gydytojo padėjėjų žinias apie COVID-19 ligą ir pasitenkinimą darbu pandemijos laikotarpiu. Mums labai svarbi Jūsų nuomonė. Apklausa – anoniminė (nereikia rašyti nei vardo nei pavardės). Surinkti duomenys bus naudojami rengiant mokslines išvadas bei praktines rekomendacijas, kurios padės tobulinti slaugos procesą.

Ši tyrimo priemonė patvirtinta KU SvMF Slaugos katedros Etikos komisijos posėdyje. Iškilus neaiškumams, prašom kreiptis į darbo autorę Žanetą Mackevič (tel. 8 623 90 955) arba į Etikos komisijos pirmininką (tel. (846) 398 558).

Instrukcija. Prašom atidžiai perskaityti kiekvieną klausimą ir pasirinkti labiausiai Jums tinkantį atsakymo variantą (jį pažymėkite varnele (v) ar kryžiu (x)) arba įrašyti savąjį atsakymą. Labai svarbu, kad į visus klausimus atsakytumėte nuoširdžiai.

1. Jūsų lytis:

- Moteris
- Vyras

2. Jūsų amžius (įrašykite): ..... metai (-ų)

3. Jūsų išsilavinimas:

- Aukštesnysis (arba profesinis)
- Aukštasis neuniversitetinis
- Aukštasis universitetinis

4. Jūsų šeiminei padėtis:

- Netekėjusi (nevedęs)
- Gyvenu su partneriu (-e)
- Ištekėjusi (vedęs)
- Išsituokusi (-ęs)
- Našlė (-ys)

5. Jūsų bendras darbo stažas (įrašykite metais): .....

6. Įvertinkite savo žinias apie COVID-19 ligą. Kiekvienoje eilutėje pažymėkite Jūsų nuomone tinkamą atsakymą.

Eil. Nr.	Teiginiai	Taip	Ne	Nežinau
6.1	COVID-19 sukelia virusas			
6.2	COVID-19 inkubacinis periodas yra 5 – 14 dienų			
6.3	COVID-19 perduoda užsikrėtę asmenys			
6.4	COVID-19 perduodamas ore esančiais lašeliais			
6.5	COVID-19 perduodamas ant paviršių esančiais lašeliais			

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

Lentelės tęsinys

Eil. Nr.	Teiginiai	Taip	Ne	Nežinau
6.6	COVID-19 perduodamas kosint ir čiaudint			
6.7	COVID-19 perduodamas iškvepiant			
6.8	COVID-19 turi viršutinių ir apatinių kvėpavimo takų ligų simptomų			
6.9	COVID-19 turi virškinamojo trakto sutrikimo simptomų			
6.10	COVID-19 būdingas karščiavimas ir raumenų skausmas			
6.11	Mirtingumas nuo COVID-19 didesnis tarp pagyvenusių žmonių			
6.12	COVID-19 galima išvengti tik dėvint kaukę ir netaikant jokių kitų asmeninės apsaugos priemonių			
6.13	COVID-19 galima išvengti tik 20 sekundžių plaunant rankas ir netaikant jokių kitų asmeninės apsaugos priemonių			
6.14	COVID-19 galima išvengti turint gerą imuninę sistemą ir netaikant jokių kitų asmeninės apsaugos priemonių			
6.15	Subalansavus mitybą galima išvengti užsikrėtimo COVID-19 ir netaikant jokių kitų asmeninės apsaugos priemonių			
6.16	COVID-19 galima išvengti pasiskiepijus			
6.17	COVID-19 užsikrėtusius pacientus negalima gydyti vaistais			
6.18	COVID-19 sergantiems pacientams išgyventi reikalingas respiratorius			
6.19	Vitaminas C yra svarbus gydant COVID-19			
6.20	Vitaminas D yra svarbus gydant COVID-19			

© Autorinės teisės ginamos. Autorinės teisės priklauso: L. Labban, N. Thallaj ir A. Labban (2020)

7. Įvertinkite savo pasitenkinimą darbu COVID-19 pandemijos laikotarpiu. Kiekvienoje eilutėje pažymėkite Jūsų nuomone tinkamą atsakymą.

Eil. Nr.	Teiginiai	Visiškai nesutinku	Vidutiniškai nesutinku	Iš dalies nesutinku	Iš dalies sutinku	Vidutiniškai sutinku	Visiškai sutinku
7.1	Jaučiu, jog už savo darbą gaunu deramą atlyginimą	1	2	3	4	5	6
7.2	Mano darbe iš tiesų yra per mažai paaukštinimo galimybių	1	2	3	4	5	6

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

Lentelės tęsinys

Eil. Nr.	Teiginiai	Visiškai nesutinku	Vidutiniškai nesutinku	Iš dalies nesutinku	Iš dalies sutinku	Vidutiniškai sutinku	Visiškai sutinku
7.3	Mano tiesioginis vadovas pakankamai kompetentingai atlieka savo darbą	1	2	3	4	5	6
7.4	Nesu patenkintas (-a) privilegijomis (tuo, ką suteikia darbovietė šalia gaunamo atlyginimo), kurias gaunu už savo darbą	1	2	3	4	5	6
7.5	Kai gerai atlieku darbą, gaunu tinkamą įvertinimą (pripažinimą)	1	2	3	4	5	6
7.6	Daugybė taisyklių ir procedūrų apsunkina darbo atlikimą	1	2	3	4	5	6
7.7	Man patinka žmonės su kuriais dirbu	1	2	3	4	5	6
7.8	Kartais jaučiu, jog mano darbas bereikšmis	1	2	3	4	5	6
7.9	Komunikavimas (su darbu susijusios informacijos perteikimas) šioje organizacijoje yra veiksmingas (efektyvus)	1	2	3	4	5	6
7.10	Atlyginimai didėja pernelyg retai ir per mažai	1	2	3	4	5	6
7.11	Tie, kurie gerai atlieka savo darbą, turi nemažą galimybę būti paaukštinti	1	2	3	4	5	6
7.12	Mano tiesioginis vadovas nėra teisingas mano atžvilgiu	1	2	3	4	5	6
7.13	Privilegijos (tai, ką suteikia darbovietė šalia gaunamo atlyginimo), kurias gauname, yra tokios pat geros, kaip ir kitose organizacijose	1	2	3	4	5	6
7.14	Nejaučiu, jog mano atliekamas darbas būtų vertinamas	1	2	3	4	5	6
7.15	Biurokratizmas retai trukdo mano pastangoms gerai atlikti darbą	1	2	3	4	5	6
7.16	Manau, jog dėl bendradarbių kompetencijos stokos man tenka dirbti sunkiau	1	2	3	4	5	6
7.17	Man patinka tai, kuo užsiimu savo darbe	1	2	3	4	5	6
7.18	Man neaiškūs šios organizacijos tikslai	1	2	3	4	5	6
7.19	Jaučiuosi neįvertintas (-a) savo organizacijos (darbdavių), kai pagalvoju apie savo atlyginimą	1	2	3	4	5	6
7.20	Žmonės čia pasiekia tiek pat, kaip ir kitose organizacijose	1	2	3	4	5	6

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

Eil. Nr.	Teiginiai	Visiškai nesutinku	Vidutiniškai nesutinku	Iš dalies nesutinku	Iš dalies sutinku	Vidutiniškai sutinku	Visiškai sutinku
7.21	Mano tiesioginis vadovas per mažai domisi savo pavaldinių jausmais	1	2	3	4	5	6
7.22	Privilegijos, kurias gauname (tai, ką suteikia darbovietė šalia gaunamo atlyginimo), yra teisingos	1	2	3	4	5	6
7.23	Čia dirbantieji gauna mažokai apdovanojimų (paskatinimų)	1	2	3	4	5	6
7.24	Aš turiu atlikti per daug darbų	1	2	3	4	5	6
7.25	Man patinka mano bendradarbiai	1	2	3	4	5	6
7.26	Dažnai jaučiu, kad nežinau kas vyksta organizacijos viduje	1	2	3	4	5	6
7.27	Didžiuojuosi savo darbu	1	2	3	4	5	6
7.28	Esu patenkintas (-a) savo algos pakėlimo galimybėmis	1	2	3	4	5	6
7.29	Kai kurių privilegijų (tai, ką suteikia darbovietė šalia gaunamo atlyginimo), mes negauname, nors turėtume gauti	1	2	3	4	5	6
7.30	Man patinka mano tiesioginis vadovas	1	2	3	4	5	6
7.31	Mano darbe pernelyg daug kanceliarinio darbo (popierizmo)	1	2	3	4	5	6
7.32	Jaučiu, jog mano pastangos nėra deramai atlyginamos	1	2	3	4	5	6
7.33	Esu patenkintas (-a) savo paaugstinimo galimybėmis	1	2	3	4	5	6
7.34	Mano darbe pernelyg daug konfliktų ir ginčų	1	2	3	4	5	6
7.35	Mano darbas man yra malonus	1	2	3	4	5	6
7.36	Darbo užduotys nėra pakankamai išaiškinamos	1	2	3	4	5	6

© Autorinės teisės ginamos. Autorinės teisės priklauso: P. E. Spector (1994)

Ačiū už atsakymus!

Tyrimo rezultatų lentelės

1 lentelė. Karo medicinos gydytojo padėjėjų amžiaus koreliacijos su pasitenkinimo darbu įverčiais

Pasitenkinimo darbu aspektai	-	Amžius (visi respondentai)	Amžius (moterys)	Amžius (vyrai)
Darbo užmokestis	Koreliacijos koeficientas	-0,054	-0,039	-0,122
	p reikšmė	0,629	0,765	0,588
	N	82	60	22
Paaukštinimo galimybės	Koreliacijos koeficientas	0,183	0,307	-0,216
	p reikšmė	0,100	0,017	0,334
	N	82	60	22
Vadovavimas	Koreliacijos koeficientas	-0,045	-0,052	-0,012
	p reikšmė	0,688	0,692	0,959
	N	82	60	22
Privilegijos, lengvatos	Koreliacijos koeficientas	0,018	0,116	-0,274
	p reikšmė	0,875	0,379	0,217
	N	82	60	22
Pripažinimas (įvertinimas)	Koreliacijos koeficientas	0,047	0,073	-0,056
	p reikšmė	0,672	0,581	0,803
	N	82	60	22
Bendradarbiai	Koreliacijos koeficientas	0,142	0,210	-0,010
	p reikšmė	0,202	0,108	0,964
	N	82	60	22

1 lentelės tęsinys kitame puslapyje

1 lentelės tęsinys

Pasitenkinimo darbu aspektai	-	Amžius (visi respondentai)	Amžius (moterys)	Amžius (vyrai)
Darbo pobūdis	Koreliacijos koeficientas	0,052	0,019	0,145
	p reikšmė	0,640	0,884	0,519
	N	82	60	22
Ryšiai darbe (komunikacija)	Koreliacijos koeficientas	0,063	0,059	0,114
	p reikšmė	0,573	0,656	0,613
	N	82	60	22
Bendras pasitenkinimas darbu	Koreliacijos koeficientas	0,071	0,124	-0,083
	p reikšmė	0,524	0,345	0,715
	N	82	60	22

Koreliacijos koeficientas – statistinis ryšys tarp kintamųjų; p reikšmė – reikšmingumo lygmuo; N – reikšmių skaičius (kiekis).

2 lentelė. Respondentų pasitenkinimo darbu palyginimas pagal šeiminę padėtį

Pasitenkinimo darbu aspektai	Šeiminė padėtis	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	t	df	p
Darbo užmokestis	Nevedę, išsituokę, našliai	33	13,45	2,87	0,469	80	0,640
	Vedę arba gyvenantys su partneriu	49	13,08	3,90			
Paaukštino galimybės	Nevedę, išsituokę, našliai	33	12,18	4,10	-0,026	80	0,979
	Vedę arba gyvenantys su partneriu	49	12,20	3,58			

2 lentelės tęsinys kitame puslapyje

2 lentelės tęsinys

Pasitenkinimo darbu aspektai	Šeiminė padėtis	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	t	df	p
Vadovavimas	Nevedę, išsituokę, našliai	33	17,12	4,51	0,337	80	0,737
	Vedę arba gyvenantys su partneriu	49	16,75	5,02			
Privilegijos, lengvatos	Nevedę, išsituokę, našliai	33	13,85	3,55	0,469	80	0,640
	Vedę arba gyvenantys su partneriu	49	13,45	3,93			
Pripažinimas (įvertinimas)	Nevedę, išsituokę, našliai	33	13,33	3,21	0,056	80	0,956
	Vedę arba gyvenantys su partneriu	49	13,29	4,16			
Bendradarbiai	Nevedę, išsituokę, našliai	33	16,03	4,22	-1,072	80	0,287
	Vedę arba gyvenantys su partneriu	49	16,98	3,73			
Darbo pobūdis	Nevedę, išsituokę, našliai	33	17,15	3,61	-0,549	80	0,584
	Vedę arba gyvenantys su partneriu	49	17,63	4,06			
Ryšiai darbe (komunikacija)	Nevedę, išsituokę, našliai	33	14,61	3,44	-1,703	80	0,092
	Vedę arba gyvenantys su partneriu	49	16,04	3,93			

2 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Pasitenkinimo darbu aspektai	Šeiminė padėtis	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	t	df	p
Bendras pasitenkinimas darbu	Nevedę, išsituokę, našliai	33	114,00	20,49	-0,383	80	0,703
	Vedę arba gyvenantys su partneriu	49	115,86	22,20			

N – reikšmių skaičius (kiekis); t – t reikšmė, Stjudento koeficientas kai kuriose matematinėse formulėse; df – lentelės laisvės laipsnių skaičius; p – reikšmingumo lygmuo.

3 lentelė. Respondentų pasitenkinimo darbu palyginimas pagal išsilavinimo lygį

Pasitenkinimo darbu aspektai	Išsilavinimas	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Darbo užmokestis	Aukštesnysis (arba profesinis)	15	14,13	3,46	0,951	0,391
	Aukštasis neuniversitetinis	37	13,35	3,67		
	Aukštasis universitetinis	30	12,63	3,34		
Paaukštėjimo galimybės	Aukštesnysis (arba profesinis)	15	14,73	3,37	4,867	0,010
	Aukštasis neuniversitetinis	37	11,95	3,82		
	Aukštasis universitetinis	30	11,23	3,44		
Vadovavimas	Aukštesnysis (arba profesinis)	15	19,13	4,41	2,149	0,123
	Aukštasis neuniversitetinis	37	16,16	4,41		
	Aukštasis universitetinis	30	16,70	5,24		

3 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Pasitenkinimo darbu aspektai	Išsilavinimas	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Privilegijos, lengvatos	Aukštesnysis (arba profesinis)	15	16,00	3,34	5,318	0,007
	Aukštasis neuniversitetinis	37	12,46	3,91		
	Aukštasis universitetinis	30	13,83	3,24		
Pripažinimas (įvertinimas)	Aukštesnysis (arba profesinis)	15	15,27	4,13	2,709	0,073
	Aukštasis neuniversitetinis	37	12,65	3,94		
	Aukštasis universitetinis	30	13,13	3,16		
Bendradarbiai	Aukštesnysis (arba profesinis)	15	19,60	3,79	6,105	0,003
	Aukštasis neuniversitetinis	37	15,76	3,91		
	Aukštasis universitetinis	30	16,13	3,39		
Darbo pobūdis	Aukštesnysis (arba profesinis)	15	19,67	3,70	5,053	0,009
	Aukštasis neuniversitetinis	37	16,19	3,62		
	Aukštasis universitetinis	30	17,87	3,78		
Ryšiai darbe (komunikacija)	Aukštesnysis (arba profesinis)	15	18,27	4,86	6,697	0,002
	Aukštasis neuniversitetinis	37	14,30	3,07		
	Aukštasis universitetinis	30	15,50	3,33		

3 lentelės tęsinys

Pasitenkinimo darbu aspektai	Išsilavinimas	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Bendras pasitenkinimas darbu	Aukštesnysis (arba profesinis)	15	132,67	21,58	7,457	0,001
	Aukštasis neuniversitetinis	37	109,46	21,86		
	Aukštasis universitetinis	30	113,30	16,13		

N – reikšmių skaičius (kiekis); F – F statistika arba F stebima reikšmė. F statistika naudojama norint nustatyti ar stebimas ryšys tarp priklausomų ir nepriklausomų kintamųjų yra atsitiktinis; p – reikšmingumo lygmuo.

A autorių leidimai naudoti klausimynus magistro baigiamajame darbe

Request Gautieji

Žaneta Mackevič spal. 19 d.
Dear Prof. Louay Labban I am Zaneta Mackevic a student in Klaipeda University

---

LOUAY LABBAN Vakar
kam: aš

Dear Zenata,
Please go ahead and use whatever you need for your study.
Please don't hesitate to contact me if you have any questions or if you need further assistance.
Best wishes

[Rodyti citatą](#)

Atsakyti

Atsakyti visiems

Persiųsti

Conditions for Using These Assessments

All of the assessments in the Our Assessments section of paulspecter.com are copyrighted.

You have my permission for free noncommercial research/teaching use of any of the assessments that are in the Our Assessments section of paulspecter.com. This includes student theses and dissertations, as well as other student research projects. Copies of the scale can be reproduced in a thesis or dissertation as long as the copyright notice is included, as shown in the downloadable copy of each scale.

For commercial uses there is a fee for using these scales. A commercial use means you are charging someone a fee to provide a service that includes use of one or more of these scales. Contact me at paul@paulspecter.com to discuss fees for commercial use.

(be temos) Gautieji

Žaneta Mackevič spal. 20 d.

Labą dieną, Esu Klaipėdos Universiteto Sveikatos mokslų fakulteto Slaugos

Loreta Gustainienė 13:38

kam: aš

Prašom.

Pagarbiai/ Sincerely,

Doc.dr./ assoc. prof. Loreta Gustainienė
I.e.p. Psichologijos katedros vedėja/ acting Head of
the Department of Psychology
Vytauto Didžiojo universitetas/ Vytautas Magnus
University
Jonavos g. 66-332, Kaunas 44191,
LIETUVA / LITHUANIA
tel. +370 37 327824 (vidaus 3510)

[Rodyti citatą](#)

Pasitenkinimo darbu klausimynas

(lietuvių kalba parengė L. Gustainienė, 2006; patikslintas vertimas: L. Gustainienė, J. Liesienė, R.Kern, 2009)

JOB SATISFACTION SURVEY JSSE

Paul E. Spector
Department of Psychology
University of South Florida
Copyright Paul E. Spector 1994. All rights reserved.